

VESTNIK

NOTICIERO

XXXII - Julij - Avgust - September 1981
štev. 3

VESTNIK slovenskih domobrancev in drugih protikomunistov je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. — Izdaja ga konzorcij. Ramón Falcón 4158, 1407 — Buenos Aires. — Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Edición y redacción: Ramón Falcón 4158. Editor resp.: Rudi Bras. Sucursal 7, 1407 — Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.

Ovitek: arh. Jure Vombergar.

Tiska: Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina

Registro de la Propiedad Intelectual No. 121.138 (21-9-81)

V S E B I N A

Ob spominih na 4. september!	149
Letošnje domobranske proslave	151
Negocio o suicidio?	155
Največji sin vedno zveste Poljske (L. Ceglar)	155
„Triglav“ v Buenos Airesu (Pavle Rant)	159
Čemu zavajajoča podoba? (Alojzij Geržinič)	161
Za spremembo — nekaj drugega! (Dr. Rajko Ložar)	165
Nekaj spominov na Ruda Jurčeca (Alojzij Geržinič)	174
O vzrokih partijske gonje (P. K.)	180
Razgledi z naših postojank	196
Kompleks kletke (L. M.)	202
Novi dragoceni knjigi	208
Pisma uredništvu	209
Naši jubilanti	210
Ob 20-letnici smrti ravnatelja Marka Bajuka	211
Tiskovni sklad Karla Mauserja	211
Spročilo „Sija Slovenske Svobode“	III
Darovi	IV

VESTNIK NOTICIERO SLOVENSКИH DOMOBRANCEV IN DRUGIH PROTİKOMUNISTOU

XXXII — JULIJ-AVGUST-SEPTEMBER 1981 — Štev. 3

OB SPOMINIH NA 4. SEPTEMBER!

V nedeljo, 5. septembra, je slovenska srenja v Buenos Airesu počastila spomin generala Leona Rupnika, policijskega upravnika dr. Lovra Hacina in njunih sodelavcev.

Monsignor Anton Orehar je med mašo, ki jo vsako leto naročata v blag spomin teh pomorjenih velmož našega protikomunističnega odpora obe borčevski organizaciji, v svoji vedno aktualni pridigi prilično povezal žrtve teh naših junakov z nalogami in obvezami prisotnih in preživelih soborcev in opravil po maši, pred spomenikom padlih, molitve za njih večni blagor.

Tajnik naše organizacije, Rudi Bras, pa je ob tej priliki prebral misli, ki jih tu posredujemo, in jih je za to priložnost poslal Miha Benedičič, ki se sam konmemoracije ni mogel udeležiti:

Dragi rojaki! Današnji dan je posvečen spominu pokojnih velikih mož, na katerih ramenih je slonela največja odgovornost v času druge svetovne vojne in strašne krvave revolucije na Slovenskem. — Zlasti pa je posvečen največjemu med njimi — pok. generalu Leonu Rupniku, ki je prevzel na sebe odločilno odgovornost pred narodom, Bogom in zgodovino.

Ker je že skoraj tričetr Slovenije v svetu, katera tiste dobe ni doživela, je potrebno nekoliko osvetliti takratne prilike v domovini.

Slovenija je bila okupirana po 3 napadalnih silah: Nemci, Italijani in Madžari so si jo razdelili. Nemci so takoj na Gorenjskem in štajerskem aretirali in izgnali vse vplivne osebe — zlasti izobraženstvo, Dušni pastirji so bili prvi na vrsti. Tudi preprostemu narodu niso prizanesli. Cele pokrajine litijskega, krškega in brežiškega okraja so popolnoma izselili. Ponoči so pridrveli tovorni avtomobili in v 10 minutah je narod, ki je tisoč let bil gospodar na svoji zemlji — moral v izgnanstvo v lagerje v Nemčiji.

Na področju, kjer so bili Italijani, se to v začetku ni dogajalo in so celo sprejeli množico beguncev iz nemških področij. Osnovana je bila celo

posebna konzulta političnih in gospodarskih oseb. Vse je kazalo, da bo ta pokrajina še na najbolj miren način preživela vojno. Pa je prišlo drugače. Pripadniki komunistične partije so dobili nalog, da prično revolucijo za prevzem oblasti ob koncu vojne. Rodila se je Osvobodilna fronta, katera pa ni nastopala proti okupatorju, ampak je vse sile sprožila proti lastnemu narodu, da ga zastraši. Pričeli so ubijati najbolj vplivne osebnosti, tako v mestih kakor zlasti na podeželju. Slovenski gozdovi in podzemske jame so se začele polniti z žrtvami, katere so pred ubitjem še zverinsko mučili. Duhovniki, izobraženci vseh poklicev, učitelji — niti nosečim ženam niso prizanašali. Kopati so si morali svoje lastne grobove. Celo napol žive so metali v jame. „Naš bog so: rop, požig, umor,“ je zapel partizanski pesnik. Preko 7.000 trupel je trohnelo po slabo zagrebenih grobovih po naših gozdovih in podzemskih jamah. Okupator se ni pobrigal za varnost. Narod je moral seči po samobrambi. Zbirali so se prostovoljci — legionarji — da varujejo sebe, svoje družine in premoženje — svoje vasi in cela okolja.

Italijani so ob kapitulaciji izročili vse lahko in težko orožje partizanom. Partizani so se razlili po vsej deželi. Nihče ni vedel ne kot — ne kam. Padel je Turjak in Grčarice. Jelendol se je napolnil z novimi mrličii. Kri je tekla v potokih in ognjeni zublji so oznanjali partizansko — komunistično svobodo. Rop, požig, umor je slavil svojo zmago.

Kot je po prvi svetovni vojni general Maister zbral prostovoljce za boj za Koroško in štajersko ter to zadnjo tudi rešil — tako je v teh strašnih dneh krvi in uničenja vstal zopet general ter stopil na čelo tistih, ki so izpostavili življenje, da narod ne umrje — na čelo prostovoljcev in idealistov ter ustvaril Slovensko domobransko vojsko. Na vojaški kapi generala Rupnika se je zablestela čista in neomadeževana slovenska zastava — simbol naroda, ki umreti noče. S tem znamenjem so se borili domobranski bataljoni ter šli od zmage do zmage. Partizanstvo in njih uničevalno delo je bilo premagano. Samo izdaja zapadnih takozvanih zaveznikov je povzročila, da so ti idealisti, po predhodni razorožitvi in z lažjo naloženi v tovarne vane in taki bili izročeni naravnost rdečim hordam — v uničenje in pobitje. Tisti, ki so se borili za človeka vredno življenje in svobodo, tudi za ves ostali svet — so popadali v podzemske jame naše domovine. Izdaja in zabloda svobodnega sveta je kriva, da še danes stoji ves svet pred istim — še hujšim sevražnikom. Očetje, možje, bratje in strici Slovenije v svetu in doma so prelili kri, ki vpije do neba — ne po maščevanju — po pravici in svobodi.

Narod, ki svojih velikih mož ne časti — je prenehal biti narod in jih ni vreden! Zato je naša dolžnost in pravica, da se spominjamo gen. Rupnika, škofa Rožmana in junaškega Hacina. Ravno v prvih dneh septembra sta darovala na oltar idealov, za katere sta se borila — za svobodo in pravico — svoja življenja gen. Rupnik in upravnik Hacin. Rdeči oblastniki se niso čutili varne na oblasti, dokler niso tisoče in tisoče neoboroženih, z njihovim generalom, uničili in pognali strah v kosti vsemu narodu.

Gospod general — vaša veličina je v tem, da ste v najtežjem času prevzeli na sebe najbolj izpostavljeno in odgovorno mesto ter položili na oltar

domovine tudi svoje življenje. Ustvarili ste slovenske domobrance, šli z njimi po isti Kalvariji do konca in legli v naročje lepe slovenske zemlje — k svojim.

Vas, g. general, in vse, ki ste šli po poti zmage — preko vse Kalvarije in krvi — prosimo, da pomagate in ne nehate prositi pri Vsemogočnem, od katerega vse izhaja, da temu malemu slovenskemu narodu skoraj zasije boljša bodočnost — svoboda. Slovenski narod naj ostane iz mračnih dni in let — naj zaživi na vsem prostoru, ki mu pripada po zgodovini — svobodno in samostojno!

Ta narod ima tudi vse karte v rokah za boljšo bodočnost — junake s svojim poveljnikom na čelu — v onostranstvu in mlade slovenske izobražence po vsem svetu, v vseh mogočih poklicih. Tem mladim danes naš pozdrav! Naj se zavedajo, da v njihovih žilah teče slovenska kri, da so svoja življenja dolžni tisočem uničenih in poklanih. Ne pozabite nanje, katerih seme ste in delajte v svetu, da svobodni svet spozna ceno, ki so jo že plačali naši borci za svobodo vsega sveta in da je že čas, da tudi ta narod dobi to, za kar se je boril — svobodo.

Zgled in načela velikih mož, ki se jih danes spominjamo, naj vas spremljajo vse življenje.

Večna slava junakom in njihovim voditeljem, katerih kosti trohniijo širom lepe, pa nesvobodne matere nas vseh — Slovenije.

LETOŠNJE DOMOBRANSKE PROSLAVE — — V NAŠIH DOMOVH

OSREDNJA PRIREDITEV V SLOVENSKI HIŠI — 7. JUNIJA —

Kot uvod v to prireditev je zastopništvo demokratičnih Slovencev v dopoldanskih urah položilo venec pred spomenikom Osvoboditelja Argentine generala San Martina, predsednik osrednjega društva Zedinjena Slovenija arh. Jure Vombergar pa je navzočim časnikarjem prebral deklaracijo o pravilnosti poti, ki so jo Slovenci izbrali, ko so se uprli komunizmu.

Popoldne je bila najprej sv. maša, ki jo je daroval msgr. Anton Orehar, pel pa Gallus pod vodstvom dr. Julija Savellija, zatem položitev venca pred spomenikom padlih med zvoki trobente Gustija Čopa ml. in nagrobne molitve.

V dvorani je bil odrski prikaz Miha Gaserja Naša daritev, ki je bila po njegovi zamisli prirejena s teksti vzetimi iz šalijevega Speva rodni zemlji. Gaserjeva ideja je: Kristus je daroval življenje za vse človeštvo, mi Slovenci pa na oltarju rodne zemlje mučenje naših junakov. Da ta misel ne sme umreti, je Gaser vestno in prepričljivo s podelitvijo kruha = spomin na naše junake in soli = ideali, za katere so se borili, ki ostanejo kot sol nepokvarljivi in nespremenjeni, povezal tekst in petje. Po mnenju navzočih je bila to ena izmed najlepših spominskih prireditev.

Slavnostni govor je imel arh. Vombergar, čigar besede bodo ostale še dolge čase kot čudovito pričevanje in izpoved mlajših, kajti govoril je „kot eden tiste generacije, danes štiridesetletnikov, ki ni bila direktno udeležena v svetovno-nazorski opredelitvi in bojih tistih groznih let., eden tistih, ki ni šel z očetom čez Ljubelj, eden tistih, ki so ostali doma še deset let po „osvoboditvi.““ (Govor je v celoti objavila Svobodna Slovenija 18. 6. 81.)

DRUŠTVO SLOVENCEV — MENDOZA — 7. JUNIJA

V novi dvorani mendoškega Doma so se rojaki zbrali najprej pri sv. maši, ki jo je opravil g. Jože Horn, potem k prireditvi, kjer sta mlada recitatorja podala Cankarjeve besede (Irena Grebenc in dijak Marko Bajuk) in kot govornik je nastopil ing. agr. Janez Grintal, ki je med drugim poudaril: „Mi smo dediči njihove svete borbe! Dediči njihove mučeniške smrti! Vse naše življenje — da: vse vse naše vsakdanje življenje mora biti trajna, neprestana proslava njihovega spomina!“

Po govoru je Rudi Hirschegger recitiral odlomek iz članka dr. Kremžarja Le resnica osvobaja, za konec so vsi skupno zapeli Marija skoz' življenje.

NAS DOM — SAN JUSTO — 14. JUNIJA

Po uvodnih besedah predsednika Doma Marjana Bogataja so bile na sporedu pevske točke in recitacije ter spominski govor, ki ga je imel Rudolf Smersu.

Mladinski pevski zbor pod vodstvom Andreja Selana je zapel več pesmi in prav tako kvintet Markovič; recitatorji, ki jih je pripravil Frido Beznik, so bili: Jure Miklič, Nežka Lovšin, Janez Marinčič, Metka Malovrh, Blaž Miklič, Mirjam Oblak, Metka Markovič, Magda Zupanc in Tone Tomaževič.

R. Smersu je govor predvsem usmeril k mladim: „Ne zbiramo se, da bi znova točili solze. Zbiramo se, da tisti, ki smo doživeli one strašne dni, pri sebi utrdimo tisto zavest, tisti duh in tisto prepričanje, ki smo ga tedaj imeli, in da ta duh prenašamo na mlajši rod, ki tega ni videl in doživel, kar smo doživeli mi. In prav zaradi teh mlajših so ta naša spominska žalna zborovanja zelo važna, da jim bo jasen odgovor na vprašanja, ki jih ta rod stavi.“ Potem je prikazal vse ozadje komunistične revolucije, stanje v Evropi in svetu tedaj pa grozote, ki jih je komunizem povzročil slovenskemu narodu. Zaključil je: „Držati moramo skupaj, med seboj si pomagati, spore odstranjati, biti edini, kot so bili naši junaki doma. Tako bom najlepše proslavili spomin na naše padle junake.“

SLOVENSKI DOM — SAN MARTIN — 21. JUNIJA

Spominsko proslavo je vodil kulturni referent Doma Janez Petkovšek. Moški zbor je pod vodstvom Vinka Klemenčiča zapel Tiha Luna in Triglav moj dom, Mirjanka Voršič je deklamirala sonet pok. Janeza Ka-

čarja Nedolžna kri, prizor Vetrinjsko polje pa sta odlično predvajala Veronika Fajfar in Lojze Rezelj ml. Govoril je Franc Zorec.

SLOVENSKA SKUPNOST — BERAZATEGUI

se je zbrala pri sv. maši, ki jo je daroval g. Cukjati, tako za mrtve kakor za žive domobrance, kajti ti danes morda še bolj potrebujejo božje pomoči, da se ne bi izneverili idealom, za katere so šli rajni v smrt.

Dirigent Jože Omahna je mlade melodikarje vodil pri igranju žalostink, ki jih je za to priliko sam skomponiral, najmlajši učenec Pavelček Kržišnik je deklamiral priložnostno pesem, nekdanji domobranec pa se je spominjal tistih težkih dni in opozarjal mladino, da mora biti tem junakom hvaležna, kajti zaradi njihove žrtve moremo živeti v svobodi in vsakdo po svoji vesti.

Za konec spominskega večera so vsi zapeli: „Oče, mati...“

SLOVENSKA PRISTAVA — CASTELAR — 21. JUNIJA

Zaradi očetovskega dne je pristavski odbor združil spominsko proslavo s pozdravno akademijo ljudskošolskih otrok svojim očetom. Pri spominski proslavi je Matjaž Debevec najprej recitiral iz črne maše S hizopom jih pokropi, zatem pa se je Pavle Rant v krajšem govoru spomnil padlih in njih nasilno smrt povezal v pojem očetovstva, ki nikdar ni bilo izpolnjeno. Tako kot so trgovci današnjih dni poiskali vse mogoče dneve za čim večjo priložnostno prodajo, tako so pred 36 leti trgovci drugega kova prodajali človeška življenja. In morilci slovenskih domobrancev, ki so še danes na oblasti, niso nikdar pomislili, koliko življenj so ubili v telesih 12.000 vrnjenih. Ker otrok teh pobitih ni in jih nikdar ne bo, moramo vsi storiti mnogo mnogo več, da se vrzel izpolni.

Naša bistvena dolžnost je torej ohranjati živo slovensko kri v mladini in to iz roda v rod, dokler ne bo zasijala zarja resnične svobode nad očetnjavo.

SLOMSKOV DOM — RAMOS MEJIA — 21. JUNIJA

Proslava je bila pod geslom: „Naša borba zato je sveta, dokler gruda ni oteta“. Po svt. maši, ki jo je opravil g. Jože Škerbec, je bila proslava začeta s petjem slovenske državne himne. Naprej, zastava Slave. Zatem je bil spored, pri katerem so peli šolski otroci pod vodstvom gdč. Anice Šemrov, pesmi Simčiča in Balantiča pa sta recitirali Martina Andrejak in Katica Arnšek. Spominski govor je imel Marjan Loboda, ki je poudaril smisel boja domobrancev: borili so se za najbolj osnovne človeške pravice, za pravico do življenja. Avdiovizual o Slovenski vojski v zgodovinskih podobah so pripravili Marijan Schiffrer, Jernej Tomazin, Marijan Šušteršič in Ivan Makovec. Bil je tako skrbno pripravljen in čudovito prepleten s pesmijo, da je na navzoče napravil nepozaben vtis. (Morda bi bile primerne ponovitve v drugih domovih, op. ured.) Po petju moškega zbora, ki ga vodi Gabrijel Čamernik, je bila recitacija pesmi Marijana Jakopiča

Našim stražarjem z nastopom Jožeta Snoja in Ivana Uštarja. Recitacije je z mladimi pripravil Maks Nose.

Ob koncu so se vsi podali k Spominskemu križu, kjer so skupno molili za padle in v njih počastitev zapeli Oče, mati...

ZVEZA SLOVENSКИH MATER IN ŽENA

3. junija so se v Slovenski hiši zbrale matere in žene in prisostvovala spominski proslavi, ki so jo letos pripravile sestre Klemenc — Mirjam, Marta in Helena; tako so že četrtič mladi, tukaj rojeni, prevzeli nase breme celotne izvedbe programa, ki je na vse navzoče izredno mogočno vplival. Uvodne besede je podala kulturna referentka ga. Irena Fajdiga, zaključno misel pa dr. Jure Rode.

Ob poročilih o letošnjih proslavah smo se spomnili razgovora, ki smo ga imeli pred časom s takratnim predsednikom Zedinjene Slovenije Marijanom Lobodo. Postavili smo mu namreč vprašanje: Ali ne bi bilo bolj primerno, da prihranimo tolikšno trošenje sil, napraviti res veličastno osrednjo proslavo v Slovenski hiši in čim bolj se da omejiti krajevne proslave? Na to je Marijan Loboda odgovoril, da so krajevne proslave nujne že zato, ker mladi žele sodelovati. Pri osrednji proslavi vsi tega ne morejo storiti, pri krajevnih pa lahko, posebno še zaradi tega, ker se vedno bolj trudijo da bi bile te proslave res na višini.

Že zadnja leta, predvsem pa letos, se je pokazalo, da se je Loboda glede na to postavil na pravo stališče. Želeti je samo, da bi ta volja obstala še v naprej. To pa je predvsem odvisno od staršev in od posameznih šolskih tečajev.

Na ta način bodo ideje slovenskih svobodnjakov še dolgo živele med nami.

IZ PISEM OD NAŠIH DOMA — Mlad, petnajstleten fant, se je avgusta letos mudil v Zahodni Evropi, odkoder je med drugim pisal sledeče:

Tukaj je res osebna svoboda (čeprav pri nas ni tako hud komunizem kot v Sovjetski Zvezi), kar pa ne bi rekel za Jugoslavijo. Pa upam, da bom doživel preobrat tudi pri nas. Saj se že m a j e. Odkar je Tito umrl, je vedno slabše. Nikar ne mislite, da zato ker ga ni. Tako lepo nas je zadolžil, da se nam ne obetajo kaj lepi časi. Nekaj časa je bilo prav napeto na Kosovem... Sicer mi ne vemo, kaj je prav za prav bilo tam (radiju in TV ni nič verjeti!). Iz neuradnih virov vemo, da je bilo kar precej žrtev, saj so imeli orožje... Ne vem, kako to, vendar me najbolj zanima politika...

Iz teh kratkih vrstic je lahko potegniti zaključek, kako da je najti še med prav mladimi fante in dekleta, ki jim dolgoletno pranje možganov in v vzgled postavljanje lončenih malikov še ni zameglilo vida za resničnost ter otopeno čuta za narodov blagor. Na tako mladino doma računa lahko tudi zdomska Slovenija!

¿NEGOCIOS O SUICIDIO?

Cuando uno se entera de que el bloque soviético le debe a Occidente unos sesenta mil millones de dólares; cuando oye afirmar que no existe procedimiento alguno que garantice el cobro de esa suma y que si el imperio marxista decide no pagar se producirá un colapso en Occidente, uno se pregunta cómo es posible que se haya llegado a esta situación, cuáles son los gobiernos y las empresas privadas culpables de haber introducido la cabeza de Occidente en las fauces del león comunista.

Nada de esto sirvió, por supuesto, para acercar a ambos mundos; no bastó para suavizar al totalitarismo soviético ni para hacer participar a su población en los hábitos y costumbres de Occidente.

Por el contrario, sirvió para ayudar a construir un Estado férreo, el más completo instrumento de agresión puesto hasta ahora en manos humanas. Obviamente, si alguien tiene una herramienta en su poder, la usa, si posee una hoz, siega. Con un martillo, golpea. Y con un Estado totalitario no puede sino atravesar fronteras y más fronteras.

Un Estado totalitario no es un ente con el cual se pueda contemporizar, coexistir y convivir. Hay que impedir que surja, en el país de cada uno y en cualquier otro país. La doctrina de la no intervención no debe servir de escudo protector a ningún sistema tiránico. Si, a pesar de todos los esfuerzos, logra emerger alguno de esos regímenes, es absolutamente seguro que muchos millones de seres humanos tendrán que pagar un costo apocalíptico.

No debe mensurarse únicamente lo que un sistema totalitario hace, en el sentido de la agresión armada y en términos de subversión. Hay que computar también —y esto en grado principalísimo— lo que realiza para deshumanizar al hombre. Son muy pocos los que pueden saber qué se está haciendo, en este terreno, en la Unión Soviética.

Desde la proclamación de la conducta hasta la colonización (proceso de duplicación o copia múltiple de un individuo), desde los cambios de personalidad hasta todo lo relacionado con el tratamiento de embriones humanos. Resulta conveniente leer "Los moldeadores de hombres" de Vance Packard. Y tener presente que la aplicación de las técnicas que describe el autor puede ser controlada en una sociedad libre, pero no hay manera de impedir que un estado totalitario las utilice para producir "robots" subhumanos, con los cuales una pequeña camarilla podrá dominar al mundo.

Hay muchas voces que alertan contra el uso indiscriminado de la tecnología, pero son pocos los que advierten que el verdadero peligro reside en el Estado totalitario, que usa todas las técnicas para perdurar y expandirse. De manera que tienen escaso valor esas advertencias, si no se comienza por atacar, con todas las fuerzas, al Leviathan. Porque no parece lejano el día en que se haga inexpugnable, por la utilización de la tecnología que el mundo libre le provee.

Največji sin vedno zveste Poljske

Leta 1944 sem bral v nemški knjigi, ki je vsebovala prerokbe in napovedi jasnovidcev, da bo pred koncem sveta Poljak postal papež zaradi zvestobe Poljakov Rimu med pravoslavno Rusijo in luteransko Prusijo. 6. aprila 1977 je brazilska revija *Veja* (veža) po italijanski reviji *Panorama* prinesla sliko kardinala Wojtyła (Wojtiva) kot možnega naslednika Pavla VI. Rečeno je bilo, da je kardinal Wyszynski (Višinski) Wojtyła označil kot človeka, ki je zmožen združiti očarljivost Pija XII., karizmo Janeza XXIII. in moralni čut za politiko Pavla VI. Odtlej je bil Wojtyła moj kandidat za papeža in sem o tem mnogim govoril zlasti po smrti Janeza Pavla I.; „Če ne bo Italijan, bo Poljak!“

Da so Poljaki Rimu zvesti, je poudaril že Wyszynski, ko je pozdravil novega papeža Janeza XIII.: „Polonia, semper fidelis — Vedno zvesta Poljska.“ Isto je ponovil v obeh nastopnih govorih Janez Pavel II.

Kako je bila Poljska vedno zvesta Rimu, se bomo spominjali čez dve leti, ko bomo slavili rešitev Dunaja in s tem krščanske Evrope pred Turki. Poljski kralj Jan Sobieski je l. 1683 v zadnjem trenutku rešil od Turkov oblegani Dunaj. Tisti dan zjutraj je stregel pri maši in bil pri obhajilu. Nato se je s svojimi vojaki z Marijino zastavo na čelu vrgel nad Turke in jih pognal v beg. Po zmagi so mu Dunajčani poljubljali čevlje in plašč. Tristo let pozneje Janez Pavel II. rešuje krščanstvo sveta in zapadno civilizacijo.

Kako Poljaki spoštujejo papeža, je med drugim razvidno iz izjav, ki jih je dal brazilski maršal Nelson de Nilo dnevniku „O Estado“ za nedeljo 19. 8. 1979 (str. 10 in 11). Med drugim je maršal dejal: „Največji dokaz komunistične polomije je po mojem mnenju sprejem, ki ga je poljski narod pripravil papežu. Ko je šel na Poljsko, je šlo na milijone ljudi na ulice, da so ga pozdravljali. Kdaj se bo okoli Brežnjeva prostovoljno zbralo 50.000 oseb? Nikoli! (Da se bo isto naslednje leto ponovilo v Brazilu, maršal ni mogel vedeti). L. 1979 je nadaljeval: Poljska ima staro tradicijo. Rešila je Evropo tega, kar bi pomenilo konec civilizacije. Glejte! Kmalu po vojski sem šel v Vatikan, da sem se (v cerkvi sv. Petra) udeležil skupne papeževe audience. Med drugim je bilo tam 600 do 700 poljskih vojščakov generala Andersa. Ko je papež v spremstvu svoje straže vstopil, sem slišal tako nenavaden hrup, da sem v prvem trenutku mislil, da se cerkev podira. Šele potlej sem spoznal, da se ni podirala cerkev, temveč so poljski bojevniki poklekli pred papežem. Nekaj izrednega!“ —

Ker zasluži isto priznanje zvestobe Rimu tudi Litva, ni naključje, da je mati Janeza Pavla II. Litvanka. —

Ko se je raznesla vest o atentatu na papeža, je časninar dnevnika „O Estado“ poiskal v Sao Paulu poljskega župnika, Stanislava Gocerwicza (14. 5. 1981., str. 14), ki je bil v letih 1966—1969 Wojtylov učenec v semenišču in

ga je posvetil v subdiakona. Povedal je več podrobnosti o svojem profesorju bogoslovja. Med drugim je dejal: „Papež je zelo delaven in obenem zelo zmeren človek. Bodočim duhovnikom je hotel dati trdno in sodobno vzgojo... V prvi vrsti je zelo izobražen človek, ljubezniv in prijazen. Semeniščniki dajo vsakemu profesorju oznako. Na kardinalu Wojtyli niso našli nič negativnega. Zato so ga označili za razumnika.

Nekoč so postale razmere med prebivalci Nove Hute in vojaško oblastjo zelo napete, ker je neki oficir hotel samostan redovnic spremeniti v šolo. Vsi so mislili, da bo tekla kri, čeravno bi se vojaki upirali, da bi napadli hiše svojih staršev. Tedaj je nastopil kardinal in z veliko spretnostjo in diplomacijo rešil mir.

Med oddihom je prihajal med semenišnike, igral z njimi nogomet, a samo deset minut, bolj za zgled, in potlej smo se veliko pogovarjali o razmerah. Komunistična vlada je od katoliških duhovnikov veliko terjala.

Iz tistega časa se je ohranila zgodba o tem preprostem kardinalu, ki je oblekel rdeči talar samo za uradne slovesnosti. Ko je postal kardinal, mu je kardinal štefan Wyszynski šel povedat novico. Wojtyla je lovil ribe v družbi prijateljev, gledaliških igralcev. Kardinal je takoj pričel govoriti. Wojtyla pa je dal prst na usta in ga prosil, naj ne preplaši ribe, ki je bila blizu trnka.

Vedno je pospeševal ekumenska zблиžanja. V krakowsko semenišče so prihajali predavat pastorji drugih vcr.

Čeprav je bil gledališki igralec, je semeniščnikom pripovedoval, da ne rad gleda televizijo, ker pomeni zgubo časa, razen poročil. Rajši je gledal igralce osebno v gledališču. Rekel je: „Tako bolj razvijem svojo ustvarjalnost“.

Postala je slavna tudi njegova izjava glede nekega zelo pobožnega bogoslovca, ki je bil slabo nadarjen. Ko so ga vprašali, ali naj ga spustijo v višji letnik, je Wojtyla glasoval proti, rekoč: „Pobožnost mine, neumnost ostane.“

V procesijah je kardinal pozdravljal vse ljudi in se z njimi pogovarjal, čeprav se je pri tem moral ustavljati in se je procesija precej zavlekla. Zmeraj je bil nasmejan.

Iz drugega vira je znano, da si je dal Wojtyla v avtomobilu nad glavo namestiti luč, da je mogel med potovanjem tudi ponoči moliti in študirati.

V Fatimi je Marija 13. julija 1917 med drugim napovedala kazen za toliko hudodelstev sveta: vojsko, lakoto, preganjanje Cerkve in papeža... Mnogo dobrih bo mučenih, sveti oče bo mnogo trpel...

Kapucinski vestnik (Notiziario cappuccino) poroča, da je Karel Wojtyla, ki je po vojski študiral v Rimu, na povabilo sošolcev šel z njimi obiskat p. Pija, kapucina in jasnovidca, s katerim se je nekaj časa pogovarjal. P. Pij ga je dalj časa nepremično opazoval, potlej pa ga je ginjen objel in mu dejal: „Postal boš papež, a vidim na tebi tudi nasilje in kri.“

Mladi duhovnik je to pozneje v Krakovu pripovedoval sorodnikom,

prijateljem in predstojnikom, a se pri tem vselej nasmehnil in dejal: „Ker nimam možnosti, da postanem papež, me tudi drugo ne skrbi.“ (Katoliški glas 30. 2. 1981.)

Te napovedi se je papež Janez Pavel II. ob izvolitvi in pozneje večkrat verjetno spomnil. Že pred časom pa je sveti Sedež začel prejemati poročila, da se proti papežu pripravlja nekaj tragičnega in hudega. Šestega maja je papež maševal ob 7 zjutraj v vatikanskih vrtovih za člane švicarske garde. V prošnje je nepričakovano vstavil besede: „Molimo, da bi Gospod obdržal daleč od vatikanskih zidov nasilje in fanatizem!“

29. 6. je kardinal Avguštin Casaroli pri slovesni maši v cerkvi sv. Petra dejal: „Sovražno srcé — ali morda srca? — je oborožilo sovražno roko, da bi zadela papeža, sólo srcé Cerkve.“

Pred nekaj dnevi varšavski nadškof, Jožef Glemp, ni mogel prikriti razočaranja zaradi sklepov sodnijskega postopka glede turškega atentatorja na papeža. Rekel je: „Nihče ne ve, kdo ga je zasnoval. Nihče ne ve, ali ima človek, ki je vzdignil roko proti papežu, za seboj nekoga ki ga ščiti, ali gre res le za osamelega fanatika. Postopek je sklenjen, a za svetovno javnost obstaja veliko vprašanj.“

V tem trenutku je neki časnikar pripomnil: „Nekateri menijo, da je to zasnovanje prišlo od Vzhoda. Glemp tega ni smel potrditi in je časnikarja naglo zavrnil: „Čeprav bi se lahko tudi reklo, da je prišlo od juga.“ Nekateri so ta stavek tolmačili, kakor da Glemp meni Libijo.

Časnikar „Il Giornale“ iz Milana je pod naslovom: „Bila je konspiracija: Vatikan je o tem prepričan“ pisal: „Vatikan je prišel do sklepa — in mnogo znamenj to potrjuje —, da je bil atentat na papeža sad mednarodne konspiracije ... Poskus umora papeža naj bi bil organiziran skupno med sovjetsko KGB in predstavniki turške skupine ki dela na to, da bi Turčija izstopila iz NATA in se pridružila Sovjetski zvezi.“ (O Estado, 1. 8. 1981, str. 7.)

Riodejaneirski kardinal Evgen Sales, eden od 15 kardinalov, ki so bili poklicani v Rim zaradi vatikanskih finančnih vprašanj, je obiskal papeža. Ob vrnitvi v Brazil je kardinal dejal: „Papež meni, da je to težko trpljenje, ki ga je zadelo, potrebno za božjo Cerkev in sodi, da ga je rešila Naša Gospa Fatimska.“ (Folha de S. Paulo, 3. 8. 1981, str. 5.)

.....

„To je grozno, tovariši! Oktobra je vaše podjetje izpolnilo le 90% plana, novembra celo samo 80%. Kaj hujšega si ni mogoče predstavljati.“ „Kako da ne, tovariš revizor: december.“

„TRIGLAV“ V BUENOS AIRESU

Ob skorajšnjem odprtju doma Triglav pod okriljem ambasade SFRJ*

V našem glasilu smo že nekajkrat pisali o gradnji novega doma slovenskih izseljencev, ki so v Argentino prišli pred drugo svetovno vojno. „Zasluge“ za to ima posebej Janez Čuček alias Lažnivi Kljukec, ki je že pred leti pozival Slovence, naj bi vendarle prispevali lepe kristalne pepelnike, da bo tako dom veličastnejši, in je bil navdušen nad plavalnim bazenom, v katerem naj bi se namreč reševale slovenska kri, beseda in pesem na tujem. Za njim si je „zasluge iztekel“ Mitja Štrukelj, član partije in kot tak „moralno neoporečen“, katerega sedanji dobro misleči odborniki Triglava ne morejo pozabiti, ker da je bil priden, delaven in je lepo poučeval tako otroke kot starejše.

Skoraj bo leto dni, odkar smo napovedali odprtje, združeno s prihodom gostov iz očetnjave, kot na primer Staneta Kolmana pa Avsenekovega ansambla in verjetno tudi rdečega dr. Grmiča... No, zdaj menimo, da dr. Grmiča ne bo, sicer pa: kako bomo blagoslavljali po krščansko nek dom, čigar zaledje je, ne samo ateistična, ampak celo protivrska vlada sedanjega režima v domovini. (Pravimo „domovina“, ker je bil Triglav postavljen na jugoslovansko osnovo in ne na slovensko!) Če bo pa kljub temu do blagoslovitve prišlo, potem mora Stane Kolman že zdaj misliti na to, kako bo to svojo prisotnost potem v Ljubljani razložil, ali pa bodo morali časnikarji (oziroma novinarji, kot jih zdaj doma v duhu enotnosti spet poimenujejo), v svojih poročilih tak dogodek sramotno zamolčati, da se bodo izognili neljubih posledic.

Sicer pa prav gotovo smo veseli in to iz vsega srca, da je Slovenecem uspelo postaviti nov dom. Tudi nas veseli novica, po kateri bo na eni izmed prihodnjih ladij prispela pošiljka kompletnega pohištva za gostinjsko sobo — takšno s srčki izrezano in celo v domačem, slovenskem slogu — a brez pepelnikov. Še bolj nas veseli naročilo, katerega so menda sporočili odboru: „Nobene politike!“ Žal pa je ta navsvet prišel prepozno. Zgodilo se je namreč, da so odborniki Triglava ta čas, ko je bil njih predsednik na obisku v Evropi, že izbrali svoj grb, ki je predstavljen z orisom sedanje Jugoslavije, na njem pa je Slovenija bolj krepko občrtana in zaznamovana. Po povratku gospoda predsednika je bil (seveda) takoj ogenj v strehi: to je diskriminacija, dom bo za vse, ne samo za Slovence, to je nacionalizem, šovinizem in pomanjkanje smisla za jugoslovansko skupnost!!! Odborniki pa so (tudi seveda) kar prav ravnali: njihovemu slovenskemu stališču in zavednosti moramo samo čestitati! Le tako naprej: dokler namreč

* Vestnik 1976, šte. 1/4 — str. 36—44, Vestnik 1978, šte. 1/2 — str. 24, Vestnik 1980, šte. 8/12, str. 153.

bodo dom vodili delavni in podjetni Slovenci, bo dom uspeval; brž pa, ko se bodo v odbor zrinili prišleci kakršnekoli vrste, bodo nastale težave, podobne tistim v prvi Jugoslaviji in podobne tudi tistim v drugi, pa čeprav pod Sergejem Kraigherjem. Upati je, da bo v domu na častnem mestu visela tudi njegova slika, saj je vendar zdajšnji predsednik SFRJ, in ne samo slika „nepozabnega maršala“. Na to zadnjo bo treba obračati posebno pažnjo, da se ne bo zgodilo tako kot pred davnimi leti, ko je neki obiskovavec neke jugoslovanske ladje nespoštljivo čez njegovo sliko poveznil svoj suknjič, pa zraven še pripomnil, da ta obraz tjakaj ne spada in ga moti. Gostitelji pa ... kot da bi jim bilo všeč!

Če je odbor Triglava prav informiran, bodo gostje prišli s posebej najetim letalom (charterjem), kar seveda pomeni, da bo tekma med „zdomci“ in domovinci ostala izenačena: 1:1. Med njimi bo verjetno videti Slovenski oktet in folklorno skupino, vsi pa bodo seveda Slovenci; če ne že zares, pa vsaj „uradno“. Hudo bi bilo, ako bi poslali na to slavnost kako slovensko nogometno moštvo, v katerem pa kar mrgoli neslovenskih priimkov. A vse kaže, da so v Ljubljani ohranili še nekaj soli in take nogometne reprezentance ne bo. Škoda, bi se lahko pomenili z zdorskimi žogobrci, ki jih ni malo in ne igrajo tako slabo, da se ne bi mogli pošteno udariti.

K odprtju doma zdorski svet svobodnjakov, katerega se v Ljubljani vsak dan bolj boje, svoje glavnine ne misli poslati. Če bo zaneslo koga od mlajših in bi se zgodilo, da bi v najlepšem ozračju iz kroga le-teh zadonela kakšna domobranska, vsem republiškim gostom pač ne bo prijetno, UDBE tudi ne bo pri roki. Ker bo menda vse šlo brez politike, so to lahko samo domneve. Lepo in za naše fotografe zanimivo pa bi bilo, da bi k odprtju povabili vse prodane duše, ki pridno sodelujejo s poslaništvom, in bi jim pač oddelili častna mesta. Vsaj enkrat bi zaslužili (zaslužili!) javno zahvalo za vse tiho (in — skoraj bi rekli: „nesebično“) delo, ki ga opravljajo. Sicer pa — prazno upanje, saj si vendar ne upajo na dan!

Vsekakor pa bi bilo prav, da bi vse navzoče pri odprtju spremljala misel na tiste, ki so očetnjavo obiskali pred nedavnim in bili tamkaj „v prijateljskem pomenku“ zaslišani. Nekateri tudi po dve uri! Tisti vedo celó to povedati, da so ta čas pripeljali na Bloke dva rekru-ta, ki sta padla na Kosovem... Lepa naša domovina: zdaj morajo slovenski vojaki pretakati kri na Kosovem! Kdo potem ne more razumeti, kako drag nam pač mora biti, nam zdomcem, spomin na naše domobrance, ki so se borili in padli samo za našo očetnjavo!

Vidite, gospodje pri Triglavu: teh slovenskih žrtev sedanjega režima se spomnite ob odpiranju svojega doma, da ne omenjamo vseh drugih, ki takó ali takó ne smejo priti do besede, kajti Jugoslavija je najbolj dosledna v uničevanju slehernih disidentov kakršnekoli

Alojzij Geržinič

ČEMU ZAVAJAJOČA PODOBA?

Septembrska številka Duhovnega življenja prinaša na straneh 532-535 povečano podobo p. Pierra Teilharda de Chardina za stoletnico njegovega rojstva („Ljubil je svet in Boga“). Narisal jo je Lojze Bratina — v koprsko Ognjišče. Članek je izrazit proizvod pokoncilskega progresizma, prikaz „velikana duha“ v luči, ki jo dopuščajo in odobravajo sedanji trinogi slovenskega naroda.

Teilhard je v resnici imel „mnogovrsten vpliv na duhovne tokove našega stoletja, na drugi vatikanski koncil, na teologijo sploh“. Ne pojasni pa avtor, da je bil ta vpliv v mnogočem slab, celo poguben. V resnici je Teilhard „zakorakal na pot razvojne misli“. Ne pojasni pa avtor, da je tu zašel v krivoversko smer. Navaja poetično zasnovane Teilhardove izreke: o veri kot prečiščenem izrazu močne življenjske strasti; „Samo tisti, ki ga je razvnela strast do stvari, lahko spozna naravo duha“ (!); Teilhardov slavošpev Materiji; misel o „vesolju, ki je na poti v edinstvo“. Ne opozori pa na nejasnosti in dvomja, ki tiče v teh domislicah. (V njih spominja Teilhard na Nietzscheja; kot takega ga avtor dobro prikaže v prvem stavku: „Vseeno je, ali ga imenujemo pričevalca ali preroka, teologa ali pesnika, znanstvenika (...) ali duhovnika... moderne dobe.“)

Avtorjevo oporekovavstvo se razkrije v odstavku Prehitel je čas. Takole predstavi stvari: Teilhard je zakorakal na pot razvojne misli, Cerkve (ali vodstvo Cerkve: Pij XI. in Pij XII.) pa ga je zato postavila na indeks (?) in ga potisnila „v obrobje kulturnega dogajanja. Prve njegove knjige niso bile dostopne v knjižnicah teoloških fakultet“. Velikan duha je doživljal moro. A to da je bilo „seveda v času, ko se ni govorilo o dialogu, pluralizmu, verski svobodi, o vlogi zemeljskih resničnosti“ — torej v času, ko naj bi vladala toga tradicija, reakcionarnost, avtoriteta, celo papeška nezmotljivost ne pa sproščenost liberalizma in progresizma, ki je bruhnila na dan s koncilom, še bolj pa v pokoncilskem rovarjenju in revolucionarni zagnanosti raznih komisij, izvedencev („periti“, „expertos“) in drugih novatorjev. Avtor dodaja, da je Teilhard ob vsem nasilju predstojnikov ostal „pokoren redovnik-jezuit in spoštljivo vdan član vidne Cerkve“. Na žalost ni bilo tako. Težko je domnevati, da Bratina tega ni vedel; če kljub temu trdi neresnico, kaj to pomeni?

Mogoče se bo kdo vprašal: zakaj tu razpravljati o Teilhardu in nje-

narodnosti. Ko bo tistih več kot danes, takrat, Triglavani, pomislite, da ne bo več razlik med nami in vami. Trenutno pa nas loči grob več kot 12.000 pobitih samo po vojni, da ne štejemo še vseh tistih iz revolucije, pa naj Kurinčič doma piše, kar se mu zdi. Tega zanikati ne bo mogel.

Pavle Rant

govih delih? Zato ker moramo biti prav glede verskih in nravnih zadev in glede sodobnih duhovnih tokov pravilno poučeni. Ako zaidemo v teh vprašanjih, je vse drugo naše delo obsojeno na neuspeh. Kulturno ustvarjanje, politično prizadevanje in družbeni odnosi brez pravilnega razgleda in usmeritve, v navzkrižju z resnico in resničnostjo ne morejo obroditi zdravih in trajnih sadov. Usoda človeštva in z njo prihodnost našega naroda je odvisna od tega, če bomo iskreno iskali in sprejemali božje zamisli, sinovsko sledili vodstvu cerkvenega učiteljstva ter se odločno uprli zmotam, ki se ponujajo od vseh strani.

Kako je bilo s Teilhardom, njegovimi nazori in ravnanjem!

Obilica znanstvenih odkritij, podatkov in njih spretna povezava — vendar se je izkazalo, da tudi v znanstvenih zadevah Teilhard ni bil do kraja pošten; da je v prid svojih hipotezam prikrajal dejstva, zlasti ob zasledovanju vmesnega člena med opico in človekom —, bleščeč slog, duhovite kombinacije, bujna videnja: vse to je Teilhardovim spisom dajalo tak polet, da so se mnogi braveci predali njih čaru, ne da bi preverili njih verodostojnost. Pač pa so se člani sv. oficija in nekateri jezuitovi predstojniki kmalu ustavili njegovim drznim trditvam in očitnim zmotam. Ugledni strokovnjaki so razkrivali njegove znanstvene spodrseljaje, filozofske pomanjkljivosti, teološke zmote (npr. tajitev izvirnega greha; izvajanja, ki izhajajo iz poligenizma, panteizma, panpsihizma ali vodijo vanje). Globoki neotomist E. Gilson je za Teilhardovo privlačno, a često le penasto zmes vednosti, domišljije in uvidov iznašel oznamenovanje „theology-fiction“ in „novi gnosticizem“. Francoski dominikanec R. Garrigou-Lagrange je že zgodaj odkril, da so Teilhardovi spisi (npr. Kako verujem) glasniki modernizma. Švicarski teolog kardinal Charles Journet je vztrajno dokazoval nezdržnost teilhardizma ter opozarjal, da se loteva prav bistva krščanskih dogem in jih skuša spremeniti. (Revija Nova et Vetera). Po sodbi strokovnjakov je bila v epohalni okrožnici Pija XII. Humani generis (12. avgusta 1950) kakšna tretjina naperjena proti zmotnim naukom Teilharda de Chardina.

Predstojniki so Teilhardu prepovedali poučevati ter objavljati spise teološke in filozofske vsebine. Vendar so se širili vseh zadnjih 20 let njegovega življenja kot razmnoženine brez podpisa. V Argentini je nedavno umrla teolog, ideolog in kritik p. Leonardo Castellani že l. 1950 v knjigi Cristo vuelve o no vuelve svaril pred spodkopavanjem vere in cerkvene avtoritete. Če kdo dvomi, je napisal, da se pred našimi očmi oblikuje nova kriva vera, naj poleg del nekaterih takrat modnih piscev prebira številne Teilhardove mimeografirane spise brez imprimaturja, predvsem Kako verujem, Skica osebnega vesolja, Duh Zemlje, Kako gledam, in druge krajše. So to „mešanica dobre znanosti, slabe filozofije in prefinjeno omiljene krivoverske teologije; eksplozivna mešanica, vsebujoča obširen in popoln program neokatolicizma, globoko drugoverskega in modernističnega.“

L. 1962 je pod Janezom XXIII. sv. oficij izdal strog opomin (Monitum) zoper Teilhardova dela, zakaj v njih so nevarne dvoumnosti in hude

zmote, nasprotno katoliškemu nauku, škofom, redovnim predstojnikom, rektorjem semenišč in univerz se ukazuje, naj svoje podrejene, zlasti mlade, varujejo pred okužbo s Teilhardovimi knjigami.

Neomodernistična plima pa je drla naprej. Navzlic zavrtnitvam in prepovedim so se evolucionistične zmote Teilharda de Chardina širile — kot že povedano, po navadi v nepodpisanih razmnoženinah — in odigrale svojo žalostno vlogo na koncilu in po njem. Naj navedem tole izjavo ameriškega škofa Williama Adriana (Nashville, Tennessee): „Evropski periti, ki so dejansko škofom vsilili svoje teorije, so bili močno prepojeni z zmotami teilhardizma in situacijske etike, zmotami, ki dokončno razkroje vso božjo vero in moralo in vso zakonito oblast.“ (The Wanderer, avgusta 1969).

Tragično bi bilo, ako bi vse to šlo mimo nas brez haska in bi npr. slavljenje Teilharda de Chardina v Duhovnem življenju kakega mladega človeka pritegnilo k branju teh škodljivih prepovedanih del. Kdo bo odgovarjal zanj, za krivo pot, ki bi jo morebiti ubral, za škodo, ki bi jo s tem prizadejal sebi, svojim bližnjim, naši skupnosti, našemu narodu?

Iz Bratinovega članka izvem, da so Teilharda Slovencem predstavili Kocbek (1956), Trstenjak in Truhlar (v svoji zastrupljeni mohorski knjigi Katolicizem v poglobitvenem procesu), torej ljudje, od katerih je komaj pričakovati, da bodo podali pravilno sodbo.

V begunstvu pa smo bili o Teilhardu zadostno poučeni v Siju slovenske svobode. V številki 15. maja 1969, torej takoj, ko je list začel izhajati, je B. F. (v članku „Teilhard de Chardin in zarota v Cerkvi“) označil jezuita kot apostola evolucionizma, potem pa navedel in analiziral Teilhardovo pismo prijatelju Maximu Gorceu. Ta dominikanec je po odločnem nastopu okrožnice Humani generis izstopil iz reda in Cerkve ter pozval jezuita, naj stori isto. Teilhard si je izbral drugačno taktiko; v odgovoru je razkril nekatere svoje poglobitvene revolucionarne ideje: „Cerkev prihaja v dobo nujne spremembe ali reforme. (...) Mislim celo, da ta reformacija (mnogo globlja kot tista XVI. stoletja) ni samo vprašanje ustanov in običajev, ampak je vprašanje vere. (...) Gre za to, da človek nanovo zamisli Boga, a ne po pojmu kozmosa, ampak kozmogeneze, Boga, ki ni predmet češčenja in ga ni pričakovati drugače kot po ostvarjenju vesolja.“ Vera se mora v novi reformaciji razviti, preobraziti v novo vero. Toda Teilhard hoče ostati „v rimskem deblu“, ki naj bo biološka podstava, dovolj razrasla, da more prenesti preobrazbo. Teilhardov načrt spodkopavanja odznotraj se razodene zlasti v stavku: „Petdeset let sem opazoval okoli sebe, kako se vkljub enciklikam nanovo oživlja krščansko življenje in mišljenje.“ Nedvomno misli Teilhard na modernistično krizo v začetku stoletja in njej sledeče pretrese. Ti pojavi so pobudili cerkveno učenštvo, da je z okrožnicami opredelilo nauk in poklicalo k edinosti. Po Teilhardu pa je ves na predek, vsa življenjska moč in upanje na strani modernističnih novotarij, ki gredo svojo zmagovito pot brez ozira na cerkveno učenštvo; papeži s svojim naukom samo ovirajo pravi razvoj. — To je torej Bratinov „spostiljov vdani član vidne Cerkve“.

Teilhardu je Francè Dolinar posvetil posebno poglavje („Evolucionistično pretolmačenje“) svoje razgledane, temeljite razprave *Katolicizem v izvotlitvenem „procesu“* (Sij slovenske svobode od 31. marca 1971 dalje). V začetku ugotavlja, kako je konec petdesetih let precejšen del katoliških izobražencev preplavila „scientistična, natančneje evolucionistična reinterpretacija krščanstva v ‘viziji’ jezuita Teilharda de Chardina“. Njegov evolucionizem je naturalističnega, monističnega in panteističnega tipa. Teilhard je hotel novo vero, vero napredka, evolucije. Iz nekega njegovega pisma z dne 11. oktobra 1936 citira Dolinar stavek, v katerem razlaga Teilhard, kako skuša „prodreti v duhovna in človeška vprašanja z metodami (pozitivne) Znanosti, tako da bi Metafiziko, zaradi katere smo v stiski in muki, nadomestili z Ultrafiziko, ki bosta v njej Materija in Duh strnjena v isti koherentni in homogeni razlagi Sveta“. V tem je, kot doganja Dolinar, „metodično grešil, ker se je loteval filozofskih in teoloških problemov z analističnimi sredstvi fenomenalnih znanosti.“ Vključitve in nasledki Teilhardove evolucionistične transpozicije so v nasprotju z realno vsebino vseh krščanskih nauk: od transcendentnega Boga do ljubezni do Boga; greh mu je npr. le „statistični nered“, izvirna krivda „poskus razložiti zlo v fiksističnem veselju“; Kristus je pobudnik zgolj naravnega evolucijskega procesa in hkrati njega cilj kot Kristus-Omega.

Po navedenih dejstvih in presojah Teilhardovih nauk zlahka uvidimo, kako zmotno zatrjuje Bratina, da je Teilhard „bogato oplemenitil misel in duha modernega krščanstva“. Ni oplemenitil krščanstva, pač pa vrgel svoj prispevek v vrečo modernizma, ki je, kot vemo že od Pija X., skupek vseh herezij (v okrožnici Pascendi Dominici gregis z dne 8. septembra 1907) in zagrizen sovražnik katoliške vere in Cerkve.

Čemu — mogoče je pravilneje vprašati: zakaj — — je Duhovno življenje prineslo zavajajočo, enostransko, lažno podobo o Teilharda de Chardina?

* * *

JANEZA VIPOTNIKA MOTIJO MALOMEŠČANSKE ČVEKARIJE. — Janez Vipotnik, predsednik republiškega odbora ZZB NOB Slovenije je 1. julija dejal v Delu: „Ob tem bi rad opozoril še na nekaj. Na pojav, proti kateremu gre organizirati odločen odpor. Gre za neumno razraščanje malomeščanskih čvekarij o vsem in vsakem prenašanju govoric okrog voga-lov, izmišljotin, podtikanj, laži, natolcevanj, skratka gre za manire, ki so bile tipične za staro purgersko, malomeščansko jugoslovansko družbo. Te govorice se zlasti širijo v mestih. V njih se bohotijo izmišljotine o funkcionarjih, o nezaslišanih penzijah, o privilegijih, o mrtvih vojakih Slovincih, ki jih vozijo s Kosova, o oboroženih Albancih, ki so pobegnili iz vojašnic na Pokljuko, o upornih šiptarjih, ki jih je redna vojska potolkla na Gorenjskem in tako naprej in naprej. Takšnim govoricam neredko nasadajo tudi pošteni ljudje. Najbrže ni treba biti posebno moder, da ugotoviš, da te nekdo načrtno širi.“ In konča, potem ko je borce dal nekaj nasvetov: „Ne smemo se slepiti z mislijo, da so takšna besedičenja povsem nedolžna.“

Za spremembo – nekaj drugega

Bravcem „Ameriške domovine“ mora biti ta naslov znan. Pod tem naslovom so v listu leta 1979 izhajali članki, ki so opisovali moje delo od dosege doktorata na Dunaju leta 1927 do začetka druge svetovne vojne, in sicer kot arheolog v Narodnem muzeju v Ljubljani. Izšlo je pet poglavij: I. Po doktorat na Dunaj; II. Na Balkan v šolo za rezervne oficirje; III. Boj za pozicijo kustosa IV. Usoda muzejev v predvojni Sloveniji; V. Narodni muzej od znotraj in od zunaj. Po mojem naročilu urednik pričujočega teksta, ki tvori VI. in VII. poglavje, ni objavil. Z nekaterimi spremembami dajem to reč na razpolago uredniku „Sija“, ki je mnenja, da se moram lotiti pisanja spominov. Tega mnenja sem tudi jaz, niso pa tega mnenja ljudje, ki imajo denar in razpolagajo tudi s tiskarnami in založbami.

VI. Od kuprolitskih Ižancev, Ilirov in Keltov do Rimljanov, Langobardov in starih Slovanov

V naslovu so navedena ljudstva, ki so zapustila sledove na ozemlju bivše kronovine Kranjske in tudi Slovenije splošno. Ti sledovi so obilni; dejansko spada naša domovina med arheološko najbolj bogata ozemlja Evrope. Od leta 1854, ko so zadeli na Barju na ostanke mostišč, so prihajali na dan ostanki starih naselbin in grobov brez prestanka in sicer v taki meri, da je Karel Dežman (po ponemčenju imena: Deschmann), tedanji kustos Deželnega muzeja „Rudolfinum“ v Ljubljani že leta 1888 izdal posebni vodnik po muzeju, in to ne samo zaradi proslave 40-letnice vladanja cesarja Franca Jožefa in zaradi otvoritve nove muzejske zgradbe, temveč predvsem zato, ker je gradivo samo zahtevalo neke vrste kodifikacijo. Ko sem novembra 1928 nastopil službo kustosa v NM, pritekanje gradiva ni nič ponehalo in takoj ob začetku sem bil prisiljen misliti na to, kako ta dotok in v muzejskih dvorana_h nabrani material obvladati.

Prišel sem do zaključka, da sta k temu cilju samo dve poti: 1. Muzej mora čimprej izdati novega vodnika, in 2. jaz sam pa moram narediti zase kartoteko vsega materiala, ki se v zbirkah nahaja. Edino na ta način bo možno nove dotoke pravilno urediti in klasificirati ter potem tudi interpretirati, to se pravi: pisati ali članke ali razprave ali kratka izvestja. V ta namen je bil na razpolago „Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo“, ki je bil dejanski naslednik revije „Carniola“, katero je začel izdajati Walter Schmid in jo je nadaljeval dr. Josip Mantuani. Revija je izhajala v slovenščini in nemščini kakor stara „Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko“, ki so se nemško imenovala „Mittheilungen des Museal-Vereins für Krain“.

Ravnatelj Mal je moj nasvet glede vodnika vzel na znanje, ker je že sam uvidel to potrebo. Šel je takoj na delo. „Vodnik“ je izšel leta 1931 in je obsegal zgodovinski uvod o muzeju izpod njegovega peresa, vodnika po Arheologiji, ki sem ga napisal jaz, popis numizmatične zbirke izpod peresa prof. Balduina Saria, prvovrstnega strokovnjaka, popis slikarske in kiparske galerije izpod peresa Franceta Steleta in končno Umetnostno-obrtni oddelek, katerega je popisal Josip Mal. Vodnik po Prirodoslovnem oddelku je izšel kasneje in ga je oskrbel dr. Fran Kos, kustos tega oddelka, s svojimi sodelavci-prostovoljci.

Po komaj dveh letih službe v Muzeju sestava arheološkega vodnika ni bila igrača. Brez prejšnjih takih obdelav našega gradiva, kot so bili pregledi, ki jih je za „Wiener Praehistorische Zeitschrift“ pisal Moritz Hoernes, vodnik skozi halstattsko in latensko dobo ne bi bil možen. Sam sem šel na Dunaj in celo v Berlin, kjer se je nahajalo mnogo gradiva iz naših najdišč. Toda če kdo misli, da sem ta pota naredil na javne stroške, se moti; ves denar je prišel iz mojega žepa. Ravnatelj Mal je naredil še to netaktnost, da se je v uvodu „Vodnika“ zahvalil Sarii in Steletu, mene ni niti omenil. To je primer razmer, ki so vladale tiste čase v Ljubljani.

Kartoteke (po ameriško: files) sem sestavljal v večernih urah izven službe. Bile so tri: 1. Predzgodovinska, 2. Rimska in 3. Langobardska in Staroslovenska. Vsaka je vsebovala: 1. kartoteke predmetov, kot so fibule, opasači, uzde, spone, sulice itd., v rimski tudi gesla kot steklo, mozaiki in slike; 2. najdišča in 3. literaturo, v kateri so se najdbe omenjale in obravnavale. Te kartoteke se nahajajo pri meni v Manitowocu, kjer leže brez haska; če bi jih hotel prodati ameriškim institutom, bi moral porabiti več denarja za organizacijo prodaje, kot bi ga dobil za kartoteke, in prva stvar, ki bi jo slišal ali bral, bi bilo jadikovanje univerzitetnih in drugih knjižnic, da nimajo denarja. Imajo pa dosti denarja za teletone. Ravno tako pa zadeva krivda za takó stanje Slovensko kulturno akcijo v Buenos Airesu, o kateri sem mislil, da bo naša zdomska Akademija ali vsaj Leonova družba, ki je izdala znamenito Gradivo za zgodovino Slovencev izpod peresa prof. dr. Franca Kosa in njegovega sina Milka Kosa. Nekateri krogi v Argentini pa mislijo, da sta samo poezija in leposlovna proza tisto, kar potrebujemo in nas najbolj predstavlja pred svetom. Strahotna zmeta.

Resnici na ljubo moram povedati, da sem začel ta članek pisati z namenom, da bi bil uvod v ponatis mojega „Vodnika skozi Arheološki oddelek“, kasneje sem se pa te misli ustrašil. Dasi je od leta 1931 preteklo že 48 let, daje Vodnik še vedno neko splošno informacijo o najstarejših dobah naše zgodovine, ki je porabna in bi marsikateremu mlademu in staremu Slovencu nudila vsaj nekaj pojma o tej bogati predzgodovinski dediščini naše stare domovine. A kako priti do ponatisa? Ta strah je bil pa v glavnem nepotreben. Ko sem lani mimogrede v pismu omenil to zadevo g. Andreju Rotu, uredniku revije Druga vrsta, sem ugotovil, da za tega moža intelektualnega elana beseda „nemogoče“ ne obstaja: v števil. 3-4 letnika III, 1979, je objavil ponatis vodnika skozi Barsko dvorano Narodnega muzeja skupno z

uvodom v splošno predzgodovino in na koncu z opombami, ki skušajo spraviti Vodnika v drugo polovico 20. stoletja in vsebujejo tudi to, kar sem pridobil znanja ameriške predzgodovine v času svojega službovanja v muzeju v Manitowocu. Še prav posebej pa moram dati priznanje in zahvalo tako uredniku kakor tudi g. Adamiču za ilustracije, ki jih je ta izvršil v lesorezni tehniki po izdelkih iz kamna, kosti, rogovja, iz bakra in brona, ki so bili najdeni na Barju, in končno tudi za ilustracije keramike. Rekel bi, da še ni čas za obup, kjer je na delu taka mladina. Toda reči moram tudi to, da bi bilo dobro, če bi se mladina severnoameriških emigrantov pri teh pionirskih dela in volje do kulturne afirmacije v najtežjih razmerah učila in jih začela posnemati. Brezhibno delo je izvršil tudi tisti, ki je prevzel tipkanje teksta. Vsem tem moja najiskrenejša zahvala in zagotovilo, da so si postavili krasen spomenik v službi našega naroda in njegove kulture.

VII. Privatni docent, vodja Etnografskega muzeja in odhod iz domovine

Biti tiste čase kustos vseh prehistoričnih oddelkov v Narodnem muzeju in zraven še skrbeti za knjižnico ni bil noben piknik. Leta 1938 me je ravnatelj razbremenil knjižničarskih poslov, ker je nastavljal na ta oddelek diplomiranega zgodovinarja Antona Juga. Tega moža so med vojno Nemci ustrelili kot talca; zakaj, mi ni znano. Ker pa je delo naraščalo in so prihajale v NM vedno nove vesti o najdbah, sem bil še naprej preobremenjen. Izčrpno pišem o tem v svoji neobjavljeni biografiji, ki obravnava predvsem moje akademsko šolanje ter znanstveno in muzejsko delo. Bravec pa dobi vsaj nekaj pojma o situaciji, ako si ogleda tista poglavja bibliografije, ki je tudi izšla v reviji Druga vrsta III, 1979, štev. 1-2, strani 7-9.

V ospredju so stale tiste čase ilirska, keltska in rimska doba, poslednja posebno zaradi velike stavbne delavnosti na teritoriju Ljubljane-Emone. Zelo malo je bilo najdb iz staroslovenske dobe, kar se je po vojni bistveno spremenilo. Ne spominjam se tudi niti ene najdbe iz langobardskega časa, razen redkih predmetov, ki sem jih izkopal na Gradišču nad Bašljem pri Kranju. Z Langobardi kot takimi pa sem se začel izčrpno baviti šele v Ameriki in sicer po zaslugi g. Franca Jeza, ki je postavil teorijo, da smo Slovenci pravzaprav — Skandinavci.

Moje delo v NM je bilo v glavnem reševalno: „salvage archaeology“. To delo bi bil v normalnih razmerah, kot so vladale v Nemčiji, moral opravljati konzervator za arheološke spomenike; o tem pa pri nas v času vsemogočnega Franceta Steleta ni bilo govora; šele po vojni se je to vremenilo. Danes spadajo ta dela pod jurisdikcijo Zavoda za varstvo spomenikov, ker je to bolj logično in tudi znanstveno v redu. S časom sem se garanje v NM ne samo naveličal, temveč se od njega utrudil.

Leta 1940 sem vložil prošnjo za privatno docenturo na univerzi v upanju, da bi prišel v stik s kakimi študenti, ki bi bili pripravljene prijeti za delo na terenu in se tudi seznaniti z muzejskim delom. Iz bednostnega

sklada banovine bi bilo nemogoče take ljudi celo nagraditi. Ravnatelj Mal je imel glede tega svoje pojme in je ponovno izjavil, da ne bo dovolil, da bi kdo rabil muzej kot „odskočno desko za na univerzo“. Ta filozofija je bila precej brezglava, toda tak je bil ravnatelj Mal večkrat sam. V Ameriki bi ravnatelja s takimi pojmi upravni odbori takoj vrgli iz službe. Mal pa seveda tudi ni naredil nič, da bi dobil muzej dodatnega kustosa.

Prošnja je bila v bliskovitem roku rešena. Prof. Saria je moje območje omejil na grško umetnost, v provincialno arheologijo se nisem smel spuščati. Le to je bil negativni moment. Predavalnica je bila v poslopju univerzitetne knjižnice v pritličju na Vegovo ulico. Večkrat je bila v moji uri zasedena, očitno ali sad nereda ali sabotaže. Dogodilo se je tudi, da sem moral celo napravo diapozitivov sam plačati.

Ko so Italijani zasedli Ljubljansko pokrajino, se je v prvo sobo v pritličju na isti strani, kjer je bila moja predavalnica, vselila organizacija GUF, to je „Gioventu Universitaria Fascista“. „No,“ sem si mislil „vedno lepše,“ Med to sobo in predavalnico je bila soba, v kateri je predaval asistent Fran Petre, slovenist. Imel je zelo veliko število slušateljev. Meni so te stvari začele presedati in ker sem vedel, da je Petre orientiran na levo, čeprav sva bila sicer dobro znana, sem na podlagi analize cele situacije prišel do zaključka, da morajo hočeš nočeš določeni krogi v meni videti špijona, in tako sem dekanatu sporočil, da svoja predavanja in privatno docenturo odpovedujem. Pikiran sem bil tudi zaradi tega, ker sem tu videl množine študentov, tam v muzeju sem se pa moral ubijati sam leto in dan z vso arheologijo. Medtem, ko sem za svoje nastopno predavanje pričakoval prazno predavalnico, sem ob vstopu vanjo zagledal tako množico, da svojim očem nisem mogel verjeti. OF je vrgla mreže med akademsko mladino zelo zgodaj. Iz te množice študentov so izšli nekateri najvidnejši povojni arheologi.

Toda stvari so se premikale in tako je obstajalo upanje, da bo tudi zame kdaj prišla ugodna konstelacija. Že pred italijansko zasedbo Ljubljanske pokrajine je prof. Balduin Saria optiral za preselitev v Nemčijo. Kdaj natančno se je selil, ne vem, toda verjetno prej, preden so Nemci selili Kočevarje. Naselil se je v Gradcu, kjer je dobil mesto profesorja na univerzi. Po koncu vojne mu je bila odvzeta pravica predavanja, ker je bil „naci“. Preživel je se je z nagradami, ki jih je dobival za izkopavanja, od katerih so bila nekatera zelo važna in uspešna. Na žalost z njim nisem po vojni nikoli prišel v stik; ne vem, zakaj ne. Njegovo mesto na univerzi v Ljubljani je postalo prazno in nanj je prišel prof. Vojeslav Mole, ki je leta 1941 prišel iz Poljske kot begunec pred Nemci. Ta korak tudi jasno kaže, da med muzejem in univerzo v Ljubljani ni vladalo nikako kolegialno razmerje. Malova doktrina o „odskočnih deskah“ je bila torej že iz tega razloga deplasirana. Na moje arheološko delo v muzeju so univerzitetni krogi gledali kot na „hobby“ človeka, ki nima drugega opravka, kajti izbrane univerzitetne discipline so bile slavistika, umetnostna zgodovina (ta posebno

potem, ko je nastopil Stele), pravo in prirodne vede. S tega stališča je bila moja prošnja za privatno docenturo naivno dejanje, naivno pa tudi zato, ker sem imel namen rešiti pomanjkanje personala na tak način. Revolucija je ta problem rešila čisto drugače in upam, da sta se i ravnatelj Mal i Stele iz tega nekaj naučila in uvidela svojo krivdo.

Odhod prof. Sarie v Gradec je bil za našo univerzo velik udarec, prihod prof. Moleta pa ni bil nobena pridobitev. Saria je kot epigrafik in starozgodovinar postavil Ljubljano na zemljevid znanstvenih centrov Evrope, posebno pa je s svojimi raziskavami poznorimskih utrd na Notranjskem in na Krasu pokazal tudi, da je izvrsten poznavavec vojaške zgodovine našega ozemlja v rimskem času. Imela sva dogovor, da bom vsak epigrafični spomenik, ki ga bom našel, prepustil v obravnavo njemu, to tudi zato, ker je on poleg direktorja dr. Viktorja Hofillerja iz Zagreba prevzel nalogo zbrati vse rimske napise Slovenije in Hrvaške za novi „Corpus inscriptionum latinarum“.

Leta 1940 je direktor etnografskega muzeja dr. Niko Županič prevzel na univerzi stolico etnologije in s tem je postalo mesto ravnatelja EM prazno. Sicer je hotel še nadalje biti ravnatelj in rabiti muzej za svoj inštitut, toda „prosvetno ministrstvo“ v Beogradu tega ni dovolilo. Za izpraznjeno mesto ravnatelja sem zaprosil jaz in ministrstvo je moji prošnji ugodilo ter me imenovalo za vršilca dolžnosti ravnatelja. Minister je bil tedaj dr. Anton Korošec. Ta nastavitev je pa zmešala načrte ljubljanskemu univerzitetnemu „think-tanku“ in spet enkrat se je pokazalo, kako univerza ceni muzej. Nekega dne pride k meni v pisarno prof. dr. France Kidrič ter me vpraša, kako se je moglo zgoditi, da sem to mesto dobil jaz. Rekel sem mu, da sem za to mesto vložil prošnjo na ministrstvo prosvete v Beogradu in to je dalo mesto meni. To Kidriču ni šlo v glavo. Kmalu sem pa po zanesljivih virih izvedel za ozadje tega Kidričevega negodovanja.

Akademski „think-tank“ in Osvobodilna fronta sta hotela nastaviti na ta položaj prof. Antona Sovreta, znanega klasicista. Pod pritskom teh krogov se je Sovre obrnil na dr. Korošca z osebno prošnjo in menda tudi osebno v Beogradu, da bi dal minister to mesto njemu. Dr. Korošec mu je odgovoril, da je dal mesto že meni in mu je žal, da tega ne more spremeniti. Na to je Sovre gentlemansko odgovoril: „Razumem, gospod minister; z Ložarjem se jaz ne morem meriti.“ Od te strani torej je bilo treba razumeti nevoljo prof. Kidriča nad mojo nastavitvijo. Hinc illae lacrimae.

V etnografskem muzeju je bilo vzdušje popolnoma drugo. Tu je bila cela vrsta etnografov, ki so prihajali v urad: dr. Fran Kotnik, dr. Sergij Vilfan, France Marolt, prof. Ivan Grafenauer, Boris Orel in drugi. To je bila že cela družina etnografov in jaz se nisem več čutil tako osamljenega, kot sem se v NM. Vsak izmed njih je imel svoje ideje in predloge in tako sta nekega dne prišla v urad Boris Orel in založnik Jože Žužek ter predlagala, da bi se izdala Etnografska čitanka. Njun predlog sem spremenil toliko, da sem zagovarjal potrebo referenčnega dela o slovenskem narodo-

pisju. Po posvetovanju z drugimi sta to sprejela in leta 1944 je izšel pod mojim uredništvom prvi zvezek *Narodopisja Slovencev* v založbi „Klas“ (Jože Žužek). To je bil gotovo lep uspeh.

Kot direktor muzeja sem imel priložnost seznaniti se z zadevo budgeta, akvizicij, postal sem via facti urednik „Etnologa“, toda nadaljeval sem svoje študije o ljubljanski kulturi, to je o kulturi naših barskih mostišč. Vojna je začela metati svoje sence: na domači fronti smo imeli revolucijo, na zunanji fronti pa neprestane alarme zaradi zavezniških bombnikov, ki so preletavali naš zračni prostor, in zaradi teh alarmov je bilo delovanje zelo omejeno. Večino materiala smo spravili v zaklonišče. Osebe etnografskega muzeja je bilo maloštevilno: jaz, asistent dr. **Franček Kos**, preparator **Drago Vahtar**, restavrator **Maksim Gaspari** in neko dekle iz Male Ligojne kot služiteljica.

V zvezi s personalnimi spremembami moram omeniti še eno, zelo važno, čeprav ni zadevala mene. Enkrat leta 1938 ali 1939 je dr. **Anton Korošec**, voditelj Slovenske ljudske stranke, ki se je potem preimenovala v Jugoslovansko radikalno zajednico, predsedniku beogradske vlade dr. **Milanu Stojadinoviću** očital, da ne nastavi nobenega Slovenca v kako vidno diplomatsko službo. Stojadinović je rekel Korošču: „Saj nobenega nimate.“ „Ni mam nobenega?“ je vprašal Korošec. „Kaj pa Izidor Cankar?“ Ko mu je Korošec razložil, kdo je Izidor Cankar, je Stojadinović jadrno odhitel v svojo pisarno in bliskovito je bil Cankar postavljen za poslanika kraljevine Jugoslavije v Buenos Airesu. Skupščina in senat sta ga brez ugovora potrdila. Jaz v slovensko politiko nisem „priplaval na prežgani juhi“, kot smo rekli v Ljubljani, temveč sem imel precej izkustva. Če je bil kakšen korak dr. Korošca nesrečen, ta je bil zagotovo. Prvič je mesto Buenos Aires precej neizrazito. 600.000 hrvaških emigrantov ekonomske vrste. Kaj naj Cankar začne z njimi? Drugič je Korošec s tem v Sloveniji izpodmaknil centralno figuro slovenske kulturne občine in povzročil težke reperkusije. Po svoji izredni inteligenci in pisateljskem delu bi bil moral Cankar dobiti ali mesto v Londonu ali Parizu, kakor je berlinsko mesto zasedel pisatelj Ivo Andrić.

Cankarjeva profesura na univerzi je s tem postala prosta. Bila sta zanjo dva kandidata: Stele in dr. **Mesesnel**. Slednji je deloval kot kustos v muzeju v Skopju, kjer je sodeloval pri odkrivanju znamenitih srednjebizantinskih fresk v zadužbini Nerezi. Toda želel si je priti nazaj v Ljubljano. Stele in on sta naredila pakt v tem smislu, da je Stele postal univerzitetni profesor za umetnostno zgodovino, Mesesnel pa njegov naslednik na spomeniškem uradu. Kot konzervator se Mesesnel ni obnesel, deloma tudi zato ne, ker je imel prevzeti važno vlogo v okviru OF.

OF je že v času italijanske okupacije, verjetno pa že prej, prisodila muzeju kot zgradbi in kot ustanovi izredno važno vlogo in ga pokrila s kamuflačnim imenom „Založba“. Tega nisem vedel, dokler sem delal v tej instituciji, temveč sem to izvedel po mnogih letih iz nekrologa, ki ga je

mojemu bivšemu asistentu dr. Frančku Kosu napisal v Delu eden vrhunskih partijcev **Edo Brajnik** in tam imenoval Kosa člana vodstva KPS.

V muzeju se je kmalu osnovala „Komisija za raziskovanje vojnih zločinov“ in njen predsednik je postal — dr. **Mesesnel**. Razen tega je delovala v muzeju relejna postaja obveščevalne službe OF, katero sem si sam nakopal na glavo s tem, da sem dal v pisarni kustosa posebno mizo dr. **Stanetu Mikužu**, ki je do tistega časa bil nameščen v pisarni spomeniškega urada, in zaradi tega je bil Franček Kos tam stalno kuhan in pečen. Mikuž je bil namreč **Steletov** in potem **Mesesnelov** asistent.

Večina uslužbencev v obeh muzejih je bila že v vrstah pristašev OF. Bili smo morda trije, ki nismo bili. Ko sem resigniral kot kustos NM, sem ravnatelju Malu predstavil dr. **Jožeta Kastelica** kot morebitnega kandidata za kustosa arheologije; Mal ga je sprejel. Kastelic je bil najprej dober pesnik, nato pa dober poznavavec antike; promoviral je z disertacijo „Prešeren in antika“. Po vojni je postal prvi direktor Narodnega muzeja, kar je zaslužil, ker je imel zelo moderne ideje o tem, kako voditi muzej. Kasneje ga je nadomestil dr. **Peter Petru**, ki ga osebno ne poznam; ta je direktor še danes.

Ko sem postal šef Etnografskega muzeja, sem postal seveda tudi šef dr. **Frančka Kosa**. Takoj ob začetku sem mu rekel, da se v knjigovodstvo in tudi razne druge zadeve, ki so zvezane z muzejem, ne bom vtikal in da je on suveren. Sedanji direktor EM dr. **Boris Kuhar** mi je v nekem spisu ob smrti dr. **Frančka Kosa** očital, da sem Kosu kratil svobodo. To ni res; kdor me pozna, ve, da sem zelo liberalen šef in v Maniwocu so mi vsi uslužbenci dali to priznanje; liberalen, toda strog. V uradnih urah se je dr. Kos učil angleščine in to v zelo obilni meri; vedno sem ga našel pri mizi z učbenikom angleškega jezika pred njim. Zakaj se je učil tega jezika? V načrtih OF je bil najprej določen za zveznega moža med Vatikanom in OF, kasneje je pa menda postal poslanik v Angliji. Iz Anglije je bil čez nekaj let po vojni premeščen na Japonsko kot veleposlanik. Vedno sem mislil, da bo dr. Kos moj naslednik v vodstvu EM, a sem se zmotil. Prvi povojni ravnatelj EM je postal **Boris Orel**. Tako sem jaz obračal, KP je pa obrnila.

Z mojim delom dr. **Kos**, dokler je bil še v Ljubljani, ni bil zadovoljen. Ko sem po Dolenjskem nabiral etnografske predmete za zbirke, mi je kritično pristavil, čemu to delam, ker bo po vojni veliko več tega na razpolago. Posebno ostro se je obregnil ob mojo razpravo „Predzgodovinske osnove slovenskega narodopisja“, ki je izšla v Etnologu pod mojim uredništvom. Nič tega mu nisem zameril. Verjetno je, da je v tistem času, ko sem bil jaz že begunec v lagerju Peggez-Lienz, posebno pa kasneje v lagerju Spittal ob Dravi, prišel z nekimi Angleži v stik, ki so bili iz družbe **Johna Corsellisa**, prvega Welfare-Officerja v lagerju Peggez-Lienz in nato v lagerju Spittal ob Dravi. V prvem lagerju sem bil vodja obrtnih in umetno obrtnih delavnic in bil podrejen Corsellisu. Ta mi je prinesel dve angleški knjigi, pač po zaslugi svojih prijateljev; ena je bila o Keltih, druga

pa o karolinških miniaturah. Brez dvoma je tem prijateljem povedal Kos, da sem umetnostni zgodovinar.

Po vojni je nastala v Sloveniji prava eksplozija klasičnih in prehistoričnih arheologov, od katerih so mnogi pravi talenti, med njimi tudi dekleta; ena izmed njih je briljantna epigrafičarka. Po vojni so dobili v osebi **Jara Sašla** tudi odličnega starozgodovinarja. Te mlade ljudi je verjetno izobrazil dr. **Jože Klemenc**, profesor stare zgodovine in arheologije na ljubljanski univerzi in mož, ki je odkril znamenito rimsko pokopališče v šentpetru pri Celju. Predzgodovino je na univerzi učil dr. **Josip Korošec**, oddaljen sorodnik dr. Antona Korošca, ki mu pa ni bila vseč nobena stvar, katero sem jaz napisal. O predzgodovinskih rečeh je njegova vdova dr. **Paola Korošec** precej bolje podkovana. Razen tega so pa ti mladi arheologi dobivali tudi inozemske štipendije in se izobraževali na tujih univerzah, o čemer v mojem času ni bilo govora. V nekaterih nemških krogih sem bil jaz označen kot „der äusserst deutschfeindliche Dr. Ložar“, kar je bilo v nacističnih časih precej nevarno; po vojni so pa zlasti nemški znanstveniki naše ljudi tako rekoč negovali kot otročiče. Skromen kot sem vselej bil in še danes sem, priznam, da tem ljudem strokovno nisem kos, ker nisem nikoli užival takih možnosti nadalnje strokovne izobrazbe, kot so jih imeli ti mladi ljudje in jih še imajo. Med najvažnejše spremembe spada seveda to, da danes večina arheoloških razprav izhaja pri Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, o čemer pred vojno človek ni mogel niti sanjati. Bila je pač potrebna revolucija, da je spravila zastareli sistem stare Jugoslavije in Slovenije v moderni čas.

V muzeju so se vršile številne aretacije članov OF in aktivistov. Med drugimi je bil zgodaj aretiran dr. **Mešesnel**. Eden zadnjih, ki so ga aretirali, je bil dr. **Stane Mikuž**, vodilen aktivist v muzeju in verjetno član KP. Kmalu po aretaciji se je oglasil pri meni v pisarni ravnateljstva EM dr. **Fran Windischer**. Bil je zelo razburjen in osoren. Brez dolgega uvoda me je vprašal, če se zavedam, kaj delam in če se zavedam posledic, ki me čakajo zaradi mojega delovanja. Doktorja najprej nisem razumel, na kaj meri, zato sem ga vprašal, kaj misli pod tem. „No, aretacijo dr. Mikuža, na to mislim,“ je rekel. „Vi torej mislite, da sem Mikuža jaz denunciral policiji ne?“ „Da, tako mislijo vsi.“ „Gospod predsednik,“ sem jezno odgovoril (bil je predsednik Narodne galerije), „če je tako, vam povem, da se jaz za te ljudi sploh ne zanimam in nimam z njihovimi aretacijami nobenega opravka.“ Dr. Windischer je brez dvoma izražal mnenje tistega „think-thanka“, ki sem ga omenil; zdelo se pa je tudi, da je moral biti dr. Mikuž v OF izredno važna figura.

Predvsem iz te dr. Windischerjeve scene sem videl, koliko zame bije ura. Grožnje, da se bo delo protikomunistične fronte grozovito maščevalo, sem slišal tudi od drugih. In slišal sem tudi, da sem jaz na taki črni listi.

Dne 8. maja popoldne sem šel zadnjikrat iz muzeja domov s svojim Dürrkopp kolesom, za katerega nakup mi je leta 1941 posodil denar Boris

Orel. Zvečer ob 8. uri sem nanj vrgel kovček, v katerem je bilo najnujnejše perilo, nekaj hrane in moji dokumenti. S tem kolesom sem prišel dva dni kasneje preko Ljubelja v Vetrinj na Koroškem. Postal sem begunec. Sicer sem šel samo za 14 dni; čez 14 dni se bomo vrnili, so govorili. Nikoli nisem bil dober v matematiki, toda v emigraciji sem videl, da je veliko ljudi, ki so v računstvu še slabši od mene. Iz 14 dni je nastalo 35 let.

Tako so vojne razmere doma uničile mojo kariero in kolikor je niso rdeči, so jo ameriški muzejski in univerzitetni krogi s svojo brezčutnostjo in intelektualno topoglavostjo. Walther Rathenau, nemški politik weimarske dobe, ki je sam postal žrtev nacističnega atentata, je pred smrtjo neke zapisal: „Wir sind eine Generation des Übergangs: zum Dingen bereit, der Ernte nicht würdig.“ Mi smo generacija prehoda: za gnojilo določeni, žetve ne vredni. Tudi jaz.

Epilog

Rad bi se sestal s svojimi znanci in prijatelji, da bi v miru pretresli vse te strahotne dogodke in jih spravili iz naše zavesti, kjer leže kakor težki kamni. Toda ni jih več. Šli so vsi nepovratno pot. V sanjah sem videl dr. Windischerja, kako se pelje v kočiji z dvema konjema, in ko sem vprašal, kam gre, je rekel: „Na Klanški vrh.“ Čez dva tedna sem dobil od doma sporočilo, da je umrl. Umrli so Boris Orel, Janez Traven, dr. Jože Klemenc, dr. Josip Korošec, Franjo Baš, France Stele, Izidor Cankar, Anton Vodnik, Franjo Šijanec, Bogomir Magajna, Rudolf Egger, Arnold Schober, Camillo Praschniker, Balduin Saria in še vsi drugi našteti. S kom bom še govoril? Sam s seboj.

„In sem se spomnil, da jih davno ni,
da veter jim čez daljnji grob šumi.“ (Oton Župančič)

* * *

TRI O VERSKI SVOBODI V JUGOSLAVIJI — Prva: Otroci so duhovnika Vjenceslava Kujundžića, ki jih v cerkvi uvaja v verouk, zatožili, da jih je nagovarjal sneti značko z napisom „Rastemo pod Titovo zastavo.“ Obtoženi je svoje nagovarjanje utemeljil s pripombo, da v šoli gotovo ne bi bila dovoljena značka z napisom „Rastemo pod Kristusovo zastavo“. Sodišče v Sinju je v tem videlo „surovo žalitev tov. Tita“, ter duhovnika obsodilo na 50 dni zapora.

Druga: V slavonski vasi Horgos je sedem učiteljev in učiteljic šlo na orgelski koncert Bachovih skladb v katoliško cerkev. KP. je tri teh tovarišev zaradi tega grajala, dva zadnjikrat opozorila, štiri pa izključila, zakaj „marksistični svetovni nazor je z vsakim verskim prepričanjem nezdružljiv.“

Tretja: Srbski prebivalci nekaterih vasi ob Drini so sklenili odpraviti slavo svojega zavetnika sv. Spasoja; namesto praznovanja bodo šli na delo. KP je že pred leti tam uvedla konkurenčno slavo v spomin na „osvoboditev“ po Titovih četah. Partijski listi so priznali, da so se na „referendumu proti nekemu svetniku“ nekateri vaščani vendarle „vzdržali glasovanja“.

NEKAJ SPOMINOV NA RUDA JURČECA

Preden poskusim oživitj nekatere dogodke iz let argentinske dejavnosti Ruda Jurčeca in prikazati nekaj črt njegovega značaja — stvarno, po resnici, dasi seveda ni mogoče izključiti lastnega gledanja in presojanja —, naj poudarim dvoje: 1.) da imam Jurčeca za eno najpomembnejših osebnosti naše emigracije. Sooblikoval je naš čas ter položil v slovenski hram zaklade misli in lepote, prihodnost pa opremil s smernicami za doseg največjih slovenskih idealov. 2.) Da mi je bil Ruda razumevajoč in spodbujajoč drug — prijatelj, kolikor sva se znala drug drugemu odkriti —, neutrujen sodelavec in prijeten, pazljiv, duhovit družabnik in gost.

Pet let* je preteklo od njegove smrti, pol leta več od njegovega mučnega umiranja. (Bilo je takó, kot da ne more in noče več živeti. Duhovna odsotnost, pogreznjenost v mračne globine, kljubovanje obstoječemu — to, kar ti je prej v kakšnem hipu dal ugibati — se ga je zmerom bolj polaščalo.) Četrt stoletja je šlo v večnost od rojstva Slovenske kulturne akcije, še sedem ali osem let več, odkar je Jurčec stopil na ameriško celino in se vdinjal skupnosti.

Kulturna akcija je bila eden najbolj dragocenih plodov naše emigracije, eno najtehtnejših opravičil njenega bivanja in eno najbolj silnih gonil njenega obstoja. Zato — bi se zdelo — je toliko bolj presenetljivo, da je nje ustanovitev povzročila ločitev duhov. Že ob Vrednotah so se pokazali pojavi, ki so v marsičem spominjali na utilitaristične, janzenistične in „blajvajzovske“ odzive izpred — takrat — stoletja in več. To je bilo toliko bolj čudno, ker je šlo zdaj za hudo preskušeno skupnost v boju proti najbolj nevarnemu sovražniku in ker so ustanovitelji Kulturne akcije živeli iz slovenskih in katoliških idealov in zanje.

Nasprotniki, od katerih so čez leta nekateri iskali pot v Kulturno akcijo, skoro vsi pa jo priznali kot „slovenski kulturni čudež“, so se javno in zasebno posluževali obrekovanja. Iznašli so, da so pobudniki nove ustanove sumljivi protiverskih namer, mogoče tudi framasonskih nagnjenj in zvez; za Duhovno življenje je že bil natisnjen grdilen članek, pa ga je na najodločnejši ugovor dr. Brumna in dr. Komarja urednik umaknil. Drug primer: trditev nekega „kritika“, da so bile božične nagrade l. 1955 razdeljene med vidne člane Kulturne akcije (bili so to Jurčec, Simčič in Papež), dela pa, za katere so jih prejeli, da niso niti napisana. Bolj krotka je bila posmehljiva pripomba nekega veljaka: „Poglej no, saj so v Vrednotah stvari, ki se kar razumejo.“ Dosti škode je povzročilo ščuvanje preprostih ljudi, češ da se z Vrednotami in Kulturno akcijo zabavajo „hohštaplerji“. Kakšen

---

* Članek je bil napisan za številko Sija slovenske svobode, ki naj bi izšla konec lanskega leta.

krivičen nesmisel! Ustvarjalni člani Kulturne akcije so doma imeli izobrazbi primerna mesta, nekateri tudi ugoden gospodarski položaj (npr. Marolt); kot begunci pa so bili precej na slabšem kot preprosti ljudje.

Jurčec se za to gonjo dolgo ni zmenil. Delo za Vrednote ga je čisto pritegnilo. Če je bil prej videti dobro stoječ draguljar, zbiravec slik in nezamenljiv tajnik Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva, je zdaj zaživel za stvar, ki mu je bila pri sreči, odprt, skromen, celo boječ. Tak je bil tudi v pripravah na Kulturno akcijo. Javno nastopanje in predstavniške dolžnosti ga niso privlačile; čutil se je v njih nerodnega. Kot živ stoji pred mano, ko me je na podružnici El Atenea v dobri pripravi na vse načine pregovarjal, naj prevzamem vodstvo Kulturne akcije. Končno se je vdal — vsi smo v njem videli predsednika nove ustanove. Tedaj je še dvomil o svoji ustvarjalni moči, obenem pa je s slastjo doznaval, kako se v njem giblje. Kdor ga od prej ni poznal, je zaradi njegove skromnosti in negotovosti prav tako lahko zdvomil o njegovi ustvarjalnosti. V meni je iz prvih mesecev bivanja v Buenos Airesu, ko smo se šli Slovenski kulturni svet in podobno, zvenelo opozorilo dr. Komarja na tramvajski vožnji od takega sestanka: „Jurčec je genij“.

Je bilo prav, da se je ta genij, oblikovavec in videc, poldrugo desetletje moral ukvarjati z organizacijskimi zadevami? V zagovor je reči, da sta bila on in Marjan Marolt edina, ki ju ni uklepal 8-urni delavnik kakršne koli službe. Jurčec je imel pred ostalimi še to prednost, da mu je zadoščalo dneвно po pet ur spanja. Skraja je bila organizacija tudi resnično prijateljska družba in vsakdo je rad poprijel. Res pa je, da so se začele v Jurčecevih rokah nabirati naloge; Marolt že po naravi ni bil tak tajnik, da bi vse pogajal („duša društva“). (Njegovi sejni zapisniki so bili sila skopi; obširneje je zapisoval le, kar se je tikalo umetniške šole; dopisovanje je rad prelagal in odlagal. Zadnja leta je prišlo še do osebnega nasprotstva med njim in Jurčecem. Ko že omenjam te stvari, moram priznati, da Marolta in njegove sposobnosti zelo cenim.) Ni izključeno, da se je Jurčec kopičenja naloge polagoma navadil ali mu je celo prijalo. „Oblast“ in ustvarjalna plodovitost sta mu končno bili tudi nadomestilo za razdrti dom.

Tisto, kar smo od prvega predsednika Kulturne akcije pričakovali, je Jurčec daleč presegel, presegel kot vodnik in kot ustvarjavec. Zaobsegel je svetovno obzorje. Že programatični govor na prvi umetniški prireditvi je pokazal cilje, ki so se nekaterim lahko videli nerealni, in je kopal v globine slovenstva, ki so za nekatere bile neznanke. Šel je in neutrudno vabil v deleženje svetovljanskih vrednot in v tekmovanje z njimi — predvsem tistimi, ki so obžarjene s sredozemskim bliščem — pa v samospoznanje, v oplajanje s slovenskim duhom. Razlogov in razlag za to je navajal še v poznejših govorih, posebej za 10-letnico, v esejih, kritikah, celo v poročilih in opombah k slovenskemu in svetovnemu dogajanju. Obenem je iz njega kot iz ognjenika vrela umetniška upodobitev teh videnj: Vuzmenice, Ljubljanski triptih, Luči in sence, spet eseji. Ako bi kdo postavil daljno primerjavo s krogom Kranjske čebulice, bi bil Jurčec Čop in Prešeren v isti osebi, vendar bi Čop-

vo vlogo delil s Francetom Dolinarjem*, Prešernovo pa z Zorkom Simčičem.

V družinsko skupnost Kulturne akcije so z leti vdiralas nasprotstva: značajeve, nazorov, namenov. Vezi z osebami ali ustanovami izven Kulturne akcije so pri nekaterih postajale vedno močnejše; posebno velja to za politično in strankarsko pripadnost. Nezaslišani napadi v menjavi z zlohotnim molkom so v prvih letih razkačile tudi dr. Tineta Debeljaka in Marjana Marolta. Z vsemi ostalimi sta bili mnenja: potrebno je objektivno informativno glasilo, kajti Svobodna Slovenija je orodje nekaterih Kulturni akciji neprijaznih ter za cilje ustanove neobčutljivih ljudi. Do informativnega lista ni prišlo, ker smo uvideli, da bi požrl preveč časa in sil. Je pa Glas polagoma prevzemal del njegovih nalog. Posebno je Jurčeca bolela in skrbela praznina na političnem področju, vztrajanje Narodnega odbora na jugoslovan-skem stališču, pa je v Glasu pričel to kritizirati ter uveljavljati celovito slo-venstvo, katerega nujna zahteva je lastna državnost. V tem dr. Debeljak in Marolt nista šla za njim. Njuna povezava z Narodnim odborom in Slovensko ljudsko stranko se je krepila, medtem ko je Jurčec opustil delo v stranki.

Odpor proti Jurčevevi „diktaturi“ je naraščal. Mikavno je, da je opo-zicija odklanjala tudi njegov nepopustljivi boj s komunizmom. Prav to je dalo povod za razcep leta 1969. Struja, ki je s poverilnicami dobila na obč-nem zboru večino, se je predala predsodku, da je protikomunizem nekaj ne-gativnega in hotela odpreti Kulturno akcijo ljudem, ki ne čutijo s protiko-munistično emigracijo. Postali so nekomunisti. France Papež se po krivici kuduje nad nami, češ da smo jim mi vzdeli ta resnično negativni priimek. Na strani 53 svojih Zapiskov iz zdomstva (Buenos Aires 1977) piše: „Pod-taknili so nam celo ne-komunizem, se pravi, da nas od komunizma loči samo pomišljaj in droben „ne“. To je bila zvitost in modrost nekih starcev — da, njihova norost in strah pred strahom, strah da bi zapadli v nedejavnost.“ Vprašam: ali so — vsaj za SKA — odklonili protikomunizem ali ne? Ker se niso hoteli več označevati za protikomuniste in niso bili filokomunisti — kaj so tedaj bili? (Tisto naprej o nekih starcih in njihovi zvitosti, modrosti, norosti in strahu pa je tako, da se bravec sprašuje: Kaj je pisca prijelo? Kje so vzroki za ta izbruh?).

Odtlej je zaživel Jurčec bojevnik, polemik. V spopadih je postajal stra-šen, oseben, oster. Bili so primeri, ko je izrekel prenagljeno sodbo, opirajoč se na negotove viire ali na svoje sklepanje na podlagi rahlih napotil. Ako se je pokazalo, da obdolžitev ne drži, alj drži le deloma, se mu je zdelo odveč, škodljivo, neopravičljivo, da bi kaj preklical. Ugovore proti takemu postopa-nju je zavračal s sklicevanjem na francosko in angleško književnost in čas-nikarstvo: tam da so napadalnost, žalitve in nepopustljivost neprimerno hujše. Ne smemo pa pozabiti, da so na Kulturno akcijo in nanj letele sov-

* Dolgoletno, zelo gosto dopisovanje med tema izrednima osebnostma vse-buje množ plodnih, kritičnih, najditeljskih misli. Bilo je oplajanje intui-tivno vrtajočega, tvegavega Jurčevega pa znanstveno izklesanega Do-linarjevega bistrca.

ražne in nizkotne obdolžitve; da so nekateri njegovo gorečnost za slovenstvo in zavračanje jugoslovanstva razglašali kot neke vrste izdajstvo in rušenje enotnosti; da je Jurčec uvidel smrtno nevarnost, ki grozi našemu narodu in vsemu svetu in je torej najodločneje nastopal proti nazorom in ljudem, kateri slabé odpornost in ovirajo boj proti zlu; da se je zavedal, kakšnega pomena je ustanova, ki ji načeluje; da so mu žlahtne zamisli „iz srca pognale“ in mu je usoda slovenstva neprestano narekovala nove napore, boj z ovirami in s sovražniki. V Sij slovenske svobode je vrgel mnogo dragocenega gradiva o bistvu slovenstva. Iz analiz, razlag, uvidov sije vera v moč idej. Študij, delo, zveze, žrtve: da, vse to je potrebno, predvsem pa vera in zaupanje.

Ni tu mesto za obravnavanje Jurččevih literarnih del. Povzpela so se na vrh sodobnega slovenskega pripovedništva in esejistike. Pri pisanju se zdi, da mu je zametek dolgo klil v globinah — marsikatero klice za Vuzmenice in Triptih so gotovo pognale že doma —, potem pa je kar bruhalo iz njega v stroj. Prvi tipkopis je bil kot posckano drevo: treba je še poklestiti veje, oluščiti skorjo, določiti mere in obliko. Marsikaj je bilo nejasno, stilistično vegasto, presenečali so slovnični spodrsaljaji, da ne govorim o tipkarskih napakah. Nekoliko je vplivala časnikarska navada. Nato pa se je pričelo čiščenje. Tipkopis je po štirikrat, petkrat pretipkal. Pri prvih literarnih spisih je bil poln dvomov. Najbrž sta se v njem trla zmagoslavje ob vse življenje pričakovani zmogljivosti pa negotovost glede vrednosti, zlasti še glede pravičnega oblikovanja. Ta negotovost, oprta na skromnost, mu je narekovala, da mi je izročil v „popravljanje“ tipkopis Ljubljanskega triptiha, ko ga je bilo po prejemu nagrade pripraviti za tisk. Prav tako sem prebiral in „popravljal“ petič pretipkane strani Luči in senc. O marsičem sva se pri tem pogovorila. Večino pripomb je ponižno upošteval. Prosil me je tudi, naj prvi in drugi knjigi Luči in senc napišem besedilo za ovitek in ju predstavim v Glasu. Takrat Jurčecu nenaklonjeni Marolt je v oceni za Svobodno Slovenijo precej hudobno spraševal, kako je mogoče, da je o delu napisana ocena, še preden knjiga izide. Naj je s tem namigaval na karkoli — sunil je v prazno. Kolikokrat daje pisatelj rokopis v branje prijatelju! Često sem ga spraševal, kako napreduje 4. knjiga Luči in senc. Izmikal se je. Da pričakuje gradiva od raznih ljudi, npr. od Glavača, posebej še podatke od nekega v Sloveniji; da ima izdelano že razporeditev; da že piše. Na žalost se v zapuščini po izjavi Jurččeve žene in svakinje ni našlo nič. Objava korespondence Jurčec-Dolinar bi vsaj nekoliko nadomestila izgubo te knjige (medvojna leta), zlasti pa naslednje (begunska usoda, ljudje in dejanja v emigraciji).

Bog ve, kako ga je tlačilo, da z opisovanjem vojne in revolucije ne pride nikamor. Ni pa tega hotel priznati. Sploh se je nerad izpovedoval in zmeraj so v njem ostajale skrivnosti. Tako tudi, kadar je pripovedoval o ljudeh, ki jih je dobro poznal. Imam vtis, da je bil doma najbližji Kocbeku, Javorniku in dr. Ahčinu. Za prvega je bilo čutiti, da mu je nekdanj veliko pomenil, in tista navezanost je vsaj v podzavesti ostajala še v emigraciji, ko

je Jurčec obsodil Kocbekovo politično pot in kritično presojal njegovo pesništvo, pisateljsko in esejistično delo. Nima pa ta usudlina nekdanjega prijateljstva nič opraviti s tem, da je Meddobje pod Simčičevim in Jurčičevim uredništvom v številki 1-2 leta 1959 natisnilo devet Kocbekovih pesmi, kar nekateri skušajo izrabiti za nečedno podtikanje. Že prebrane na tržaškem radiu je poslal Rafko Vodeb; njegove spremne besede je bilo potrrebno očistiti navdušenja za Kocbeka ideologa. Pesmi so bile zanimive, ker izražajo pesnikovo pogrncanje v grozo in obsojanje dogodkov in pojavov, ki jih je bil sam pripravil. Meddobje jih ni prineslo kot literarni prispevek — natisnjene so v Zapiskih, str. 79—84 —, marveč kot dokument časa; za njimi je uvrstilo župančičeva pisma Salviniju. Z isto pravico bi objavilo npr. pesmi Mateja Bora, če bi jih ta ne smel natisniti doma, kot se je takrat zgodilo Kocbekovim, pa bi jih nekdo prithotapil čez mejo in bi izražale pesnikovo razočaranje nad samim seboj in razmerami. Pri priobčenju Kocbekovih pesmi ni šlo niti najmanj za kakšno Jurčičevo nagnjenje do Kocbekovih idej in politične dejavnosti. V odklanjanju levičarstva je bil Jurčec neizprosno strog; začutil ga je pod še tako premeteno skrojeno preobleko. Spomnimo se le na njegovo trdo odklonitev Truhlarjevih Pogovorov pod Kvirinalom: dosti pred veliko večino drugih je Jurčec pazil, kam je zmamilo nesrečnega pesnika.

Bil je Jurčec nenavadno zamotana narava, v kateri je bilo prostora za sožitje nasprotij. Predan vzorom in vrednotam do skrajnosti, užigajoč upanje in zaupanje — pa ga je udarec usode v zavezništvu s kakšno telesno pomanjkljivostjo lahko spravil v topo potrtost. Prepričan vernik, ljubitelj maše, moliivec, bojevnik proti modernističnim zablodam — pa se mu je bilo celo življenje upirati nekemu bolestnemu nagnjenju do temin; o tem pričata v Lučeh in sencah mdr. sodba pred prelatom in dogodek z dr. Rožmanom; v Triptihu nosi glavni junak marsikatere pisateljeve poteze, in za razumevanje prepadov v Luču so avtorju utegnile služiti lastne skušnje v notranjih stiskah. S kakšno zavzetostjo mi je predstavljal „genialne vizije“ Teilharda de Chardina, ko je bila le-tega pravda še odprta! Vendar je kmalu uvidel in obsodil razkrojevalnost jezuitovih drznih trditev. Zadnje leto pred operacijo je posebno vneto prebiral Chateaubriandove Mémoires d'outre-tombe in Novi testament v grščini. Dejal mi je, da mu to branje sv. pisma marsikatero misel prikaže v novi luči in da v grščini marsikaj globlje razume.

Filozofija ga ni privlačila, pač pa je z umom, srcem, čuti, izobrazbo in spoznavo užival umetnost. V slikarstvu je bil izkušen poznavavec; dokler je mogel, je bil mecen in zbiratelj. O glasbi in baletu je največ pripovedoval iz pariške dobe; med Slovenci vem, da je poznal Kogoja in da ga je ta z improvizacijo očaral, s Pinom Mlakarjem ga je vezalo prijateljstvo*. Npre-

* Vendar je prijatelju baletniku pošteno zagodel v Parizu, ko bi mu za nastop moral zagotoviti praktikable, pa mu jih ni. Ena Jurčičevih slabosti: včasih je težave obšel s tem, da se zanje ni zmenil — bo že kako šlo!

stano je tičal v literaturi. Branje je bilo njegova strast. Široko zanimanje in izreden spomin sta mu pri tem nagradila znanje, iz katerega je črpal kot esejist, kritik, razlagavec političnega dogajanja, publicist, kot govornik in družabnik. Zlepa ni bilo zadeve, pisatelja ali knjige, ki jih ne bi poznal. Enkrat samkrat se mi je zgodilo, da mi je na vprašanje, kaj sodi o avtorju, odvrnil: Ga ne poznam. Pa še to se je skazalo za nesporazum. Šlo je za Moellerja; ko sem navedel naslov *Littérature du XXe siècle et christianisme*, katerega prvo knjigo so takrat (1955) prevedli na špansko, se je spomnil na delo in na pisca.

Ta umetniška narava je stopila v časnikarsko in politično delovanje, kot se to pri nas pogosto dogaja. Tudi v tem delu je napravil velike stvari. Povzdignil ga je s svojo vednostjo in razgledanostjo; v politiko je zasejal globoke misli, povezoval jo je z izročilom in s sodobnimi svetovnimi isknanji in poskusi. Vse to v službi slovenstva in za uresničenje njegovega ideala: samostojne države v združenih Evropi. Njegov zgled in njegovi spisi ostanejo kot vodilo k temu cilju.

—o—

MENINGITIS, TUJSKI PROMET IN MORALA — Kot poroča Delo, je bilo v Sloveniji prve letošnje štiri mesce 111 obolenj na seroznem meningitisu, katerega povzročitelj je virus z oznako „echo typus 30“. Medtem ko se „meningitis epidemica“ prenaša le direktno, se serozna tudi posredno, po jedilih, iztrebkih, vodi (kopališča!). V Jugoslaviji so obolenja od l. 1966 vedno pogostejša. V desetih letih se je število obolenih na meningitis seroza vzdignilo od letnih 2400 na 5300; nevarnejša „meningitis epidemica“ se je medtem razširila od letnih 1100 primerov na 1300. Poleg otrok so seroznemu vnetju možganske mreže predvsem podvrženi turisti, ker je največ obolenj poleti.

Delo navaja (19. maja 1981) število obolenih od leta 1976 dalje, ni pa statističnih podatkov za leto 1979. Takrat se je po izjavi ravnatelja zagrebške klinike dr. Ivana Petričevića navedena bolezen razširila po vsej Jugoslaviji „z eksplozivno silo“. Samo v zadnjem junijskem tednu tistega leta so v Zagrebu registrirali 400 primerov. Tudi z letoviščarji obljudena jadranska obala je bila epidemično ozemlje. Jugoslovanske oblasti so bile pred izbiro: ali epidemijo zamočati in s tem pripomoči k njenemu širjenju, ali jo oznaniti in s tem odbiti turiste. Oblastniki, ki se ne dajo ukazovati nobeni morali, so se odločili za molk v korist devizam in v škodo prebivavstvu in tujim letoviščarjem. Pošteni zdravniki so ugovarjali, a zaman. Govorice o epidemiji so javna občila in po njih tuje agencije označile za laž. Epidemijo, ki se je natančno držala turističnih cest, so priznali šele po koncu sezone; niso pa do danes objavili nobenih števil.

O VZROKIH PARTIJSKE GONJE

AMERIŠKA DOMOVINA, ugledni demokratski list slovenskih izseljencev v Severni Ameriki, je v letošnjem juniju prinesla vrsto člankov, ki govoré o vzrokih gonje, ki jo že leta in leta izvaja jugoslovanski enopartijski režim proti naši, slovenski emigraciji.

Pisec P. K. je te partijske intrige ter njih ozadje in posledice prikazal tako dovršeno, z ozirom na prostor dovolj temeljito in pregledno, pa tudi v lepem in ustreznem jeziku, da smo se odločili za celoten ponatis v našem listu.

Obenem pa nas veseli, ko ugotavljamo, kako Ameriška domovina tudi pod razmerno še novim urednikom neustrašeno in na vršini opravlja svojo službo resnici in svobodi. — Ured.

I. STRAH PRED EMIGRANTI NIMA SAMO VELIKIH OČI

Sleherni Slovenec zdrave pameti se nejeverno sprašuje, kaj je komunistični režim v Ljubljani obsedlo, da je svojim časnikarskim najemnikom prav zadnje čase zapovedal novo gonjo proti politični emigraciji, naperjeno zlasti proti nekaterim vidnim posameznikom v njej. Najbolj kričeč primer v njej so podli napadi komunističnega tiska na Petra Markeža, uglednega političnega, kulturnega, gospodarskega in časnikarskega delavca v Torontu, o čemer je bilo v „Kanadski domovini“ že pisano.

Ni moč razumeti kako da se je ta zbegani, skoraj božjastni naskok začel tedaj, ko sta sedanji totalitarni red v Sloveniji ter prihodnost Republike same ogrožena od zunaj in od znotraj kakor še nikdar v petintridesetih letih svojega nasilnega trajanja. Vsaka vladavina, ki bi ji bilo kaj do naroda in do slovenstva na sploh, bi v takem stanju iskala vsaj premirja z opozicijo, če že ne njene pomoči v skrbi in delu za zagotovitev njunega preživetja v pripravljajočem se viharju.

Ob gornjem primeru je to uganko treba razvozljati v širšem okviru naše polpretekle politične zgodovine.

Današnja socialistična Slovenija ni kako narodno, kolikor toliko neodvisno politično, upravno in gospodarsko telo, temveč v vsem tem trojnem le podrejena v „republiko“ zakrinkana partijska ozemeljska enota, prej kolonija kakor provinca centralistične, prav tako partijske SFRJ. Njeni vladarji niso od svojih podložnikov izvoljeni. So le satrapi, postavljeni od osrednjega vodstva Zveze komunistov Jugoslavije v Beogradu. Niso Slovenci, temveč komunistični internacionalisti. Po svoji ideološki veri so zagovorniki in uresničevalci nasilnega vtapljanja narodno diferencirnega človeštva v eno brezlično in brezdušno socialistično čredo. Kot taki so sovražniki in zatiralci vsakega naroda, njegove individualnosti, njegovih duhovnih in kulturnih izročil in njegovega jezika.

V jugoslovanskem primeru so se ti nacionalni in idejni izrojenci izkazali zlasti kot uničevalci slovenskega naroda ter vsega, kar mu je lastnega in svetega in kar ga je tisoč let reševalo pred izumrtjem v tujstvu.

Od spomladi 1945 je edini resničen in nevaren nasprotnik take protinarodne totalitarne diktature v domovini politična emigracija, to zaradi svoje načelne in dejavne zvestobe slovenstvu ter vzoru svobode in demokracije zanj.

Ljudstvu v domovini je komunizem za dva rodova zatrl pogum za kakršno koli opozicijo z množičnim morilskim terorizmom po zmagi revolucije. Pozneje, vse do danes pa ga je dušil z diktaturo in politično-policijskim strojem partije, kakor jima ni para nikjer v rdeči Evropi. Slovenija je danes edina komunistična dežela, ki ni dala nobenega disidenta in kjer je največji pogum — molk.

Prav tako ni več sledu kake opozicije pri primorski in koroški manjšini, ki počasi, a nezadržljivo izginjata v italijanstvo in nemštvo, ko bi sicer emigraciji v tem lahko bila močan zaveznik. Odmiranja je največ krivo razočaranje nad njunimi političnimi vodstvi, ki so se prodajala Ljubljani. Na njen račun ti vodniki silijo rojakom v Italiji in Avstriji, živčim v vsaj zasilnem demokratičnem redu in blaginji, ideal socialistične Jugoslavije, navzlic vsem kupčijam, ki jih Ljubljana in Beograd uganjata z usodo teh ostankov slovenskega naroda. Oportunistični vodniki to počno v brk neprijetni, a zgodovinski resnici, da so koroški Slovenci ob plebiscitu 1920 zavgrli že prvo, drugačno Jugoslavijo, Primorci pa drugo, komunistično z begom tisočev v Italijo leta 1945, pozneje pa drugam v svet. Tako na Koroškem kot na Primorskem so izjeme, a te so redke.

Zaradi raznarodovalnega pritiska obeh tujih držav na eni ter zaradi prisile lastnih prvakov na drugi strani je manjšinska opozicija proti režimu v Sloveniji lahko kvečjemu nema, to je, neškodljiva. Nevarna mu ostaja torej samo emigracija, posebno politično in drugače dejavni ter vplivni posamezniki v njej.

Spričo tega je vprašanje, kaj je sprožilo pričujočo gonjo proti takim Slovincem v svetu, ki škodi in bo še bolj škodila le njenim začetkom, preprost. Vzrok je samo eden — patološki strah pred emigracijo.

Začasni samozvani gospodarji naše domovine se boje vsakega Slovence, ki v svobodnem svetu zgolj živi ter se navzlic vsem vabam in zastraševanju ne mara vrniti v „matico“. Kdor gre tja le na obisk z odprtimi očmi, se ponavadi vrača v tujino še bolj utrjen v svoji privrženosti svobodi ter v odporu proti nesvobodi z baje „človeškim obrazom“ doma.

Že ta osebni bolj ali manj pasivni odpor se slej ali prej prevrže v nevarno pričevanje od človeka do človeka o resnični naravi zatiralske diktature v Sloveniji. Te pripovedi najprej krepijo vero v lastni prav emigrantom. Poleg tega odpirajo oči starim naseljencem, ki režim pogosto poznajo le iz njegove propagande. In nazadnje utirajo pot resnici o njem pri drugorodnih sodržavljanih, ki ga poznajo še manj.

Še neizmerno večji je ta strah pred vsakomer, ki zunaj karkoli dela in se s tem uveljavlja na političnem, kulturnem, verskem in gospodarskem torišču. Z besedo, s peresom, z zgolj poklicnim in poslovnim uspehom v novem okolju; z zgledom v izpovedovanju privrženosti slovenstvu in njegovim nespačenim vrednotam; z vplivom, ki mu ga to daje v krajevni ter širši skupnosti Slovenije v svetu in pri tujcih. Vse to je že samo po sebi trajna, neomajna zahteva tudi po svobodi Slovenije, zaslužene v SFRJ po partiji.

Ta dejavnost, naj bo na narodno-ohranjevalnem ali na drugih področjih, je po zunanjem značaju pretežno nepolitična. Je pa navzlic temu hkrati nevarno očitovanje opozicije proti ideološki, protinarodni tiraniji sedanjih vladarjev večine slovenskega ljudstva, kateremu sta jih na vrat in na dušo vrgli revolucija rdeče manjšine in tuja sila.

Strah slovenskega komunizma pred emigracijo ni od včeraj. Ni se rodil ter neupadljivo večal le zaradi velikih oči. Ima tudi globoke in neusmiljeno upravičene korenine, ki segajo tja v prve dni maja 1945.

Tedaj so se čez nekdanjo mejo začeli v Italijo in še bolj v Avstrijo, torej v sovražno državo, umikati tisoči in tisoči Slovencev ter iskati zavetja v negotovem varstvu zmagovitih zavezniških vojska. Njihova presenečena poveljstva niso mogla razumeti, kako to, da tolikšne množice kakega naroda beže pred lastno osvoboditvijo od sovražnikove zasedbe. Sumljiva se jim je začela zdeti tudi oglašujoča se titovska propaganda, da gre le za peščico izdajalcev in vojnih zločincev, ki skušajo ulti narodni kazni. Deset tisoč izdajalcev na manj kot milijon Slovencev???

Večina teh beguncev so bili preprosti delovni ljudje, stari in mladi, med njimi pol žensk in otrok. Da so to izdajalci česar koli, zlasti samih sebe ni mogel niti navaden angleški ali ameriški vojak razumeti, kaj šele častnik. To je zbudilo tudi pri odgovornih prve dvome o tako opevanem Titu, sobojevniku za svobodo in demokracijo ter o njegovih pravih namenih za bodočnost s terorjem državljanske vojne nasilno ustvarjene Jugoslavije.

Množica slovenskih pregnancev po njihovih taboriščih v Avstriji in Italiji je zahodnjakom že zgolj s svojo trpinsko navzočnostjo odpirala oči o novi resničnosti v Sloveniji. Uvidevali so, da imajo opraviti s poštenimi, vernimi in narodno razgledanimi ljudmi in ne s kakimi izvrženci. Njihovo prisotnost v tujini so utemeljevale pripovedi o komaj prestani grozi, ki jih je nagnala v beg za golo življenje. Še bolj prepričuječe so bile zgodbe tistih redkih, ki so se po čudežu rešili čez mejo z morišč in iz množičnih grobov napol živih križem zaslužjene domovine. Ti so prinesli v svobodni svet neizpodbitno sporočilo o poslednji usodi vrnjenih domobrancev.

To je bil prvi, v tragiko množic zavit mednarodni uspeh nastajajoče slovenske politične emigracije, ki se ga tedaj nihče v njej ni zavedal.

Zavedal pa se ga je že novi režim v domovini. Rodil se je njegov desetletja trajajoči strah pred emigracijo.

II. TITOVSKÉ ZAHTÉVE ZA IZROČITEV VIDNIH EMIGRANTOV

Drugo, za njen obstanek in moč še važnejšo zmago, je emigracija dosegla 4. junija 1945. Z njo je sprožila titovski boj proti sebi v mednarodni obliki.

Ta dan je glavno taborišče slovenskih beguncev v Vetrinju na Koroškem nenapovedano obiskal britanski maršal Alexander, vrhovni poveljnik zavezniških sil za Sredozemlje. Zdravnik dr. Valentin Meršol, nepolitik in tedaj eden redkih vidnih pogumnih beguncev, je njemu in po njem zahodnim državam razodel, za kaj je med vojno v Sloveniji v resnici šlo — ne za kak boj rdeče osvobodilne fronte proti okupatorjem, temveč za državljansko vojno in zmago komunistične revolucije v njej. Prepričal ga je, da rojaki, ki so se zatekli v varstvo njegovih vojska, niso izdajalci ne domovine, ne zavezniške stvari, temveč ljudje, ki so trpeli, branili lastno življenje in se bojevali edino za pravo svobodo svojega naroda. Dr. Meršol je maršalu nazorno predočil, kaj so bili domobranci, zakaj so šli v boj in kaj jih je zaradi tega zadelo. Maršal se je izgovarjal na zavezniško nepočenost. Razumljivo, prisluhnil so samo komunističnim virom.

5. junija je zapoved Alexandrovega glavnega štaba v Caserti ustavila vsako nadaljnje izročanje slovenskih beguncev komunistični Jugoslaviji. Prepozno za vrnjene domobrance, a odrešilno za tisoče drugih.

Ta zmaga je takoj naperila strah in srd novega režima na poedine vidne emigrante.

V pripravi za revolucijo v Sloveniji so se komunisti že vnaprej skušali iznebiti vsakogar, o komer so sumili, da bi utegnil začeti in voditi odpor proti njej. Njeno prvo obdobje je bil čas individualnega terorja s pobijanjem takih ljudi. Trajalo je od poletja 1941 do konca jeseni 1942. V letu dni je pod rdečimi krogli padlo na stotine vidnih slovenskih ljudi. Med njimi so bili možje kakor ban (guverner) Slovenije dr. Marko Natlačen, bogoslovni profesor dr. Lambert Ehrlich, liberalni gospodarstvenik Avgust Praprotnik in vidni socialist Vinko Urankar, predsednik metalurgičnega sindikata.

Enako usodo je partija po maju 1945 mislila nameniti potencialnim začetnikom in vodnikom odpora iz emigracije, ker se je njene bodoče nevarnosti po Vetrinju takoj zavedala. Najvidnejše rojake je skušala dobiti v roke in v smrt z uradnimi zahtevami za njihovo izročitev, katere je Jugoslavija začela pošiljati v London in Washington. Za utemeljitev teh zahtev so v Ljubljani začeli uprizarjati kengurujske procese v odsotnosti, pri katerih so edina resnica bile krive priče.

Iz doslej odprtih britanskih uradnih dokumentov je vidno, da je dr. Ljubo Leontić, ambasador „kraljeve jugoslovanske vlade“ (Tito-šubašić) v Londonu že 8. junija 1945 poslal angleškemu zunanjemu ministru vlogo za vrnitev generala Rupnika in nekaterih drugih Slovencev. Zahteva se je Britancem po vsej priliki zdela nepopolna in nepodprta. Zaradi tega jim je

Leontić 18. junija izročil drugo z imeni 19 vidnih Slovencev. Priloga k njej v dobesednem prevodu in z vsemi napakami pravi:

„1. General Rupnik, Leon, kvizlinški prezident Ljubljanske pokrajine; 2. škof dr. Gregorij Rožman; 3. podpolkovnik Krenner; 4. podpolkovnik Bizjak Vilko; 5. podpolkovnik Peterlin; 6. major Karel Novak; 7. major Rupnik, Vuk; 8. Javornik, Mirko, glavni urednik časnika „Slovenski dom“; 9. Hacin Lovro, bivši šef policije v Ljubljani; 10. dr. Benedičič, Viktor, častnik v Državni straži; 11. Frakelj Franc, častnik v Državni straži; 12. Jakoš, Marko, podčastnik; 13. Penca, Ignac, podčastnik; 14. dr. Loh, Maks, policijski komisar v Ljubljani; 15. Marn, Janez, šef teroristične organizacije „Črna roka“; 16. Pirkmajer, dr. Otmar bivši podban; 17. dr. Šmajd Albin; 18. Weble, Demetrij, odvetnik; 19. dr. Žebot, Ciril.“

Kako zanesljivo je to naštevaje bilo, priča poleg napačnih ali nepopolnih imen naslednje:

Nobeden od navedenih ni bil nikoli zajet ne pri Michelstadtu (blizu Spittala) ne kje drugje. Kar je med njimi častnikov namišljene „Državne straže“ (to je med vojno imela le Nedićeva Srbija), so razen dveh s svojimi domobranci prostovoljno prešli na britansko stran po zmagi nad partizani pri Borovljah in bili s civilnimi begunci zbrani v Vetrinju. General Rupnik je že 5. maja s svojim spremstvom sam od sebe prišel v Millstatt. Škof Rožman je prav tako poldrug mesec pred 18. junijem bil že v Celovcu. Major Novak je bil že zdavnaj v Italiji. Javornik je bil takrat pet tednov v službi pri angleški vojski v Steinfeldu na Koroškem in imel nekaj posla celo pri izgonu partizanske ekspoziture iz Spittala. Dr. Hacin je sam prišel k sestri v penziju ob Vrbskem jezeru. Slovenski partijci so podpolkovnika Peterlina in majorja Križa, svoja sojetnika v Dachau, precej poprej nasilno privlekli v Ljubljano. (Natančno tri leta pozneje so v Ljubljani večino teh rabljev obsodili na smrt zaradi sodelovanja z Gestapom v taborišču in jih ustrelili.) Jakoš Penca in Marn sta bila vrnjena v smrt z domobranci konec maja. Dr. Žebot je od jeseni 1943 bil v Rimu ter več mesecev pomočnik v uradu ministra Kreka, torej zelo na vidu zaveznikom in vohonom titovskega KNOJA. Dr. Šmajd je sam prišel najprej v Lienz na Tirolskem, nato pa v Trst, kjer so ga februarja 1946 ugrabili agentje ljubljanske policije in je za njim izginila vsaka sled.

Nadaljnje dopisovanje med Leontićem ter londonskim in washingtonskim zunanjim ministrstvom razodeva, da so zavezniki takoj v začetku zavrnili vsako misel na izročitev škofa Rožmana, majorja Novaka, M. Javornika in dr. Žebota. Do novembra 1945 so to izjemo trikrat z imeni poudarili za vse štiri. Glede vseh drugih pa so tudi zahtevali, da morajo titovci dati za svoje obtožbe proti njim „prima facie“ (stvarne, neizpodbitne) dokaze. Tega komunistična Jugoslavija ni za nikogar od njih nikdar storila.

Britanski odgovor na tri take Leontićeve zahteve, datiran 9. oktobra 1945, pravi, da bi vlada Njegovega Veličanstva hotela ustreči željam ju-

goslovanske vlade v tej zadevi... , če bo jugoslovanska vlada sposobna za vsak primer ugotoviti „prima facie“ krivdo. Sporočilo dvakrat omenja, da takega dokaza ni za nikogar tudi v še enem seznamu za izročitev, katerega je avgusta 1945 dal zavezniškemu glavnemu stanu jugoslovanski zastopnik v svetovalnem odboru za Italijo pri vrhovnem poveljstvu anglo-ameriških sil za Sredozemlje. Tudi ta londonski dokument poudarja izjemo prej omenjenih štirih.

Zaupna brzojavka britanskega zunanjega ministrstva ameriškemu pa dne 22. julija 1945 pravi, da je Jugoslavija v svoji revidirani zahtevi skušala dati „prima facie“ dokaze za dr. Anteja Pavelića, poglavarja Neodvisne hrvaške države, ni pa takega poskusa storila za generala Rupnika.

Od vseh Slovencev na raznih titovskih seznamih sta po dolgih angleških preiskavah bila individualno vrnjena v Ljubljano samo dr. Hacin in general Rupnik. A tudi to ni bila neposredna posledica Leontićevega terjanja. Prvemu je z britanske strani bila namignjena možnost, da se reši, a jo je v svoji lahkoverni poštenosti prezrl. Rupnika so Angleži po dvomesečnem zaslišanju spoznali za povsem nekrivega komunističnih obtožb, mu v Vidmu priznali status civilnega begunca ter ga izpustili. Da je bil nazadnje le dan v roke morilcem slovenskega naroda, so povzročile druge, svojevrstne okoliščine. O teh priobčuje zanimiv dokument rev. Vladimir Kozina v svoji novi knjigi o revoluciji v domovini „Slovenia, the land of may Joy and my Sorry“ (Slovenija, dežela moje radosti in bolečine, Cleveland-Toronto 1980, založba Zgodovinske komisije pri ZDSPB Tabor, stran 302-303.)

Eden zunanjih vzrokov za generalovo usodo so bila prizadevanja tedanjega britanskega veleposlanika v Beogradu Stevensona (ki je s podkupovanjem srbskih generalov spravil prvo Jugoslavijo v vojno in pogubo leta 1941). Njegova brzojavka v London že 20. junija nujno naroča izročitev srbskih generalov Nedića in Musičkega ter slovenskega Rupnika, češ da bo tak korak omilil učinek zadnje jugoslovanske propagande proti ravnanju angleške vojaške uprave na Koroškem (izgon titovskih partizanov, ustavitve vračanja beguncev.) Dalje bo vsaj začasno odvrnil jugoslovansko javno pozornost od Draže Mihajlovića in hrvaškega prvaka dr. Mačka, katerega so Britanci mislili uporabiti v svoje bodoče namene z Jugoslavijo.

Rupnik je bil izročen ljubljanskemu režimu 2. januarja 1946 na začasni meji v Gorici. Uradno poročilo o tem, poslano 7. januarja 1946 iz zavezniškega glavnega stana ima ob njegovem imenu v oklepaju pripombo „undecided“. Se pravi, da je njegov primer za zavezniške vojaške oblasti še ob koncu bil neodločen, a so morale ta sramoten korak storiti zaradi političnega pritiska od zgoraj.

Vsi drugi Slovenci s teh jugoslovanskih seznamov so tja do selitve čez morje ali kamor koli nenadlegovano živeli po taboriščih v Evropi ali izven njih, a zmeraj na doseg zaveznikov, nekateri dolga leta celo v njihovi službi.

V luči vsega tega in neglede na usodo domobrancev, ki je bila žalostna zase in brez zveze s temi titovskimi prizadevanji, so ljubljansko-jugoslovanski napor za izročitev in likvidacijo vidnih emigrantov že v prvih poskusih doživeli polom. Danes bi bil seveda polom še hujši.

III. UVELJAVLJANJE EMIGRACIJE V SVETU IN NJEN TISK

S poznejšim odhodom tisočev v demokratične države po svetu je navzočnost slovenske emigracije dobila mednarodni značaj. Tako je postala režimu v domovini vesoljno nevarna. Sleherni od izseljencev, od sirot pobitih očetov in mater do domobranskih vdov ter staršev s sinovi in hčerami v neznanih grobovih križem Slovenije je bil v novi deželi tožnik, proti kateremu ni bilo razbremenilnih prič za morilce.

Ugled, ki so si ga slovenski protikomunisti naglo pridobivali v tujini kot pošteni, sposobni, umni, pridni in prizadevni ljudje, je moč njihove tožbe proti diktaturi doma stalno krepil. Njihova udeležba v političnem in javnem življenju držav, ki so jim dale možnost za življenje v demokratični svobodi, odpira njihovi opoziciji vrata do določenega vpliva na mednarodni ravni.

Smo npr. edina povojna emigracija, katere pripadnik je zvezni senator v Avstraliji, enem od sedmih kontinentov sveta. Slovenec nadškof je papeški nuncij za vse skandinavske dežele. Škofa imamo v Torontu, Kanadi. Slovenci imamo po vseučiliščih v severni in južni Ameriki, Evropi in drugod nad 200 profesorjev-emigrantov ali otrok emigrantov. Med njimi je vrsta svetovno znanih strokovnjakov v sociologiji, političnih vedah, filozofiji, gospodarstvu, kmetijstvu in drugih znanostih. Eden od njih je pred kratkim postal rektor katoliške univerze v Buenos Airesu, ene najuglednejših v latinski Ameriki. Ponovni predsednik Zveza etničnega tiska v Kanadi je emigrant, bivši domobranec in urednik mesečnika „Slovenska državi“, ki je že v 31. letu izhajanja. Ta mož je tudi svetovalec kanadskega zveznega ministrstva za večkulturnost, to je za zadeve neangleških, največ emigrantskih narodnostnih skupnosti. Emigranti so tudi člani in celo na vodilnih mestih v vsedržavnih in meddržavnih združenjih kot Knights of Columbus, mednarodni Red the Alhambra in podobne ter političnih strank.

V imenu svojega socialističnega režima celo bivši pomožni „rdeči škof“ Grmič dolži emigracijo, da je s svojim vplivom v Vatikanu prepredila njegovo menovanje za Slomškovega in drugih nadpastirjev naslednika v Mariboru.

Zunanja dejavnost emigracije se najmočnejše in najnevarnejše očituje v številu njenih organizacij in njenega tiska. Prvih je po svetu nekaj sto in najrazličnejših — verskih, političnih, kulturnih, pevskih, strokovnih, družabnih, športnih, srkrbstvenih celo znanstvenih. Dosti jih ima lastne domove, ustanove, pristave in druga zbirališča za svojo dejavnost. Vse jih družijo tukaj že poudarjeno, bodisi javno izpovedovanje, bodisi na tihem izpolnjevano načelo zvestobe tradicionalnemu resničnemu slovenstvu, privrženosti

svobodi in temeljni opoziciji proti marksističnemu totalitarizmu doma. To jim daje večjo enotnost kakor pa kakršna koli formalna povezava. Politično pa sta nekako krovni dve: **Narodni odbor za Slovenijo in Slovensko narodno gibanje**.

Vseh vrst **emigrantskega tiska** ni nič manj kakor organizacij. Redka je med njimi, ki ne bi imela lastnega glasila ali vsaj biltena, namenjenega njenemu ožjemu krogu.

Izredno pomembno združevalno vlogo pa imajo publikacije širšega značaja: **osrednji tednik — Svobodna Slovenija** — v Buenos Airesu, vrsta mesečnikov v obeh Amerikah, Evropi in Avstraliji ter **občasni zborniki** raznega značaja. Kakor organizacijam, je tudi temu tisku poleg ideološke opozicije skupno zavzemanje za čim bolj svobodno in neodvisno Slovenijo v tej ali oni politični obliki. **Trije teh listov imajo v programu samostojno slovensko državo**. Neodvisni list „**Ameriška domovina**“, ki izhaja v Clevelandu že 80 let pa življenje in delo emigracije od prvih začetkov skrbno in naklonjeno spremlja ter njene težnje ves čas zvesto podpira.

V zbiranju snovi za zgodovino revolucije v Sloveniji sta zlasti pomembni glasili **obeh organizacij bivših protikomunističnih bojevnikov**, ki poleg listov izdajata že vsa leta tudi niz porazno **dokumentarnih knjig ter statistik** o početju komunizma in njegovih žrtvah med državljansko vojno in po njej. Posebno važno in komunističnemu režimu nevarno je to, da je nekaj teh del izšlo tudi v angleščini. To dejavnost dopolnjuje spominsko in drugo pisanje posameznikov, ki ga objavljajo sami v slovenščini in v drugih jezikih. Najnovejše med temi je že omenjena Kozinova knjiga.

Epohalno zaslužne za ohranjanje in dopolnjevanje naše duhovne in kulturne dediščine ter v prvi vrsti za svobodno slovstveno in drugo umetniško ustvarjanje pa so emigrantske **založbe s svojimi revijami, zborniki in knjigami**. Ena sama od štirih Slovenska kulturna akcija, je v 25 letih obstanka izdala dvesto literarnih, filozofskih znanstvenih in umetnostnih del take vsebinske, slogovne in jezikovne vrednosti, da v primeru z njimi režimu vdinjana, po njem obrzdana in vzdrževana književnost v Sloveniji nima kaj prida pokazati.

Zaradi te in drugih založb sorazmerno velikanske ustvarjalne in objavljalne dejavnosti postajamo Slovenci **narod dveh kultur**, zlasti dveh literatur, svobodne in nesvobodne. Kateri od njiju bo objektivna zgodovina dala prvo mesto, je na dlani vsakomur, tudi tistim, ki se tega boje kot še ene emigrantske nevarnosti zase.

Vse te organizacije in tisk vzdržuje emigracija sama brez sleherne tuje podpore, kar obojemu zagotavlja popolno prostost za delo, posebno za oznanjanje resnice o preteklosti in sedanjosti vsega slovenskega. številni primeri slovstvenih in drugih del to resnico prepričljivo potrjujejo. Duša tega so zavzeti, sposobni ter ideološko trdni posamezniki.

Kako nevarna je režimu emigrantska tiskana beseda kaže zakon iz leta 1946, ki prepoveduje v SFRJ in v Slovenijo pošiljati ali prinašati kar

koli objavljenega v tujini, v katerem koli jugoslovanskem jeziku. Ljubljanska vlada pa zadnja leta s posebnimi odloki postavlja na svoj komunistični indeks vsako knjigo, ki se ji zaradi vsebine ali zgolj piševega imena zazdi pohujšljiva in škodljiva. Te njene kulturnopolicijske pažnje sta bili npr. nedavno deležni Andreja Kobala „Svetovni popotnik pripoveduje“ ter Vinka Beličiča „Nekje je luč“. Kazen za te vrste tihotapstva je skoraj podobna tisti za veleizdajo.

Poleg tega morajo uradne, baje znanstvene literarne zgodovine zdaj spet izpuščati imena in delo celo takih v svobodi živečih pisateljev in pesnikov, ki so si zaslužno in trajno mesto v slovenskem slovstvu pridobili že pred vojno. Revije in listi v „matici“ ne smejo priobčiti ne ocene, ne poročila in niti polemike o nobeni knjigi katerega koli emigrantskega avtorja, pa naj bo za našo književnost in kulturo še tako zaslužen. In tej fašistično-stalinistični sramoti pravijo doma in celo v zamejstvu „enotni slovenski kulturni prostor“.

Emigrantska tiskana besera in tisti posamezniki, ki jo ustvarjajo, so režimu v domovini najbolj nevarni, za emigracijo pa je to najmočnejše orožje v boju proti njemu.

IV. STRAH PRED IZGUBO OBLASTI IN POSESTI

Poleg že naštetih vzrokov pretekle in sedanje zbegane režimske zaskrbljenosti zaradi emigracije in njenega dela je še več drugih, nič manj rezko konkretnih. Eden je strah pred izgubo tistega, za kar so se vodniki rdečega prevrata v Sloveniji pravzaprav edino gnali. Ta njihov pravi cilj je neprevidno izdal Kidričev „oslič s križem na hrbtu“ Edvard Kocbek, ko je leta 1942 zapisal, da gre v vsaki revoluciji le za „poslednjo resničnost sveta — za oblast in posest“. Dosega tega cilja z zmago v krvavi državljanski vojni je slovenskemu „novemu razredu“ prinesla oblast in posest ter uživanje enega in drugega v meri in razkošju kakor ju ne pozna noben drugi komunizem na svetu.

Če je pri nekaterih pripravljalcih in začetnikih revolucije še bilo kaj postranskega, teoretičnega idealizma, je po letu 1945 pri vsej vodstveni celoti povsem splahnel. Vsa propaganda o idealnosti, ljudskosti, blagih in trdnosti današnjega sistema v domovini je le krinka skrbi za ohranitev privilegijev, izvirajočih iz oblasti in posesti. To je tudi vse, kar nasilnike kolikor toliko medsebojno veže v sicer brezobzirni tekmi za večji kos ene in druge pogače.

Emigracija in vodilni ljudje v njej so danes edini faktor, ki te privilegije ogroža in bi jim lahko zadal konec in s tem njihovim uživalcem. Zaradi tega mora emigracija novemu razredu učinkovito stalno in glasno postavljati pred oči in vest neogibnost poslednjega slovenskega in mednarodnega obračuna o njihovem početju od leta 1941 do tedaj, ko bo udarila ura za to.

Nadaljnji vzrok ljubljanskemu rohnenju je slaba vest, noč in dan prisotna zaradi strahotne posamične in kolektivne odgovornosti za 60.000 neposrednih in posrednih smrtnih žrtev revolucije; zaradi rodomora nad slovenskim narodom.

Vest je zadnji ostanek božjega v človeku, tudi v marksističnem brezbožniku. Tri in pol desetletja samotolažilnega vpitja, da je pobijanje vsevprek bilo za pravično stvar proletariata in zaslužno plačilo za izdajo, niso nobenemu rablju mogla preglušiti vesti, še manj pa pregnati groze pred končno sodbo in kaznijo.

Niso še zbrani podatki, koliko dejanskih in moralnih prebivalcev slovenske dežele je neusmiljeno trkanje vesti pognalo v samomor, v živčne zlome, v norost, v zapitje, v izgubljenost. Vemo pa, da jih je dosti. Strah, ki ga njihova usoda budi tudi preživelim hudodelcem je še večji zaradi pritajenega ljudskega glasu o božjem prstu, ki preveva verno Slovenijo in ki se tudi nevera ne more ubraniti njegovega zasledovanja. Kdor nima vere, ima praznino, ki ji noben razum ni kos. V naši Sloveniji se še ni nikoli tako bohotilo in bilo tako donosno vedeževanje in prerokuje prihodnosti, kakor pa je to danes. Njune žreče z zlatom zasipajo vraževerni, celo najvišji, ateistični slovenski marksisti in njihove „drugarice“.

Vrh tega komunistične vladarje, vajene popolne, neomejene oblasti nad usodo vsega in vsakogar, nad dejanjem in nehanjem svojih sužnjev, žene v nebogljen obup zavest o nemoči pred lastno smrtjo, edinem na svetu, proti čemur ne morejo nič. Zgledi sodrugov v zločinu nad domovino, ki so že bili klicani pred Sodnika, ta obup poganja v nezanosnost.

Boris Kidrič je še mlad, na vrhuncu svoje krvave mogočnosti, umrl od belokrvnosti. Zadnje dni pred koncem, je rjove od bolečin rotil za odpuščanje vse svoje žrtve in prosil za spovednika, sobrata sedemdesetih duhovnikov, ki jih je poslala v mučeništvo njegova zapoved. Prav tako je na zadnjo uro prosil za duhovnika Edvard Kardelj od vseh vrst raka gnil pri živem telesu, a mu ga partija ni smela dovoliti. Tito je mesece dolgo in vpričo vsega sveta po kosih umiral v trpljenju, kakor ni bilo usojeno nobenemu velikemu morilcu narodov, ne Hitlerju, ne Mussoliniju, ne Stalinu. Mož, ki so mu malikovalci prisojali večno življenje, je bil vpričo smrti preperel plevel pod koso.

Poslednji pa ne najmanj pomemben vir strahu slovenskih komunistov pred emigracijo so njihove lastne tuje zgodovinske izkušnje. Vsako rdečo revolucijo, od Leninove do Kardeljeve je pripravljala fanatična, organizirana, propagandno glasna marksistična manjšina iz tujine in s tujo pomočjo. Slovensko že leta pred vojno iz Moskve ter iz levičarskih centrov v Franciji in predhitlerjevi Avstriji. Njeno bodoče vojaško jedro se je vadilo rabe orožja in teroristične taktike v španski državljanski vojni.

Brez tujine in njene podpore bi se prevrat v Sloveniji ne bil nikoli mogel niti začeti, kaj šele doseгati kake uspehe. Tujina tedaj ni bila onkraj meja in daleč, imeli smo jo med vojno v obliki fašistične in nacistične vojaške zasedbe. Oba okupatorja sta revolucijo ne le trpela, temveč jo de-

javno podpirala politično, z dobavo orožja komunistom, z represalijami nad nekomunističnim prebivalstvom ter z odstranjevanjem tisočev nasprotnikov partije v koncentracijska taborišča.

Slovenska komunistična partija in sedanja oblast se nevarnosti iz tujine in od tujine vse bolj preplašeno zavedata. In nevarno zanje se je zaveda tudi emigracija.

V. LOV NA EMIGRACIJO V TUJINI

Kakor vidimo, je vzrokov za strah pred emigracijo in za boj proti vidnim rojakom v njej dosti in jih je spričo političnih sprememb v svobodnem svetu, zlasti v državah, kjer večina živi, vsak dan več.

Ta boj je v raznih časih dobival različne oblike in izbiral različne taktike. Potekal je po dveh tirih, zunanjem in domačem.

V svetu je začetna njegova taktika bila pošiljanje agentov v taborišča za vohunjenje med begunci in za nagovarjanje k vrnitvi domov z obljubami in zastraševanjem. Drugo je bilo ugrabljanje politično in vojaško vidnih beguncev zlasti s Svobodnega tržaškega ozemlja. Prizadevanja po taboriščih so povsem spodletela. Poleg tega so jih zatrle tudi zavezniške uprave z aretacijami in izganjanjem ljubljanskih emisarjev. Poznejše podkupovanje uslužbencev IRA in drugih organizacij za preseljevanje, da bi s pritiskom in odrekanjem dovoljenj za čez morje spravili čim več Slovencev domov, je bilo brž razkrinkano in je doživelo neuspeh.

Ugrabitve so likvidirale nekaj vidnih emigrantov, so pa hkrati zaveznikom odprle oči, posebno, ko je prišlo na dan, da jih organizira Udbovski Rdeči križ. To je spomladi 1946 privedlo do izgona vseh ljubljanskih uradnih zastopstev s Tržaškega ozemlja.

Kriza zaradi primoranega umika partizanov odondot, ko bi bilo kmalu prišlo do vojne proti novi Jugoslaviji, če je ne bi bil ukrotil Stalin ter poznejše sestreljevanje ameriških letal nad Slovenijo, sta zahodno uradno in javno mnenje povsem obrnila proti njej. Titovina je tudi v njunih očeh postala tisto, kar je bila že v zametku — najzvestejši, najbrezobzirnejši sovjetski satelit, hodnik Moskve do Sredozemlja ter najhujši zatiralec lastnih narodov. Zaradi tega so bili slovenski in drugi begunci sprejeti kot njene žrtve z odprtimi rokami, sprejeti povsod, najbolj v obeh Amerikah. Neuspeh naporov za vrnitev vidnih Slovencev Titu takoj po vojni smo poudarjali že prej.

Po teh porazih se je boj v svetu proti emigraciji polegel, posebno, ko je SFRJ po Titovem izobčenju iz vesoljne komunistične cerkve leta 1948 postala na življenje in smrt odvisna od ameriške pomoči in vojaškega varstva. Začel se je znova sredi šestdesetih let, ko je Titovina postala za Zahod salonska in sprejemljiva in ji je bilo odprtih vedno več vrat. Boj so vodili po dveh poteh.

Titova diplomatska zastopstva v tujini so dobila nalog, naj iščejo stikov z emigracijo ter jih z vabljenjem na družabne večerje skušajo pripra-

vit k naklonjenosti ali vsaj vzdržanosti do režima. Ponujala so jim razne ugodnosti za obiske v domovini. Poleg tega so začeli posebno v slovensko emigrantsko skupnost vtihotapljati svoje agente, ki naj bi čim več ljudi, zlasti ekonomskih priseljencev pridobili za vohunjenje proti vidnim in vplivnim rojakom v njej ter jim s prišepetavanjem o njihovi preteklosti jemali ugled. Pri tem se niso ogibali niti groženj, kar je na primer v Kanadi privedlo do izгона nekaterih jugoslovanskih konzularnih uslužbencev.

Izkoriščali so za to tudi romarje v Slovenijo. Te je pri prvem obisku UDBA pustila v miru, pri nadaljnjih pa vsakega povabila na „prijateljski pogovor“. Med njimi so obiskovalce spraševali ne toliko o njih samih, temveč, koga vidnega poznajo; s kom se ti ljudje družijo, kaj govore in delajo. Marsikoga so z zastraševanjem, včasih z zaporom in z namigi o represalijah proti svojcem doma prisilili v vohunjenje za lastnimi rojaki v tujini.

Ljubljanski režim je posebno vlogo pri tem določil Izseljenski matici, ki je začela slovenska občestva zasipati s komunističnim tiskom in z obiski raznih popevkarjev ter piškuških kvintetov. Poleg tega jim je vsiljevala in plačevala tudi komunistične učitelje iz „mattice“ za marksistično „izgrajevanje“ otrok v slovenskih zasebnih šolah.

Ljubljana je dalje pritiskala na Cerkev v Sloveniji, naj z obiski škofov in duhovnikov pridobiva emigrante za „zvestobo domovini“, torej za nekaj, česar raznarodena republika sama več ne pozna. Nekateri socialistični teologi - grmičevci so se pri tem spuščali celo v nedvoumno propagando za sedanje stanje doma in označevanje emigracija z „brodolomci“. Pod vplivom teh in zaradi nekakšne neutemeljene sentimentalne discipline do nekdanjih predstojnikov doma, je ta ali oni duhovnik priporočal vernikom emigrantom celo molitve za pokoj Titovi duši.

Za vse tri obiske rajnega direktorja je njegova ambasada dajala ameriškim oblastem v Washingtonu UDBine sezname vidnih emigrantov, ki jih je treba ob tej priliki za nekaj tednov pripreti. V pravni državi je to seveda nemogoče, zlasti še na zahteve tuje sovražne diktature.

Pred osmimi leti je Titov ambasador v Združenih državah izročil ameriškem zunanjemu ministru nov spisec domnevnih „emigrantskih teroristov“ ter zahteval zanje preiskavo in sojenje. Med njimi je bila tudi vrsta znanih Slovencev, skoraj vsi v službi federalne vlade. Navzlic ponavljane jugoslovanskemu pritisku ni bilo iz vsega nič razen še enega udarca verjetnosti titovskih obtožb.

Značilen dokaz za jalovost teh prizadevanj je primer Hrvata dr. Ivana Artukovića, bivšega Paveličevega namestnika, ki navzlic vsem uradnim naporom SFRJ za njegovo izročitev in v brk tiskovni gonji ameriške podkupljene levice že 30 let živi kot ameriški državljani v Los Angeles.

Preiskava o lanskem atentatu na stanovanje nekega titovskega diplomata v Washingtonu se je ustavila, ko je FBI ugotovil, da ga je po vsej verjetnosti pripravila UDBA. Njej na sled je preiskovalce privedlo nerodno pričevanje uradnikove žene.

Titovcem se za njihov lov na vidne emigrante v Združenih državah ne obetajo kaj ugodnejši časi. Eden predlogov za bodočo ameriško politiko do SFRJ pod predsednikom Reaganom pravi:

„Jugoslovanske diplomate je treba omejiti samo na njihove diplomatske dolžnosti in jim prepričati dostop v vseljske organizacije, katere skušajo zastraševati in jih prepajati z marksistično-leninističnimi idejami.“

VI. STRAŠENJE Z EMIGRACIJO DOMA

Na domačem tiru pogojujejo boj proti emigraciji posebno prirojeni in vzdrževalni vzroki. Kakor vsi drugi, si tudi slovenski komunistični režim in njegov novi razred skuša ohraniti oblast in posest z neutrudnim opozarjanjem svojih razočaranih množic na **umišljenega zunanjega sovražnika**. Tega poseebljata zahodni imperializem in kapitalizem, ki bosta z novo, že od nekdanj načrtovano vojno tudi Slovencem vzela novi raj, svobodo, ljudsko oblast, diktaturo proletariata, neodvisnost in druge blagre ter jih uklenila v nekdanjo sužnost. Tej nevarnosti **pridružujejo tudi emigracijo**, ki da je s sovražniki, zlasti z njihovimi obveščevalnimi službami povezana, od njih vzdrževana ter za tuje koristi pripravlja konec baže tako močni domovini. Zaradi tega je ne le protisocialistična, temveč tudi protinarodna, prodana, nemoralna in nevarno hudodelska, njeni vodniki pa veliki izdajalci s krvavimi rokami.

Toda tudi domača propagandna prizadevanja se zmeraj znajdejo na slepem tiru in se končajo v škodo režimu. So uradna in „neuradna“.

Uradna dobivajo izraza v govorih poglavarjev partije in vlade, socialistične zveze in politične policije, neuradna pa v „neodvisnem“ političnem informativno-kulturnem, tako imenovanem znanstvenem in celo pornografskem tisku in publikacijah.

Napadi rdečih prvakov veljajo ponavadi **emigraciji v celoti**. Poleg že omenjenih „argumentov“ ponavljajo vsa leta isto pesem. Politično izseljenstvo je po številu neznatno, razkropljeno širom sveta, skupinsko razcepljeno, vpričo moči in trdnosti „matice“ malodušno, brez vodstva, ostarelo. Pa da se zaveda, da ga je čas prehitel in da spremembe doma nikoli ne bo. Emigrante muči domotožje, iz obupa nad sabo in nad lastno stvarjo se nezadržno utapljuje v tujstvo. Zaradi tega ne pomenijo nič, zlasti ne kake nevarnosti za sedanji komunistični red v Sloveniji.

A te in podobne samozavestne trditve se zmeraj končajo z **grozečimi svarili**, da so pa navzlic vsemu med emigracijo in iz nje na delu sile, proti katerim je potrebna stalna budnost. Njihov in njihovih domnevnih gospodarjev cilj je zrušitev socialistične neuvrščene, samoupravljalke SFRJ, posebno njenih nesrbskih republik, z vtihotapljanjem propagande in orožja, z najemanjem domačih agentov, z atentati, diverzantskimi vdori in terorizmom proti titovskimi diplomati v tujini. Proti tej nevarnosti mora delovno ljudstvo biti noč in dan na straži ter vse potrebne poskuse v kali zatreti.

Ker prostovoljstva za tako patriotsko delo po vsej priliki ni bilo, je Kardelj že leta 1970 zasnoval zakon o ljudski samozaščiti, katere član je vsak državljan SFRJ. Zakon pod kaznijo obvezuje vsakogar k vohunstvu proti vsakomur doma in v tujini in je v prvi vrsti naperjen proti emigraciji. Njegovo potrebnost in koristnost najglasneje zagovarjajo v Sloveniji. Prva, celo javno priznana naloga režimske Izselske matice je uveljavljanje „ljudske samozaščite“, po njenih najemnikih v svetu.

Kakor vsaka iz preplaha porojena propaganda, je tudi ta slepa in grize v rep sama sebe. Emigracije sicer ni več, je pa še zmeraj smrtno nevarna. Nепretrgane grožnje z njo rode povsem drugi učinek od nameravanega. Pri ljudstvu vzbujajo vedno večje zanimanje za emigracijo ter za njeno resnično ali namišljeno delo, ki prav po zaslugi režima postajata in ostajata Slovincem edini up za rešitev iz sedanjega stanja.

Uradnim vzporedni „neuradni“ napadi ljubljanskega režimskega časopisja merijo največ na kakor koli vidne posameznike v svetu. So prav tako ihtavo slepi in nespretni ter se končajo z enakim učinkom kot prejšnji.

Predlanskim je v mariborski založbi Obzorja izšel protiemigrantski pamflet nekega Janeza Čučka „Sramota umira počasi“. Pisec, očitno Udbovec vsaj pa ljudski „samozaščitnik“, je leto poprej obiskal vidnejše rojake v Južni Ameriki, največ v Argentini. Da bi razpršil sume o sebi in si prisleparil zaupanje, se je izdajal za pobeglega slovenskega disidenta. Drobec resničnih pogovorov je ponaredil v izmišljene intervjuje, s katerimi je mislil iz njihovih ust dokazati režimsko tezo o odmiranju, malodušju, ničnosti in popolni neškodljivosti uglednih emigrantov. To „dokumentacijo“ je skušal drastično podpreti s samogovori drugih, ki da so si resnico upali govoriti le brezimensko. Iz strahu pred represalijami vsepričujočih fanatikov...

Toda Čučka je vnema po izpričevanju lastne vohunske sposobnosti in vsevednosti zanesla tako, da po zgledu svojih gospodarjev bije sebe po ustih.

Ze naslov njegovih marenj potrjuje trdoživost, skoraj neumrljivost emigracije. Takoj v uvodu vzame svojim zgodbam vso verjetnost, ko pravi, da njegovo pisanje ni kak zgodovinski ali objektivni prikaz, temveč gre le za osebne vtise.

Potem v isti sapi, ko skuša pribiti nepomembnost in nenevarnost zadnjih vidnih ostankov svoje „Sramote“, našteva desetine in desetine emigrantskih organizacij, ustanov, domov, cerkva, manifestacij, zborovanj ter celo veleizdajalsko vsebino govorov na njih. Vse to po njegovem obstaja in rovari proti „matici“ sistematično in pod enotnim svetovnim vodstvom. Pri-povedi o tem podpre s fotografijami stavb, okolja in množic na prireditvah, kar na moč učinkovito, a ne za njegov naklep. Povrh tega spravi vso to navzočnost in delo pod enotno svetovno vodstvo, ki da sistematično krmari emigrantsko rovarjenje proti „matici“.

Piscev „nič“ se zaradi tega kljub njegovi nasprotni najboljši volji izkaže za neznansko velik in nevaren.

Čučkova sramota je bila brž razprodana, a ne zaradi tistega, kar je z njo hotel doseči. V Sloveniji se je takoj po izidu razširil glas, da pamflet vsebuje senzacionalne podatke o moči, organiziranosti in vsestranskem delu emigracije ter njenih vodnikov in s tem o njenem pomenu za določanje drugačne usode našemu narodu v prihodnosti.

Sistematični napadi ljubljanskega režimskega tiska na posamezne ugledne emigrante so se začeli septembra 1977, ko je „Delo“, uradno glasilo socialistične zveze, v svoji stalni rubriki pomembnih domačih in svetovnih obletnic omenilo rojstni dan pisatelja M. Javornika. Uredništvo je podatke o njem vzelo iz uradnega priročnika za tako rabo, iz „Koledarja spomina“, ki ga je izdala Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Republike Slovenije.

Direktor „Dela“ Mitja Gorjup, zet krvavega nad-Udbovca Mitje Ribičiča, je moral nekaj dni nato v lastnem listu priobčiti dolgo opravičilo zaradi tega „zločina“, ki je navzlic napadom na Javornika izzvenelo v poniževalno samoobtožbo. Afero je pograbil ves jugoslovanski komunistični tisk ter „Delo“ in Gorjupa obtožil, da sta rojstvo bivšega glavnega urednika „Slovenskega doma“ razglasila za zgodovinski datum.

Gorjup, član vodstva ZKJ in SZDL ter varovanec samega Tita, je moral odstopiti kot predsednik Zveze novinarjev Jugoslavije. Spoznanje, da je njegova politična kariera zapečatenata, ga je, kakor vse kaže, januarja 1978 komaj dvaintridesetletnega nagnala v samomor. Partija je v svojem slepem srdu do enega znanih emigrantov tako izgubila svojega najbolj sposobnega in obetovanega mlajšega prvaka.

„Delo“ je poleg tega moralo priobčiti dopise ogorčenih partijcev, da z napadi na emigrante uganja prav za prav najboljšo propagando zanje, ko jih je domovina že zdavnaj pozabila. Od tedaj je o Javorniku, ki je s tem postal nevarno popularen celo po vsej SFRJ, doma zapovedan popoln molk. Še en napad na emigracijo se je izrodil v žgoč poraz za režim.

Drugi je bil pred poldrugim letom na vrsti Ljenko Urbančič, član državnega predsedstva vladajoče Liberalne stranke v Avstraliji ter sedaj predsednik njenega odbora za drugorodne narodne skupnosti, ki jih sestavljajo največ povojni emigranti iz Evrope. Urbančič je poleg tega eden najuglednejših narodnih in političnih delavcev med Slovenci, ki so v tej državi zelo močni ter bojevit nasprotnik komunizma v domovini. Njegova publicistična in druga dejavnost je trn v peti ljubljanskemu režimu, ki se zadnja leta z vsemi zakonitimi in še nezakonitimi sredstvi žene za prevzgojitev tamkajšnjega našega izseljenstva v svojo podobo. V tem sta mu šla precej na roko levičarska laburistična vlada in tisk v zvezni državi New South Wales.

Ljubljansko in zamejsko titovsko časopisje si proti temu nevarnemu rojaku nista mogla izmisliti nič hujšega, kot da je med vojno kot mlad domobranec preganjal Jude, ki jih v Sloveniji že 300 let nikjer ni bilo.

Hkrati je režim podkupil nekaj filokomunističnih lističev v Sydneyu, da so proti Urbančiču priobčevali iz trte zvite obtožbe, ki so jih dobivali

od jugoslovanskih uradnih zastopstev. Dalje je SFRJ v brk svojemu antisemitskemu protiizraelstvu najela znanega preganjalca bivših nemških nacistov Simona Wiesenthala, da je njen „obtežilni material“ poslal avstralskim oblastem v podporo morebitni preiskavi in sojenju Urbančiča. Vendar je sebe previdno zavaroval s pridržkom, da je „dokaze“ dobil od belgrajske vlade in da torej ne gre za kake njegove lastne ugotovitve.

Liberalna stranka je po temeljitem pretresu ter po izpovedih etničnih in avstralskih prič Urbančiča popolnoma rehabilitirala. Glavni branilec njegove neomadeževane preteklosti in njegove vplivne, Ljubljani nevarne sedanjosti je bil eden najuglednejših judovskih zdravnikov v Sydneyu.

O tej emigrantski zmagi, ki našemu uglednemu rojaku zagotavlja vso možnost nadaljnjega dela za pravo slovensko stvar, so poročali celo listi, ki so ga prej na titovski račun po krivem obremenjevali. Navzlic temu jim grozi tožba Liberalne stranke z novimi razodetji o početju slovenskega in jugoslovanskega terorističnega režima, kar bo za njiju nov poraz in še mednarodni povrh.

In: mar ni spričo vseh teh napadov in obtožb nerazumljivo ter več kot čudno, kako da ni ljubljanska diktatura vse doslej še zapovedala običajne rdeče pravne komedije ne proti Javorniku, ne proti Urbančiču ter jima dala prisoditi zasluženno kazen. Močan je sum, da je vse to vpitje le za domačo rabo in potrebo. PK

.....

STRAHOVE VIDIJO KJERKOLI — pa ne zaman! — V Ljubljani je zaradi prometne nesreče umrla Vlasta Retelj. Ko so bile v Delu objavljene parte z njeno sliko vred, je bilo videti pokojnico s križcem na ovratnici. Pri zahvali pa, ki so jo starši dali priobčiti v Delu od 28. 7. na strani 15, pa se je urednikom zdelo primerno skrajšati kliše v toliko, da križec na obesku ni bil več viden. Objavljena slika je bila, seveda, ena in ista. Upati je, da bo odgovorni urednik kljub prvi pogreški rešil svoje mesto in da se Gorjupov primer izpred let ne bo ponovil. Čeprav ima strah velike oči...

—o—

ZANIKANJE IN PRIZNANJE — Leto po Titovi smrti je ozračje med narodi v Jugoslaviji (še vedno in zmerom bolj) zastrupljeno. Socialistična zveza je nedavno znikala kot „sovražne dezinformacije“ govornice, da srbski kirurgi na sarajevski kliniki povzročajo mohamedanskim bolnikom na operacijah smrt — iz maščevanja nad protisrbskim uporom mohamedanskih Albancev na Kosovu. Prizna pa Socialistična zveza, da je nekaj pacientov umrlo, a to da je bilo zaradi pomanjkanja zdravil, ki jih Jugoslavija zaradi velike zadolženosti ne more več uvažati v neomejenih količinah.

—o—

ZVEZA KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE je konec lanskega leta štela 2.041.272 članov, kar pomeni, da je bilo v njej za 8.3% več kruhoborcev kakor leta 1979. V letu 1980 pa je 15.255 partijcev zapustilo potapljajočo se barko, ali pa so bili iz nje izrinjeni po hudji komolčatsi bitki. Imeti partijsko izkaznico pomeni v ljudski demokraciji biti prištet med izvoljene privilegirane razreda.

Razgledi

Z NAŠIH POSTOJANK

MORILCI IZ JUGOSLAVIJE

Znani nemški časnikar Hans Peter Rullmann je izdal knjiga „Iz Beograda naročeni umori. Dokumentacija o beograjskem morivskem stroju.“ V njej se razkrivajo ozadja več desetih ubojev največ hrvaških, pa tudi srbskih emigrantov po Evropi. Pod demokratskimi režimi delujejo skrivne hudodelske organizacije skoro neovirano, pošteni ljudje in bojevniki proti nasilju so brez moči, vlade in policija pa njihove umore najrajši prikrivajo (da ne bi trpeli odnosi s totalitarnimi režimi) ali pa celo sodelujejo s komunističnimi oblastmi in njihovimi ubijavskimi tipalkami.

Največ teh umorov je bilo v Nemčiji. Zdaj se je nemški federalni kriminološki urad končno le sprožil in išče morivsko drhal, ki deluje pod povelji jugoslovanske tajne policije. Na sled so ji prišli, ko je nevarno ranila v Frankfurtu ob Meni albanskega emigranta Rasima Zenelaja. Po strašnih dogodkih na Kosovu je ta vneto sodeloval pri protijugoslovanskih demonstracijah po zahodnonemških mestih. Takoj po atentatu nanj so na frankfurtskem letališču prijeli Zorico Aleksić, Srbkinjo s Kosova. Menda je priznala, da je streljala po naročilu UDB-e.

Še isti večer so našli avto, iz katerega je Aleksićeva streljala. Po nekaterih v njem najdenih predmetih je šla sled do Albanca Iza Dautovskega, ki se je v Federalni republiki Nemčiji naselil že pred leti in se sukal med emigranti. Policija je prijela še dva osumljenca in tudi ta dva sta baje priznala službo UDBi. Zdaj raziskujejo, kako je z izginulim „stavbenikom“, ki se je pred časom pojavil v južni Nemčiji in zaposloval predvsem Jugoslovanc. Najbrž je to bilo kamuflažno podjetje UDBe.

Albanci so po atentatu na Zenelaja izvedli v Frankfurtu še močnejše demonstracije. Pridružili so se jim to pot doslej nepolitični sezonski delavci. Demonstranti so terjali natančno preiskavo atentata in sodni postopek, ki naj odkrije vlogo UDBe v Nemčiji. S tem hočejo preprečiti nadaljnje sodelovanje med nemškimi in jugoslovanskimi oblastmi na škodo emigrantov. Res pa je, da zadnje čase kaže vsaj nemška policija rastoče zanimanje za dosledno preganjanje jugoslovanskih morivcev. Ob obisku jugoslovanskega notranjega ministra Herljevića v Bonnu je federalni kriminološki urad zahteval, naj se ta vodja tajne policije zaslži glede nedavnega poskusa umora hrvaškega emigranta v Saarbrückenu.

Na dan je prišlo, kako je vodja jugoslovanskega vohunstva v Nemčiji, na zunaj konzul, pred leti že javil predstojnikom v Beograd, da se nemška vlada vendar končno že vznemirja zaradi zločinskega delovanja, in da torej „delati“ ni več tako enostavno. Za to sporočilo so v Bonnu izvedeli, izvedeli tudi to, da je jugoslovanska tajna policija snubila visoke

nemške policijske uradnike. Pa vse to dozdej odnosa nemških oblasti do jugoslovanskih morilcev ni dosti spremenilo.

Pred sodišče so ti umori prvokrat prišli l. 1967 v Stuttgartu. Sezonski delavec Franjo Goreta se je zagovarjal zaradi umora konzula Sava Milovanovića. Izpovedal je, da ga je ta silil v umor treh nasprotnikov jugoslovanskega režima. (V resnici so bili pozneje vsi trije umorjeni). Sodišče je Goreta obsodilo na osem let, dasi je njegovi izpovedi priznalo vso verjetnost. Po prestani kazni velja Goreta jugoslovanski policiji za izdajavca in ga je torej treba likvidirati. Nadenj so poslali Mihajla Svilarja, pa so ga nemške oblasti pravočasno prijele. Tedaj so jugoslovanske oblasti takoj aretirale nemškega voditelja zunanjega urada za delavsko skrbstvo Eberharda de Haana, ki se je takrat mudil v Sloveniji, ter ga obdolžile vohunstva. Nemška vlada je pristala na zamenjavo de Haana in Svilarja (!). Jugoslovanska propaganda je spet med nemško javnostjo imela lahko delo z vzbujanjem vtisa, da se emigranti pobijajo med sabo.

Zdaj je v Saarbrückenu proces proti jugoslovanskemu agentu Draganu Barcu, mojstru v japonskem rvanju karate, pa Adamu Lapčeviću in Georgu Huberju, ki ju je Barac najel, da umorita Goreta.* Po raznih lažeh je Lapčević nazadnje to priznal; Barac mu je obetal nagrado 70.000 mark, obenem pa grozil, če Goreta ne ubije, češ da za morivskim dejanjem stoji jugoslovanska država. Končno je priznal Barac sam, da so mu umor ukazali jugoslovanski vladni krogi. Posredoval je zloglasni zagrebški mučitelj Dimitar Sijan, stalni sodelavec hrvaškega notranjega ministra Uzelca; uporabljajo ga tudi za akcije v inozemstvu, mdr. za stike z nemškimi varnostnimi oblastmi proti emigrantom.

Jugoslavija ubija znotraj in po svetu, in edino v tem dosega resnične uspehe.

Neodvisni nemški informativni list za vzhodne zadeve Ost-Dienst poroča 1. avgusta, da je sodišče v Saarbrückenu obsodilo Huberja na 14 let, Barca na 13 in Lapčevića na 8 let ječe. V središču postopka niso bili toliko obtoženci kot jugoslovanska vlada in njena tajna služba. Celu zagovorniki obtožencev so bili edini v tem, da je pravi krivec na procesu UDBA.

Odkrilo se je tudi, da je bil beograjski teroristični aparat na delu celo med sodno preiskavo. V predsobi kaznilniške bolnišnice, kjer je ležal hudo ranjeni Lapčević, katerega priznanje je bistveno pripomoglo k razkritju ozadja, so se pojavili najeti morivci z izgovorom, da bi radi ranjenca obiskali. Ker so uradniki hoteli prej njihove osebne podatke, so jo v strahu pred razkrinkanjem brez sledu pobrisali.

Zastopnik Goretove sestre je označil kot sramoto za Nemčijo, da se je treba ukvarjati z umorom, ki ga je organizirala UDBA, potem ko jih je

---

* Res sta vdrla v njegovo stanovanje ter ranila njegovo sestro. Goreta se je rešil v drugo sobo in obstrelil Lapčevića.

zakrivila že celo vrsto. Odkritje in uničenje „kriminalne bande“, katere vodniki so v Beogradu, je zdaj zadeva federalnega prokuratorja v Karlsruheu in — vlade v Bonnu.

KRAIGHERJEV CINIZEM — Ob proslavi Dneva vstaje za „osvoboditev slovenskega naroda“, kot so tedaj kričali komunisti, je Sergej Kraigher jasno pokazal in povedal, da mu za narod ni nič, kajti v zvezi s Kosovom je dejal: „V Sloveniji lahko najučinkoviteje prispevamo h konsolidaciji razmer in sožitju narodov in narodnosti na Kosovu s še bolj odgovornim, zavzetim in učinkovitim izpolnjevanjem naših obveznosti do pospešenega razvoja Kosova in zlasti do razvijanja materialnih osnov njegovega razvoja. Največjo pomoč pri urejanju političnih razmer na Kosovu pa pomeni brez dvoma naš boj proti pojavom slovenskega nacionalističnega samozadovoljstva in egoizma in proti vsem pojavom nacionalističnih reakcij v odnosih do Albancev sploh in še posebej do Albancev na delu v Sloveniji.“ — Gospodu Kraigherju bo treba osvežiti spomin: v stari, kraljevski Jugoslaviji, je bila sleherna slovenska družina zaskrbljena, če je zvedela, da bodo sina rekruta poslali v Metohijo ali na Kosovo... Težko bi bilo torej reči leta 1941, da bomo škipetarje reševali Slovenci. Zdaj pa je že štirideset let mimo in nihče si ne upa dvigniti glasu proti trošenju slovenskih sil, denarja, krvi in žrtev za reševanje nekega dela Jugoslavije. Tako pa se zadovoljujejo z naslednjo registracijo (Delo 27. 7. stran 8): „Razlogi za izseljevanje Srbov in Črnogorcev s Kosova niso več stvar, o kateri se v tej pokrajini ne bi smeli pogovarjati. Medtem ko se je pred izbruhom nacionalističnih in kontrarevolucionarnih demonstracij na Kosovu o tem problemu večinoma govorilo v „krogu“ ene nacionalnosti, pa po 17. seji pokrajinskega komiteja ZK Kosova skoraj ni političnega zborovanja v pokrajini, na katerem o izseljevanju Srbov in Črnogorcev ne bi govorili odkrito in pogumno.“

Menimo: če so zagnani srbski komunisti hoteli iz vse Jugoslavije napraviti Veliko Srbijo, potem naj se oni najprej pobrigajo za svoje sosede Albance in Črnogorce. Če mislijo, da more „Slovenec“ Kraigher reševati Jugoslavijo, kakor jo je nekoč dr. Korošec, potem naj vedo, da Kraigher še zdavnaj ni dr. Korošec.

M i m o g r e d e : v ljubljanski kavarni Union se pogovarjajo običajni omizniki in pri tem nekdo zastavi vprašanje: „Kaj je bolje za Slovenijo? — Da se v njej rodi Bosanček ali da Bosanec umre?“ — Soglasno so mnenja vsi, da je boljša smrt. Pa jih zastavljalec vprašanja zavrne: „Ni res, bolje je, da se rodi, kajti če umre Bosanec, jih pride vsaj deset na pogreb in vsi ostanejo v Sloveniji.“ — Iz želje šala porodi se rada!

—o—

“SLOVENSKI“ KOMUNISTIČNI JUGOSLOVENARJI — Zbirki novel Borisa Pahorja Gmada v pristanu (Drž. Zal. Slovenije 1972) je literarno-zgodovinsko študijo napisal in opombe pojasnil prof. dr. Jože Pogačnik.

Ta „modrijan“ je ob noveli Rože za gobavca, v kateri Pahor govori o „tribarvni mavrici“ — ta izraz pojasnil takole: „simbolno — slovenska zastava je tudi tribarvna (modra, bela, rdeča)...“ (stran 288), — Ne vemo, kako je Boris Pahor reagiral na tako „študijo“, lahko pa si mislimo, kaj bo iz slovenskih dijakov in akademikov, ki padejo v roke takih ignorantov.

Že omenjeni Bogdan Pogačnik je ob letošnji proslavi „Dneva vstaje slovenskega naroda“ zapisal tudi tole (Delo 23. julija str. 5): „Potem ko je Polde Bibič odrecitiral tiste znamenite Kardeljeve človeško najbolj preproste, a zato tudi politično najbolj globoke misli o tem, da ljudem sreče ne moreta dati niti država niti partija, ampak da si jo morajo ustvariti ljudje sami, je za konec veličastne proslave na Trgu osvoboditve mogočno zadonela še delavska internacionala...“ Med reportažo pa navaja: „...Državni himni 'Hej Slovani' je sledila stara rodoljubna in poskočna Jenkova slovenska koračnica 'Naprej, zastava slave!' Dosledno: federaciji in republiki, vsaki svoje!“

No ja, da partija ne more dati ljudem sreče, pa ne bo niti globoka niti izvirna, še manj pa politična misel! Pa četudi jo odrecitira Polde Bobič!

Da je komunistična partija Slovenije leta 1941 zapovedala „vstajo slovenskega naroda,“ zato da bomo po štiridesetih letih lahko dosledno po doslednem redu častili Kominterno z internacijalo, s „Hej Slovani“ federacijo na papirju in s folklorno, poskočno koračnico pa republiko, ki ima svoj parlament in svoje ministre, pa nobene besede — pa tudi nikomur ni neznano. Opranemu Pogačniku seveda doni mogočno le delavska internacionala.

K vsemu temu bi se ustavili še pri dveh verzijah, ki so ju prinesli letošnji izletniki v Slovenijo: prva govori, da Amerikanci hodijo v Jugoslavijo študirat slavni Kardeljev samoupravljalni sistem, hvaležni Slovenci pa hodijo molit na Kardeljev grob. Druga pa ve povedati, kako da tiho in nalahno hodijo po ljubljanskih tlakovanih ulicah previdni Ljubljanci, ker so v skrbeh, da bi se mrtvi ideolog le ne prebudil...

* * *

O LOUISU ADAMIČU. — Delo je 9. julija objavilo članek svojega urednika za posebne naloge Bogdana Pogačnika z naslovom Potrditve in izmikanja, v katerem je govora o Portretu pisatelja in politika Louisa Adamiča, kakor sta ga ob svojem obisku v ZDA mogla ugotoviti dr. Jože Vilfan in Janez Stanovnik ob 30-letnici smrti. Univerza v Minneapolisu je priredila seminar, spominske prireditve pa izseljenci odn. konzularna predstavništva v Chicagu, Clevelandu, Pittsburghu in Ennon Valleyu. Takole piše Pogačnik: „...Pač pa ostaja važnejše vprašanje: kako je Amerika dojela 30-letnico Adamičeve smrti in s kakšnim odmevom je bila zabeležena tudi naša udeležba v tej razpravi. Res je bilo pred seminarjem v Minneapolisu neka radijskih napovedi o jubileju, morda tu in tam kaka tiskana novica, še posebej neka, vendar ne vedno pozitivnih odmevov v slovenskem ameriškem tisku... po eni strani dragocena potrditev pomembne Adamičeve

vloge, po drugi strani pa izmikanje, taktično uravnoteževanje ali celo sovražno zanikanje... se je treba zahvaliti organizatorju srečanja prof. Rudolfu Vecoliju, ki pa se je očitno boril z gmotnimi težavami... pa tudi, da se je želel zavarovati pred sumom, češ da organizira levičarsko konferenco, zaradi česar je pritegnil iz slovenskih izseljenskih vrst tudi nekaj katoliško in desničarsko usmerjenih referentov, ki v bistvu Adamiču niso bili naklonjeni. Vsekakor je nekdanji kongresman in prijatelj Jugoslavije John Blatnik v ločenem pogovoru s predstavnikom Slovenske izseljenske matice na obisku v Washingtonu izrazil kritično misel, češ da simpozij po krivdi ameriških organizatorjev ni naletel na ustrezen odmev v ameriški javnosti in tisku... Vsekakor je predstavljal sorazmerno razočaranje prispevek Johna Blatnika, to tembolj, ker je pred meseci našemu mlademu raziskovalcu Matjažu Klemenčiču napovedal odkritja o Adamičevi še nepojasnjeni smrti na podlagi dokumentov FBI. Zdaj je nasprotno dvorezno poudaril, da ni važno, kako je Adamič umrl, ampak kako je živel in delal! Da morda le ni prebiral dokumentov FBI in se prav zaradi tega previdno umaknil?“

Poleg že omenjenega Matjaža Klemenčiča so od Slovencev sodelovali: Janez Stanovnik, Tine Kurent (nečak Adamiča), Jerneja Petrič, Danica Dolenc iz Kanade pa Joža Vilfan.

* * *

VODSTVU ANGLEŠKE LABORISTIČNE STRANKE SE MAJEJO TLA.
— 27. septembra bodo v Brightonu volitve podpredsednika stranke in kot eden najbolj nevarnih kandidatov se je predstavil levičarsko radikalni Wedgwood Benn, ki je tako po družini kakor s poroko precej močno finančno podprt, skorajda kapitalist. A vendar je on tista oseba, o kateri je šef železničarskega sindikata izjavil, da je to samo prvi korak, kajti naslednji naj bi bil prevzem stranke po levičarjih, katere že zdavnaj vabi KP Anglije k snovanju Enotne socialistične fronte. Ta sindikalist, Sidney Weighell, je na zborovanju železničarjev dejal med drugim, da „si ne smemo delati nobenih utvar, da bo ta levičarsko radikalna skupina hotela spremeniti laboristično stranko v neko boljševidično organizacijo in zatem pripravila poulične boje,“ kajti po nepotrebnem mirovanju resnih elementov v stranki, so „ti ljudje v zadnjem času zelo pridobili na vplivu in se po — doslej tajnik aktivnosti — zdaj čutijo dovolj močne, da svoje trockistične in revolucionarne ideje javno razglašajo. S temi ljudmi ne moremo napraviti nobenega kompromisa, kajti ti levičarski ekstremisti izrabljajo nasilje, kjer koli se pojavi. Oni bi takšno stanje, kakor je nastalo ob rasističnih nemirih v Brixtonu, izrabili za lastne namene.“

Njegov sindikat ima pri volitvah 180.000 glasov, ki bodo oddani za dosedanjega podpredsednika Denisa Healeya, medtem ko je gradbeni sindikat, v katerega vodstvu so že trije komunisti, odločil svojih 200.000 glasov za Benna. Pri teh volitvah imajo sindikati 40%, strankina organizacija 30% in vsi poslanci, ki morajo prvič in javno voliti, 30% glasov.

Kandidat je tudi nekdanji poljedelski minister John Silkin, ki je sicer znan kot odločen nasprotnik Evropske skupnosti, a se samega sebe označuje za „levičarskega demokrata“. Ta je Benna pozval, naj predloži vse stroške, ki jih ima z volilno kampanja, hkrati pa tudi objavi svoje premoženjsko stanje.

Weighell je imel za potrebno podati takšne izjave, ker je vodja rudarskih delavcev v Yorkshiru Arthur Scargill, ki je sicer član laboristične stranke, obenem pa tudi najbolj mogočen in uspešen komunist v Angliji, dejal: „Delavske pravice ne bodo pridobljene z govori v parlamentu, ampak na cesti, in to z ljudmi, ki so pripravljene na poulične boje.“

* * *

ALEŠ BEBLER je malo pred svojo smrtjo v Delu (18. julija 1981) zapisal: „Naše čete so bile tudi same v sebi v svoji osnovi demokratske, ljudske. Sam sem se vselej zavzemal za širino. Zlasti tu, na Primorskem, je bilo vse bolj jasno: tu so bili vsi za pravico, neodvisnost od Italijanov in v tem duhu za enotnost. Zelo važno je tudi bilo, da so se na Primorskem cerkvene oblasti vedle boljše kot na Kranjskem. V glavnem je bila Primorska brez bele garde. Pomagalo je tudi to, da smo vsi od prvega dne občutili, da moramo biti tu zelo široki, kajti ljudje so bili navezani na Cerkev, ker se je pridigalo slovensko... Mogoče pa smo v marsičem tudi še danes, še zmeraj tu in tam preozki. Sicer imam malo stika z vašim življenjem, grem pa običajno na pogrebe naših starih partizanov na Primorskem, kmetov, pri katerih smo imeli v kletih skrivališča, rodoljubov, ki so nam vselej pomagali. Grem na njihove grobove govorit. Govori tudi kaplan. Krajevna skupnost socialistične zveze pa ne pride na tak pogreb, ker je navzoč kaplan. Mislim, da je to ozko gledanje... Mislim tudi, da včasih ne razumemo dovolj mlade generacije, da se ji ne posvetimo dovolj. Kolikor vidim pri svojih bližnjih, menim, da tudi naše šole ne dajejo dovolj vpogleda v našo lastno zgodovino. Dopusčajo, da se predmeti, kot je zgodovina, predavajo zelo površno, tako da tak pouk ne zagreje. Zato tudi potem nikoli o teh stvareh doma ne razpravljajo, otroci ne vprašujejo, kako je bilo to ali ono v preteklosti. Vsi govorijo le o modernih stvareh, o današnji muziki in plesih... Na nove generacije gledamo preveč površno, kot da je razumljivo, da tako in tako vse zdravo zraste. Kako pa naj bi drugače, saj časopisi pišejo v našem duhu, saj v televiziji gledajo partizane... Pa vendar jih v današnje dobo premalo uvajamo. Menimo, da smo naredili veliko, če posnamemo dober film iz časa kominforma... Pri nas in v svetu je seveda slejkoprej ključna ločnica boja — odnos do soljudi, človeka do človeka. To je bistvo socializma. A mi včasih tudi to jemljemo nekoliko površno, zgolj po nekaterih pravilih. Odpor je zato vselej potreben... Mi pa včasih na vse to le nekoliko preveč gledamo samo s tega vidika, če nam nekaj gre ali ne gre v formule, ki smo se jih bili nekoč naučili. V te formule vsekakor ne gre stalinizem... in tudi v samoupravljanje vselej vse ne gre...“

KOMPLEKS KLETKE

„Vsi vemo, kako tesna ograja obdaja že desetletja in desetletja učenje in javno rabo slovenskega jezika na Koroškem. Kletka se nam je zadržala v možgane, spremenila se je v posebne vrste koroški nagobčnik, to je takšen nagobčnik, ki v javnosti propušča le nemške besede, slovenskim pa se avtomatično zapira. Temu znanemu koroškemu aparatu bi lahko rekli 'hitlerček', ker govorjenje v javnosti regulira po slavnem Hitlerjevem befelu 'Kärntner, sprich Deutsch!' Saj komaj spregovoriš v javnosti, na vlaku ali v avtobusu ali v trgovini nekaj slovenskih besed, že postane izredno pozoren nate kakšen tip, ki te začne gledati kot bik rdečo zastavico torera, in zadeva se navadno ne konča le z bikovskim gledanjem. To je skušnja vsakega dneva, to je tesna kletka, ki obdaja jezik koroškega Slovenca od rojstva do smrti. Ni čudno, če se nehote vedno znova vračamo v njene stene in se poslužujemo 'hitlerčka' celo zunaj meja naše mile 'enotne' in 'svobodne' Koroške.“ (SRP I, 12)

„Vedno in povsod te zaradi tvojega jezika obdaja strupenomrzla megla mržnje in prezra, vdira ti v možgane, zastruplja tvojo podzavest, ustvarja kompleks nezaželenosti, ogroženost in manjvrednosti: KOMPLEKS KLETKE. Saj prav to je namen brezvestnih ustvarjalcev takega sovražnega okolja.“ (Tam, str. 11)

Zato bi moral biti pouk slovenščine na celovski gimnaziji drugačen kot program za nemščino. Tako pravi pisec članka O pouku slovenščine na naši gimnaziji (Srp I, str. 10-16) ter predlaga, kako pouk prilagoditi potrebam. Le tedaj bo slovenska gimnazija uspešno pripomogla, da se vsi dijaki rešijo „kompleksa kletke“.

Ta prikaz neznosnega, sramotnega, neverjetnega stanja na Koroškem je krik *, ki mora zavpiti v zborovalnico organizirane Evropske skupnosti; ki mora udarjati na glave in v vest avstrijskih oblastnikov; ki mora spodbuditi slovenske voditelje na Koroškem k še bolj neutrudnemu boju; ki nas mora vse Slovence spomniti, da premalo molimo in storimo za svobodo in pravice našega naroda. Predvsem pa naj bi ta krik pretresel koroške rojake, zlasti izobražence in najprej dijake. Članku je dodana preprosta pesem, pa je prav, da jo dobro premislimo. Tako se glasi: NE SRAMUJ SE! Ne sramuj se ne imena / ne jezika ne krvi, / ki jih mati je slovenska / s toplim

* Ta krik je obenem poziv k razbitju ne le podobne kletke na Koroškem, temveč tudi kletke, v katero skušajo — doma in v zamejstvu — s pritiskom in prezirom zapirati naše ljudi komunisti. Slovenci, deležni božje resnice in blagoslova odrešenja že nad 1000 let, naj bi se pogreznili v kompleks manjvrednosti ali strahu pred nosilci marksizma, najbolj žgrevne, pokvarjene, nesrečne ideologije!

srcem dala ti! // Da nas majhno je število, / morda tujec zbadate. /
Je smeti na svetu obilo, / biserov le malo je! // Če nam deco sosed kra-
de, / jo za svojo hoče imet', / sam nam spričevalo daje, / da smo biser,
ne pa smet. // Nihče osata ne presaja / z vrta tujega na svoj. / Zlahne
rožce si prisvaja, / takih nima sam dovolj! **

Zatiranje človeških pravic se prej ali slej maščuje zatiravcem. Narod, ki vztraja pri svojih svetih pravicah, bo doživel zadoščenje. Ne le beneški, ampak vsi Slovenci morajo v besedah videmskega nadškofa Alfreda Battistija (v Špetru za 25-letnico smrti msgr. Ivana Trinka) slišati glas Cerkve in svoje dolžnosti: „Priznanje in pospeševanje te slovenske jezikovne skupnosti predstavlja prispevek za dobre odnose in za razvoj kulturnih odnosov med narodi. (...) ...čutim kot škof najglobljo dolžnost, da branim svoje duhovnike, ki se v teh dolinah trudijo ne le za oznanjevanje evangelija, marveč tudi za pospeševanje in obrambo človeškega dostojanstva in kulture (...) Italijanska država dolguje temu ljudstvu pravno priznanje, kajti izginotje tega izvirnega občestva bi obubožalo celotno skupnost.“ (Srp I, 8-9).

Prikaz sodbe kompleksu kletke in poziv k odrešitvi naj začenja predstavitev nove revije.

Teško si je predstavljati, da bi v sedanjem položaju slovenstva mogli

** Popotnik mi je izročil štev. 50 (28. septembra 1980) cerkvenega lista krške škofije Nedelja. V Petra Milloniga članku „Župnija Borlje urejena“ najdemo te podatke: „Fara Borlje je sicer dvojezična, vendar liturgično ne več. Ljudje tega ne želijo, mi dene župnik Dörflinger v razgovoru, čeprav lahko gospa Zankl pove, da govorijo še skoraj pri vsaki hiši slovensko. Dušni pastir Dörflinger bi osebno rad videl, da bi ljudje v cerkvi tu pa tam še zapeli kakšno slovensko pesem ali molili kakšno slovensko molitev. In gospa Zankl ga kdaj pa kdaj tudi uči slovenščino. Ko pa je pred nekaj leti ob obisku nekega duhovnika iz Podjune vsa cerkev vzkipela od ogorčenosti, ker je ta naslovil na zbrano ljudstvo nekaj pozdravnih besed v slovenskem jeziku, je župnik uvidel, da je vsa stvar precej bolj zamotana, kot je morebiti mislil. Nekoč je bilo v Borljah tudi še kar veliko število naročnikov slovenskih verskih knjig, brošur in časopisov, toda stanje se čedalje bolj spreminja. Nekateri člani mladinske Marijine legije so celo ponosni na to, da znajo nekaj slovenskih besed, ker imajo tako boljše komunikacijske možnosti, kot pravijo sami. Vendar priznavajo, da med njimi slovenščine nihče ne obvlada, in da se je mladina ne poslužuje več.“

Iz pogovora z župnikom: Nedelja: „Ali ni vaša moralna dolžnost, da ohranite dvojezičnost v bogoslužju...?“ Dörflinger: „Zame jezik ni takšna vrednota, da bi se o tem toliko premišljevalo... Jezik je zame sredstvo za posredovanje evangelija, nič več.“

Ali je mogoče, da je to resničnost, grozna, usodna, preprosta, nič zamotana resničnost?

pričakati kaj bolj razveseljivega, kot je SRP. Porodila je to novo revijo zavest v vrstah koroškega dijaštva, da je tak list potreben za spopolnjevanje izobrazbe in vzgoje. V šentjakobskem (Rož) kaplanu g. Janezu Tratarju so našli človeka, ki je prevzel odgovornost, skrb za gmotno plat in gotovo tudi mentorske naloge. Tako se je serviglianskemu Oraču, argentinski Mladinski vezi in Drugi vrsti, nekdanji tržaški Mladi setvi in poznejšim Literarnim vajam — na žalost so menda prenehale izhajati —, koroškemu Mladju — na žalost je zagazilo v levičarsko močvirje — in še kateremu glasilu mladega izobraženstva in dijaštva v zdomstvu pridružilo omenjeno: Srp. V svojem imenu nakazuje program: Slovenstvo, Resnica, Pravica. Razlaga ga v 1. (februarski) številki. Čeprav uredniški odbor poudarja dolžnost zanimanja za vsak košček našega narodnega telesa, je prepričan, „da bi bila brez svoje katoliške duhovščine slovenski jezik in kultura že zbrisana vsaj z naše koroške zemlje. Vemo, da je tudi drugoverski ali brezverski človek zmožen biti iskren rodoljub. Toda dejstvo je in vsaka količ-kaj objektivna statistika ga bo vedno znova potrdila, da se je ljubezen do slovenstva še najtrdnje ohranila v najbolj vernih krščanskih družinah. Ne mislimo slepo odobravati vsega, kar se godi v katoliški Cerkvi. Vendar bomo pri vsaki kritiki Cerkve imeli pred očmi dejstvo, da predvsem na Koroškem ni mogoče spodkopavati ugleda katoliške Cerkve in naše slovenske duhovščine, ne da bi spodkopavali glavni temelj odpornosti našega ljudstva proti asimilaciji.“ (I, 2)

Druga številka poroča o ugodnih odmevih, pa tudi o nasprotnikih. Tem naslavlja stavek: „Ne mislimo odstopiti od začrtane smeri, najmanj pa na ljubo takim, ki bi nas radi k temu prisilili s sramotenjem in s propagando laži.“

65 strani prvih dveh številk prinaša več razprav, ki se odlikujejo po kritičnosti in po prilagoditvi slovenskim razmeram. Obravnavajo **svobodo** (z opozorilom mladini, da je z geslom boja za svobodo ne zavedejo v boj za nje uničenje), **asimilacijo** („pravica do asimilacije“, ki jo velikodušno ponujajo našim narodnim manjšinam, je že prastar pojav), **demokracijo** („Ni vse demokracija, kar si nadeva ime demokracija.“ „Lahko se zberejo vse stranke in vse vlade sveta in soglasno, s 100% udeležbo glasovalcev odločijo, da člani te ali one narodnosti ne smejo postaviti javnega znamenja svoje naselitve na kakem kraju (zastave ali napisa), ali da smejo postaviti tako znamenje le, če jih je določeno število na tistem kraju, pa je njihova odločitev brez kakršnekoli veljave, zato ker gre za prirojeno pravico, ki jo oblast mora spoštovati in pomagati uresničevati, nima pa pravice preprečevati jo komurkoli.“), **slovensko neeđinost** (naštevajo se zemljepisni, zgodovinski, upravni, idejni vplivi. Med navedenimi vzroki naše medsebojne nestrpnosti in razcepitve sta posebno zanimiva tale dva: „**Cerkvena vzgoja**: Glavna vzgojna sila je bila katoliška duhovščina. Iz tega morda tudi prihaja naše nagnjenje k idejni nestrpnosti. Imamo skoraj bolesten čut za resnico in pravico. (...) Ker so verske resnice od Boga razodete in zato brez zmote,

smo dogmatičnost v verskih zadevah prenesli tudi na druge ideje.“ — **Pomanjkanje samoštjne države:** Ker sami nismo imeli dostopa do višjih služb, smo se navadili gledati na malenkosti. Zmanjšal se nam je čut za najvišje skupne cilje, ki bi nas lahko družili.“), **manipulacijo** (proti sodobnemu nasilju propagande in varanja si je ustvariti čim bolj objektivno lastno mnenje, se odpovedati materializmu; najtrdnejša podlaga pa je vera v Boga), **počlovečenje dela** (nedeljski — ali sobotni — počitek, dar judovskega naroda, je „ena izmed največjih socialnih revolucij, čeprav ni bila izvedena s prelivanjem krvi.“)

Od pomembnih osebnosti so predstavljeni: **Ivan Regen** (= Eržen; prvi, ki je prodril v skrivnost „jezika“ žuželk), **dr. Branislava Sušnik** („vrhunska indianologinja Južne Amerike“) in **Antoine de Saint Exupéry** (ob 80-letnici rojstva).

V jedro vprašanja slovenskega izobraženstva na Koroškem sega poleg uvodno obravnavanega O pouku slovenščine na naši gimnaziji članek **Verouk ne sme biti stranski predmet**. Nekateri ga hočejo odrinitti na mesto prostega predmeta, drugi celo svetujejo mladini, naj se verskemu pouku odjavijo. Pisec prinaša predloge, kako verouk poživiti in poglobiti.

Prava cena slovenstva je predmet več spisom in poročilom. Nepodpisan avtor razdira bajko o nezgodovinskosti našega naroda. Spočeli so jo tuji „znanstveniki“, naši so jim v mnogem sledili. Takemu gledanju so se nedavno začeli upirati, zlasti primorski Slovenci. Srp ponatiskuje iz tržaškega Zaliva 1979 članek J. S.-a, ki biča zmotno sodbo Marxa in Engelsa o Slovanih ter navaja pomembne pojave in dejanja iz slovenske zgodovine („Imeli smo svoje javno priznано državno pravo, svoj uradni jezik, svoje plemstvo.“) Dodano je pismo iz slovenskega dopisovanja grofice Marenzi z materjo baronico Caraduza s konca 17. stoletja. Korespondenca, ki jo je javnosti odkril Josip Merku, je dokaz o slovensko govorečem plemstvu še v 17. in 18. stoletju.

O delavnosti, vernosti, kulturnosti emigrantov, kar jim je prineslo spoštovanje oblasti in ljudi, pričajo poročila: Prvič v Avstraliji matura tudi z slovenščine, Praznik slovenstva v Torontu, o pesnitvi Martín Fierro in nje slovenskem prevodu dr. Tineta Debeljaka (s ponatisom 10 kitic).

Leposlovje zastopajo tri kratke pesmi in črtica Svetli trenutki. V vseh je iskren napor po samospoznanju in duhovni orientaciji.

Bog daj Srpu dolgo in plodno življenje!

* * *

To poročilo je bilo napisano pred dolgimi meseci. Oktobra 1980 je izšla tretja številka SRP-a, zadnja pod dosedanjim uredniškim odborom učencev 8. A razreda. Nje 25 strani bo s pridom prebral vsak Slovenec. Izvedel bo kaj novega, pomembnega ali našel znane podatke v posebni povezavi; odrešen bo tega ali onega predsodka; znova se bo zaljubil v slovenstvo in okrepila se mu bo narodna samozavest; s priznanjem bo gledal na delo

peščice mladih ljudi in na njih zvestobo slovenstvu, resnici, pravici; odgnal bo črnoglede skušnjave, upanje bo poživilo srčne utripe in volja bo brez omahovanja pomnožila molitev in delo za svetlo prihodnost našega naroda.

Z znanjem, s poudarki na bistvenih dejstvih in z zanosom je prikazan Slovenski svet. Sodobna razklanost med komunističnimi oblastniki in velikanско večino Slovencev je „najgloblja rana, kar smo jih kdajkoli v zgodovini utrpeli“. „Vendar je prav iz te (...) rane kakor iz kapelj bajeslovnih velikanov čudežno zrasel nov slovenski svet, veliko večji od stare domovine“. Pisec imenuje skupine političnih emigrantov po vsem svetu kar kulturni imperij, véliko Slovehijo ali imperij slovenske kulture. Zgradili so ga in ga še grade z neizmerno ljubeznijo do svoje krščanske kulture in materinega jezika, s poštenostjo, pridnostjo, organizativnostjo in spoštovanjem sočloveka. Veleposlanik našega naroda je slovenska pesem; ob nji nas za stopajo škofje, misijonarji, znanstveniki, umetniki, športniki, uradniki in delavci. „Po zaslugi teh vrhunskih predstavnikov slovenstva smo Slovenci postali eden izmed najbolj znanih in najbolj spoštovanih narodov sveta.“ Ta slovenski kulturni imperij nam poleg tisočletnih dokazov naše trdoživosti zatrjuje, da se nam prihodnosti ni bati.

Ostanki zagovornikov jugoslovanske misli in drobtinčarji naj se ustavijo ob poglavju Biometrični izvid. Maloštevilnost ni ovira za samostojnost in uspešno življenjsko tekmo. „Tudi nismo tako siromašni, da ne bi bili zmožni samostojnega življenja.“ Prebivavstvo „republike Slovenije“ predstavlja 8% prebivalstva Jugoslavije, toda slovenski izvoz znaša 20% jugoslovanskega; slovenski prispevek v državno blagajno nad 30%; slovenska industrijska proizvodnja dá nad polovico celotne jugoslovanske; davkov so l. 1968 v Jugoslaviji pobrali 1.644.373 din, od tega jih je 972.358 prišlo iz Slovenije; od 907.613 din, katere je Slovenija nabrala v svojih carinarnicah, je morala oddati državni blagajni 497.184 din. „Če pri naši jugoslovski gospodarski mizi zastoj gostimo več kot tretjino vsega ostalega jugoslovanskega prebivavstva, naša narodna kašča ni tako revna, da bi bili prisiljeni služiti si kruh pri drugem gospodarju. Slovenija je visoko razvita dežela, ne dežela v razvoju, kakor se včasih imenuje Jugoslavija.“

Krepki opozorili oblastnikom sta članka „Krivica razbija države“ in „Moderni kanibalizem“: ubijanje narodnosti. („Večinski narod je enostavno pogoltnil večino članov narodne manjšine (...) Ne cedi se mu iz ust kri žrtev in nima okrvavljenih rok kot nekdanji primitivni kanibali. Le srce in dušo si je umazal za vedno.“)

„Menda je v preteklosti ni bilo dobre stvari, ki bi je tako ali drugače Slovenci ne bili prejeli (...) iz delavnih rok svojega duhovnika,“ je 29. novembra 1979 na tečaju na teološki fakulteti v Ljubljani poyedal pok. Franček Križnik ter poudaril, da je te stvari treba omenjati, „ker si nekateri pri nas na vse kriplje prizadevajo iz slovenske zgodovine izbrisati delež, ki si ga je v njej s krvjo in bolečino in z delom pribojeval slovenski katoliški duhovnik.“ (Na žalost so med temi prizadevanji celo nekateri, ki

se razglašajo za protikomuniste. Op. ur.) Slovenskemu duhovniku se poklanjajo tudi vrste namenjene dr. J. Kreku, proticerkveno gonjo pa obsodi članek kaplana Janeza Tratarja („Florijan Lipuš — zapozneli starter antikatališke in antiklerikalne literature“. — Slabo uslugo slovenski in nemški literaturi sta napravila Peter Handke in Helga Mračnikar s tem, da sta prevedla Lipušev „roman“ Zmote dijaka Tjaža (v prevodu „Der Zögling Tjaž“, Op. ur.).

Poezijo v SRP-u zastopajo črnogleda pesem Pravica (Je ni!) pa tri pesmi (Selitev, V tujini, V pregnanstvu), ki so jih sestavili preprosti ljudje v grozotah nacističnih koncentracijskih taborišč. — Branja vreden je tudi drobiž. Naj navedem obvestilo, da je na lanskem junijskem zborovanju kanadskih znanstvenih družb v Montrealu prof. Tom M. S. Priestly (z oddelka za slovanske jezike na univerzi Alberte, Edmonton) razpravljal o selskem koroškem dialektu. Osvetlil je sociološke in psihološke dejavnike v rabi jezika. Prikazal je mdr. pogovor v gostilni, ko se raba jezika in narečja spreminja z navzočnostjo in odsotnostjo določenih oseb. Poročilo dodaja: „Naši Selani vedo povedati, da je ta kanadski univ. profesor (...) tako izveden v njihovem narečju, da ga po govoricu ni mogoče ločiti od najbolj pristnih domačinov.“

* * *

Dodatek. Omenjeni prof. Priestly je član uredniškega odbora revije *Slovene Studies* — med ostalimi člani so Toussaint Hočevar, Rado L. Lenček, Carole Rogel, Stefan Slak, Rudolf M. Susel. — *Slov. Studies* je naslednica revije *Papers in Slovene Studies* (1973-78) in *Society for Slovene Studies Newsletter* (1973-78) ter je glasilo društva *Society for Slovene Studies*, ki mu predseduje Prof. Rado L. Lenček. šte. 1 drugega letnika (1980) vsebuje daljšo razpravo o analogiji v naglasu konservativne slovenščine (avtor: Lew R. Micklesen); izmenjavo pisem med dr. R. Ložarjem in Petrom Morrinom o Antonu Ažbetu in njegovi monakovski šoli; R. Lenček poroča o sedanjem zanimanju za slovenske teme v Sovjetski zvezi. Kritično so obdelane knjige: Jože Toporišič, *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*. Maribor, Obzorja 1978; *Texte zur Geschichte der serbokroat und slowenischen Sprache*, ki so izšli pod vodstvom G. Freidhofs v Frankfurtu; Gregorio Alasia da Sommaripa, *Vocabolario Italiano-sloveno*, komentiran ponatis videmske izdaje l. 1607 (Ljubljana, Devin, Nabrežina, Trst 1979). — Končno so bibliografske navedbe, deloma z opombami, ok. 50 knjig izišlih med l. 1978 in 1980.

* * *

Izšla je tudi 4. številka SRP-a, pa je tu nismo prejeli. Avstrijski list *Kleine Zeitung* prinaša 5. aprila daljši dopis iz Celovca („Kampagne gegen Cigan: Scharf gekontert“). Poroča, kako komunistični tednik Slovenski vestnik in skrajnostno levičarsko Kladivo še naprej napadata Slovensko krščansko kulturno zvezo in koncert, ki ga je nedavno organizirala (navzoč je bil zvezni predsednik dr. Kirschschräger). V središču napadov je po-

kojni „veliki glašbeni pedagog in zaslužni zbiratelj slovenskih pesmi“ dr. Cigan. SRP se je v 4. številki zanj odločno potegnil. Mdr. piše: Napadavci si drznejšo Ciganu podtikati narodno izdajstvo, sodelovanje z okupatorjem, nečloveško postopanje pri vzgoji mladine, nekrščansko zlorabljanje spovedi na smrt obsojenih žensk — jugoslovanske oblasti pa so mu dale priznanje z najvišjim odlikovanjem za njegove zasluge na kulturnem področju in so se prej gotovo temeljito poučile o njegovi brezgrajni preteklosti. Vir obrekovanja proti pok. salezijancu Ciganu je **Jožeta Vidica knjiga Po sledovih Črne roke**. SRP dokaže, s kakšnimi neznanskimi lažmi je ta zloglasna knjiga natrpana. (Obširno jo je obdelal že Vestnik). Dalje sprašuje, če trditev SRP-a, da velika večina Slovencev zavrača komunistično ideologijo, predstavlja „očrnitev partizanstva“ in je SRP zaradi tega prišteti „belogardistični literaturi“. Končno napoveduje SRP: Ako se bo blatenje dr. Cigana nadaljevalo, bo objavil seznam tistih, katere je napadani salezijanec finančno podpiral in jim izkazoval še druge dobre.

Novi dragoceni knjigi

VINKO BELIČIČ, LETO BOROVE GRIZLICE — (Grizlica, *hymenoptera*, je po Slovarju slov. knjižnega jezika „žuželka, katere ličinke uničujejo iglice, liste, sadeže“). Izdala, založila in natisnila Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1981, 106 strani. Naj ponatisnemo, kar je urednik Sija o knjigi pisal avtorju: „Ves sem še prevzet od Tvojega velikonočnega darila. Mislim, da še nobene knjige nisem tako željno in v dušku prebral. Občudujem pretehtanost in iznajdljivost besede, ki zanesljivo podaja ovzdušje, nastopajoče osebe in s posebno ljubeznijo naravo z njenimi čudeži. Noben zgodovinar, in težko da kakšen pisatelj, ne bo mogel bolj zadeto predstaviti dogajanje pod pritiskom potrošniških, brezbožnih, goljufivih „idej“ in načrtno zastrupljanje zasti mladih duš. Prizori po dijaški stavki so strahotni. Niti malo ne moti, da moliš in poučuješ. Kaj pa naj duhovno živ človek in umetnik dela sredi tistega gnitja in umiranja? Ta knjiga dokazuje, mogoče še bolj ko Tvoja poezija, neskončno vzvišenost nedolžnosti, pa naj jo še tako zasmehujejo in žalijo, nad genialnostjo hudobije, pokvarjenosti, brezobzirne uspešnosti. V zraku se že čuti prihajajoče zmagoslavje svetosti, ponižnosti, upanja v božjo pravico in usmiljenje. Mogoče si si predstavljal, kakšen balzam za moje sree so obračuni z NOB, z režimom doma, z oportunisti, z birokracijo, z revolucionarnimi pojavi v Cerkvi in bogoslužju, s poniževanjem šolstva itd. Odlično si te in podobne teme porazdelil in vpletel v dogodke, v lirično in razpoložensko tkivo. Sam veš: Bog nam je v tem hudem času poslal to knjigo; hvala Ti, da si mu bil pokorno in ponižno orodje. (...) Med osebami zbuja posebno pozornost Peterlin. Bolj natančno svojega razmerja do njega ne bi mogel pokazati. Med ostalimi (Koblar, Velikonja, Turnšek...) ne uganem Misleja in Lamuta.“

ANTOLOGIJA SLOVENSKEGA ZDOMSKEGA PESNIŠTVA — Zbrala in uredila Tine Debeljak in France Papež. Uvodno študijo napisal France Papež („Ta poezija je v svojem bistvu krik po svobodi, bratstvu in ljubezni in v njej je nekaj slovensko koreninskega in ohranjujočega; tudi je nekaj tistega, kar je poezija njim, ki prvokrat beró Prešernovo Zdravljico — simbol slovenske besede, humanizma in odpora proti mračnjaštvu.“), življenjske podatke o pesnikih Tine Debeljak. Izdala Slovenska kulturna akcija, natisnila Editorial Baraga del Centro Misional Baraga. Buenos Aires, 1980. 280 strani. Dolgo smo jo pričakovali. Prišla je in prinesla mnogo lepote in odkritij, pa tudi vprašanj. Táko, kot je, sprejemamo s priznanjem in z upanjem, da bo vir plemenitega uživanja in spoznavanja ter da bo pobudila temeljito obravnavanje svojih treh delov.

PISMA UREDNIŠTVU:

Uredništvu VESTNIKA slovenskih domobrancev:

Pošiljam vam priloženi članek, ki se mi je sprožil ob Vašem članku enakega naslova v št. 1-4-80, ki sem jo pa prejel šele konec maja (od kod taka zamuda?) Če se je že kdo drug kje kaj odzval na oni članek, bi bilo treba k tu poslanemu članku dodati primerno opombo...

Članek je nekoliko dolg, kakor je bil prvi, ki je dal povod temu. Vendar pa sem prepričan, da bo za mnoge bravce še bolj zanimiv, ker se ne spušča v tako visoko filozofijo. Zato upam, da ga bom videl objavljenega.

Z iskrenimi pozdravi

22. junija 1981.

Jernej Janežič

Pojasnilo uredništva:

Nedvomno je Vaša razprava z naslovom „Vloga judovskega naroda pri razvoju človeške kulture“, prijetno, pa tudi polemično zapisana in obenem podprta s številnimi, vsakovrstnimi dokazi za trditve, ki jih postavljate, večkrat v povpreki z razpravo dr. Mihaela Brunca. Prav gotovo bi razprava vzbudila veliko pozornost pri osebah, katere zanima judovsko vprašanje in si prizadevajo razširjati svoj splošni kulturni obzor. Tudi pri uredništvu Vestnika je naletela na lep odmev. Vendar pa menimo, da zaradi nevezanosti na našo ideološko protikomunistično borbo in zaradi obravnave problema, ki se ne tiče slovenske problematike, ne odgovarja vsebinskim zahtevam našega lista. V veliki meri pa bi bilo težko najti prostora v listu tudi zaradi obširnosti Vaše razprave. Ko bi skrčili obseg le-te, pa bi morda izgubila precej svoje zdajšnje mikavnosti.

Želimo pojasniti, da je razprava dr. Mihaela Brunca, ki je Vam pobudila odgovor, bila objavljena v Vestniku zaradi paralele med judovstvom in marksizmom, ki je bila osnovna in tudi malo znana misel omenjenega dela.

Ne izključujemo pa možnosti poznejše objave, ko bi iz kroga naših bravcev prišli zadostni namigi in želje za le-to.

Z iskrenimi pozdravi!

NAŠI JUBILANTI:

IGNACIJ HREN — 90-LETNIK

Naš zvesti član in očak slovenske politične emigracije, g. Ignacij Hren, je 27. julija obhajal svoj devetdeseti rojstni dan. Če bi kdo mislil, da naš slavljeneč pri teh letih topo ždi doma za pečjo, bi se zelo motil. Šč vedno opravlja svoje poklicno delo, se zanima za domače in tuje dogodke, se udeležuje slovenskega javnega življenja, zlasti pridno zahaja na sestanke protikomunističnih borcev.

Naš jubilanč je bil rojen 27. julija 1891 na Verdu pri Vrhnikih. Izučil se je za čevljarja. Že zgodaj se je začel udeleževati v mladinskih organizacijah: pri Orlu in v prosvetnem društvu. Tudi v zrelih letih je ostal zvest član Orla in Fantovskega odseka in še posebej igralske družine prosvetnega društva na Vrhnikih. Med prvo svetovno vojno je bil kot vojak na ruski fronti, kjer je bil težko ranjen. Po vojni je postal trgovec in lesni industrijalec.

Tudi v politično življenje je zgodaj vstopil. Leta 1936 je postal vrhniški župan in je ostal na tem mestu do odhoda v begunstvo. Dr. A. Korošec je našega jubilanč visoko cenil. Ob neki priložnosti je v večji družbi izjavil, da je v svojem življenju srečal le malo ljudi s tolikšno naravno inteligenco in srčno dobroto, kot jo ima Hren.

V času komunistične revolucije je z vso močjo podpiral vaše strazarje in domobrance in se trudil, da olajša življenje rojakom pod okupacijo.

Posebej moramo omeniti lepo, kar prijateljsko razmerje med našim jubilančom in generalom Rupnikom. V raznih težkih primerih je g. Hren iskal in našel pomoč pri generalu; ta pa je večkrat iskal sveta pri g. Hrenu, zlasti npr. 3. maja 1945, ko ga je nepričakovano ponoči obiskal na domu na Vrhnikih. — Ko je bil general Rupnik v hrvaškem taborišču v Fermo, je g. Hren vse storil, kar je bilo v njegovi moči, da bi ga rešil. V Rimu je našel zanj varno zatočišče. Nato ga je v Fermo obiskal, da bi ga odpeljal v Rim. Toda kljub vsemu prigovarjanju general Rupnik ni hotel zapustiti taborišča.

Leta 1955 se je naš jubilanč z družino preselil v Združene države Amerike, kjer si je začel služiti svoj vsakdanji kruh s svojim prvim poklicem — s čevljarstvom. Tudi tam se je takoj vključil v javno delo, postal član raznih slovenskih društev, tudi DSPB v Clevelandu, bil v stalnih stikih z dr. Mihom Krekom in drugimi slovenskimi javnimi delavci ter je vedno pomagal in še pomaga reševati probleme slovenske politične emigracije.

Ko mu pristrčno čestitamo k njegovi 90-letnici, prosimo Vsemogočnega, naj ga še dolgo ohrani zdravega in zadovoljnega.

DSPB v Argentini je slavlencu poslalo pozdravno pismo z naslednjo vsebino:

Buenos Aires, 17. julija 1981

Spoštovani gospod
Ignacij Hren

Slovenski protikomunistični borci v Argentini Vam k lepemu in visokemu jubileju — 90-letnici rojstva — iskreno čestitajo in prosijo Vsemogočnega, da Vas ohrani do skrajnih mej človeškega življenja.

V ponos nam je, da ste član naše borčevske organizacije, da ste v času komunistične revolucije v naši domovini neomajno stali na strani in na čelu vernega slovenskega ljudstva in da ste vedno požrtvovalno pomagali vaškim stražarjem in domobrancem v njihovem boju zoper nečloveški in zločinski komunizem.

Z najpristržnejšimi borčevskimi pozdravi!

Starešina: Valentin Urbančič

Tajnik: Rudi Bras

Ob 20-letnici smrti ravnatelja Marka Bajuka

Dne 20. junija 1981 so se v Mendози slovesno spominjali pred dvajsetimi leti umrlega izredno zaslužnega slovenskega javnega delavca, odločnega protikomunističnega, organizatorja šolstva, ustanovitelja Društva Slovencev v Mendози, dirigenta in zlasti velikega vzgojitelja in profesorja — ravnatelja Marka Bajuka.

Pokojni ravnatelj je bil velik prijatelj slovenskih protikomunističnih borcev. Ko je pok. svetnik Karel Škulj leta 1949 začel izdajati Vestnik, ga je takoj naročil in bil njegov reden naročnik do svoje smrti. V vrstah protikomunističnih borcev je danes mnogo mož, ki jih je pokojnik izšolal, nekateri že v Ljubljani, druge v koroških taboriščih ter jim utrdil ljubezen do slovenstva in svobode.

Zato je DSPB v Argentini štelo za svojo častno dolžnost, da se tej spominski proslavi priključi. Poslalo je prirediteljem v Mendozo poslanico, v kateri je bilo poudarjeno, da se slovenski protikomunistični borci s hvaležnostjo spominjamo rajnega ravnatelja kot velikega slovenskega šolnika, odločnega protikomunističnega in velikega prijatelja DSPB in njegovega glasila. Na spominski proslavi je bila ta poslanica prebrana in prireditelji so se Društvu SPB v Argentini s posebnim pismom zanje zahvalili.

V E S T N I K SLOVENSКИH DOMOBANCEV STOJI NA SLOVENSКИ
KRŠČANSKI IN PROTİKOMUNISTIČNI ČRTI — PODPIRAJTE GA!

Tiskovni sklad Karla Mauserja

V letošnji prvi številki našega VESTNIKA smo priobčili kar lep seznam naročnikov in dobrotnikov iz Argentine, ki so se takoj odzvali IZREDNI AKCIJI ZA VESTNIK in izdatno podprli TISKOVNI SKLAD KARLA MAUSERJA.

Danes pa z veseljem ugotavljamo, da, hvalabogu, ta potrebna akcija, ki naj omogoči Vestnikovo redno izhajanje, še ni zastala, in nam je prav ljubo objaviti seznam novih darovavcev iz Kanade, Amerike, Argentine in Evrope:

V argentinskih pesih:		Havelka Danilo	76.000
Voršič Vladimir	50.000	Mlinar Jakob	50.000
Zorec Franc	50.000	Šparhagl Lojzka	20.000
Drenšek Štefan	20.000	Duh. Rott Jože	20.000
Mehle Franc	5.000	Dobovšek Jože, dr.	20.000
Bidovec Franc	20.000	Duh. Grom Franc	20.000
Mehle Ivan	20.000	Smersu Rudolf	50.000
Starič Ivan	10.000	N. N., Castelar	100.000
Urbančič Tone	20.000	V kanadskih dolarjih:	
Mustar Stane	50.000	Dimnik Štefan	50
Benedičič Miha	50.000	Kveder Pavle	20
N. N., San Martín	50.000	Mravlje Tine	20
Vester Franc	50.000	Dimnik Jože	25
N. N., Ituzaingó	100.000	Boh Ivan in družina .	148
N. N., Castelar	10.000	Pahulje L. in družina .	100
Klemenčič Ivan	50.000	V severnoameriških dol.:	
Kopač Mirko	50.000	Grabrijan Frenk, Kalif. .	100
Rus Srečko	50.000	Gorše Tone	3
Rant Franc	100.000	Kolarič Rudi	5
Gaser Miha	100.000	Ovsenek Janez	5
N. N., Ramos Mejía ...	500.000	Glavan Mirko	5
N. N., Capital	50.000	Kamin Franc	2
Vesnik	50.000	Perpar Jože	2
Jože N.	1.000.000	Bajc Lojze	5

VSEM NAJLEPŠA HVALA!

Sporočilo „Sija Slovenske Svobode“

V tej številki Vestnika je nekaj člankov, ki so bili napisani za zadnjo številko lanskega Sija (dr. R. Ložar, Za spremembo — nekaj drugega, A. Geržinič, Nekaj spominov na Ruda, L. M. Komplex kletke, poročili o Antologiji slovenskega zdomskega pesništva in o Beličičevem Letu borove grizlice). Vendar se lani ni nabralo zadosti denarja, letos pa so gospodarske prekucije v Argentini, nekaj časa še pomanjkanje papirja, ovrge vse napore: Sij v takih okoliščinah ne more živeti. Njegovi sodelavci so se sporazumeli s prijatelji in sobojevniki pri Vestniku, kateremu so konzorcij, uredniški odbor in požrtvovalni samišljeniki z odločno akcijo pravočasno ustvarili finančno zmogljivost. Že prej v vodilnih idejah enotni — saj preseva ves Vestnik sij slovenske svobode — gremo od zdaj skupno naprej v delu za naš narod: za njega osvoboditev izpod komunističnega jarma in državno samostojnost, za njega verski, kulturni, družbeni, gospodarski prehod. S temi cilji vedno pred očmi bomo preučevali ves skupek slovenskih vprašanj iz preteklosti in sodobja ter kritično poročali o položaju doma in po svetu pa o knjigah in listih, ki obravnavajo te zadeve.

Sij se najprej zahvaljuje božji pomoči in priporočilu naših mučencev, potem pa sodelavcem, naročnikom, podpornikom, bravcem. Omogočili so, da je lahko zvesto izpolnjeval svoje poslanstvo. S ponosom smemo gledati na 12 letnikov, posvečenih najvišjim vzorom. V njih so nešteta semena za rast slovenske misli v sedanjosti in prihodnosti. Zahvala tudi časopisom in časnikom, katere smo prejeli v zameno in v oceno; upamo, da nas bodo spremljali še v bodoče.

Naj v imenu Sija vsem bravcem še priporočim Molitveno zvezo za slovenski narod, potem pa iz dna srca zaprosim:

„Gospod, Gospod in Bog!

Obrvaruj svojo dediščino in jo posveti!

Privedi nas iz razkropljenja zopet skupaj!

Osvobodi te, ki še ječe v poganski sužnosti!“ (2 Mkb 1, 24, 26, 27).

Alojzij Geržinič

—o—

DAROVI ZA ZAVETIČE OD 1. 3. 1981 DO 30. 6. 1981:

	(v pesih)		
Tomaževič Lovro - Franc	200.000	Ana M. Šabič	26.000
Erhovec Ela	10.000	Msgr Novak France	12.000
Logar Vinko	26.000	Amon Marjan	52.000
Šabič Branko	26.000	Avguštin Franc	4.000
		Rev. Malenšek Janez	100.000

Za gradnjo:	
Matevžič Janez	300.000
N. N., Zavetišče	4.000.000
Halozan — družina	50.000
N. N., Bariloche	50.000
Mikuž Olga	10.000
Kušar Ivanka	100.000
Matevžič Janez	600.000
Puhek Jure	100.000
štrubelj Ivanka	100.000
Kočar Lojze	16.000
Skvarča Marko	26.000
N. N., San Justo	2.000
Zupanc Franc	4.000
Tomaževič Anton	6.000
N. N., San Justo	2.000
N. N., San Justo	2.000
Tekavec Ivan	26.000
Skarlovnik Anica	50.000
Peterlin Majda	150.000
Tomaževič Lovrenc	26.000
Tomaževič Franc	26.000
N. N., San Justo	2.000
Bogataj Mario	14.000
Filipič Marjan	76.000
Iskra Janez	26.000
Tomaževič Lovro	26.000
Prešeren Janez	76.000
Dolenc Vencelj	26.000
Jeriha Marjan	24.000
Marinič Jože	6.000
Peternelj Jože	6.000
Rev. Skvarča Stanko	12.000
N. N., San Martín	1.000
N. N., Capital	2.000
Sršen Jure	12.000
Erjavec Ida	26.000
Štefanič Jože	36.000

Šivic Srečko	10.000
Jagodic Florjan	16.000
Ziherl Jože	6.000
Od prireditve (kosila) v Zavetišču 12. 4. 1981. .	3.417.000
V spomin na pok. Glavič in go. ...	

Pavlo Grad:

Mikuž Štefka	50.000
V sp. na pok. Dr. Valentina Meršol:	
Likožar Anton	25.000
V spomin na pok. Viktorja Gliha:	
Cof Emil	20.000
Starič Janez	10.000
Kogovšek Jakob (iz zap.)	1.000.000
Vombergar Jože (iz zapu.)	1.000.000
V spomin na pok. mamo umrlo v domovini:	

Kožar Janez	50.000
V spomin na pok. Jakoba Kogovšek:	
Kožar Janez	50.000

V spomin na pobite domobrance

24. čete:

Buda Stane	50.000
V spomin na pok. Antona Oblak umrlega v domovini:	
Dolenc Vencelj	30.000
Inž. Matičič Anton, druž.	30.000
Tomaževič Lovrenc . . .	30.000
Jenko Janez	20.000

(v dol.)

**V spomin na pok. Pepco Bavdaž in
Viktorja Gliha:**

Dr. Komotar Anton	50
V spomin na pok. Alojzija Jarem:	
Dejak Franc — družina	20
V spomin na pok. Jožeta Leben:	
Dejak Franc — družina	20

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 6830

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5.811

Propiedad Intelectual

Nº 121.138 — 21-9-1981

R. Falcón 4158, 1407 Bs. As.